ตามรอยพระยุคลบาทด้วย

ทศพิธราชธรรม

พุทธทาสภิกขุ

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

พิมพ์แจกในงาน

ถวายผ้าพระกฐินพระราชทานสำนักนายกรัฐมนตรี

วันเสาร์ที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

ณ วัดนครสวรรค์ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

ตามรอยพระยุคลบาทด้วยทศพิธราชธรรม พุทธทาสภิกขุ

ตามรอยพระยุคลบาทด้วย

ทศพิธราชธรรม

พุทธทาสภิกขุ

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
พิมพ์แจกในงาน
ถวายผ้าพระกฐินพระราชทานสำนักนายกรัฐมนตรี
วันเสาร์ที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๓
ณ วัดนครสวรรค์ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

ตามรอยพระยุคลบาทด้วยทศพิธราชธรรม

ผู้จัดพิมพ์ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
ปีที่พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๕๓
จำนวนพิมพ์ ๒,๐๐๐ เล่ม
ISBN 978-974-9536-72-8

พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์อักษรไทย (น.ส.พ. ฟ้าเมืองไทย)
๘๕, ๘๗, ๘๙, ๙๑ ซอยจรัญสนิทวงศ์ ๔๐ ถนนจรัญสนิทวงศ์ แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด
กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐ โทร. ๐-๒๔๒๔-๔๕๕๗, ๐-๒๔๒๔-๐๖๙๔ โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๘๕๘
นายณัฐ ปวิณวิวัฒน์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา พ.ศ. ๒๕๕๓

คำนำ

หนังสือปาฐกถาธรรมชุด "ตามรอยพระยุคลบาทด้วยทศพิธราชธรรม" ที่พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ได้แสดงไว้ในระหว่างพุทธศักราช ๒๕๓๐-๒๕๓๑ จำนวน ๑๒ บท มีเนื้อหาแสดงถึงคุณธรรมที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงยึดมั่นปฏิบัติบำเพ็ญเพื่อทรงนำความร่มเย็นเป็นสุขมาสู่อาณาประชาราษฎร์ใต้ร่มพระบารมี หากพี่น้องประชาชนชาวไทยได้อ่าน ศึกษา ทำความเข้าใจในหลักแห่งทศพิธราชธรรม แล้วน้อมนำไปเป็นหลักในการดำเนินชีวิต เจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาท ก็จะเป็นสิริมงคลนำความร่มเย็นผาสุกมาสู่ชีวิต

การที่สำนักนายกรัฐมนตรีได้รับพระราชทานผ้าพระกฐินเชิญไปทอดถวาย ณ วัดนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ในวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ และจัดพิมพ์หนังสือปาฐกถาธรรมชุด "ตามรอยพระยุคลบาทด้วยทศพิธราชธรรม" ซึ่งเป็นหนังสือที่มีคุณค่ายิ่งนี้ เพื่อแจกจ่าย เผยแพร่เป็นการแสดงความจงรักภักดี สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ และความยึดมั่นเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ นับว่าเป็นกุศลกิจอันควรแก่การอนุโมทนาอย่างยิ่ง

ในนามของสำนักนายกรัฐมนตรี ผมพร้อมด้วยข้าราชการและผู้บำเพ็ญกุศลทอดถวายผ้าพระกฐินพระราชทานครั้งนี้ ขอน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ขอให้ทรงพระเจริญยิ่งยืนนานและขอเดชะพระบารมี โปรดอภิบาลรักษาข้าราชการและเจ้าหน้าที่ในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ให้ประสบแต่ความสุข ความเจริญ มีพลังกาย พลังใจและพลังปัญญา ในการทำนุบำรุงพระบวรพุทธศาสนาให้ยั่งยืนมั่นคงตลอดไป

(นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ)

นายกรัฐมนตรี

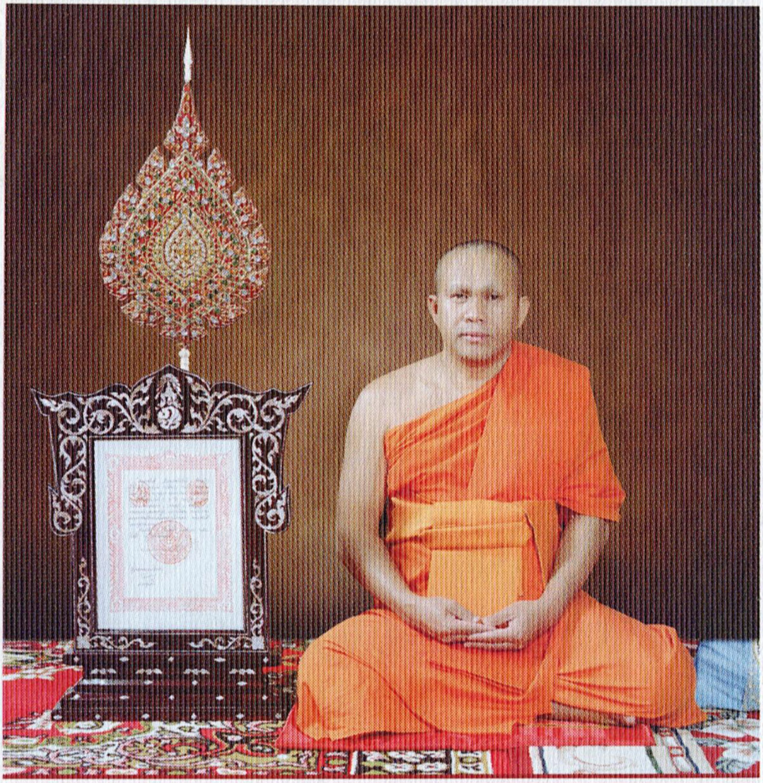
นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

นายกรัฐมนตรี

พระอุโบสถ

วัดนครสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

พระเทพปริยัติเมธี

เจ้าอาวาสวัดนครสวรรค์

พระพุทธศรีสวรรค์
พระประธานในพระอุโบสถ วัดนครสวรรค์

ประวัติวัดนครสวรรค์
พระอารามหลวง

เมื่อ พ.ศ. ๑๘๙๓ สมเด็จพระเจ้าอู่ทอง ได้กล่าวถึงหัวเมืองฝ่ายเหนือที่เป็นเมืองขึ้น ๗ เมือง คือ พิษณุโลก, สุโขทัย, พิชัย, สวรรคโลก, พิจิตร, กำแพงเพชร และนครสวรรค์ ซึ่งถือว่าเป็นเมืองสำคัญมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย จึงน่าเชื่อว่าในเมืองสำคัญ ๆ นั้น จะต้องมีการสร้างวัดประจำเมืองนั้น ๆ มาแล้วในตอนปลายสมัยกรุงสุโขทัย หลังจากสมัยพระเจ้าลิไทเป็นต้นมา มีหลักฐานปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ ๒ ได้กล่าวถึงการสร้างวัดเขากบความว่า ได้สร้างมาตั้งแต่สมัยพระเจ้าลิไท กษัตริย์องค์ที่ ๕ แห่งกรุงสุโขทัยเป็นผู้สร้างไว้ โดยกล่าวถึงเมืองพระบางในศิลาจารึกคือเมืองนครสวรรค์ ซากของเมืองตั้งอยู่บนที่ดอน ตั้งแต่เชิงเขาฤษีลงมาจรดวัดหัวเมือง (วัดนครสวรรค์) มุมเมืองอยู่ตรงวัดนั้น ยังพอมีแนวให้เห็น **แสดงว่าเมื่อสร้างวัดเขากบนั้น มีวัดหัวเมืองอยู่แล้ว** จากหลักฐานอย่างอื่น เช่น โบราณวัตถุ อิฐ เจดีย์ และพระพุทธรูปแล้ว น่าเชื่อว่าเป็นสิ่งปลูกสร้างในตอนปลายสมัยกรุงสุโขทัย **ประกอบกับหลักฐานตามทะเบียนของกรมการศาสนาปรากฏว่า วัดหัวเมืองได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๑๙๗๒** เมื่อเปรียบเทียบศักราชดูแล้ว กรุงสุโขทัยสิ้นกษัตริย์ปกครองเด็ดขาด เมื่อ พ.ศ. ๑๘๙๓ เป็นเวลาคาบเกี่ยวระหว่างตอนปลายสมัยสุโขทัยและตอนต้นกรุงศรีอยุธยา ในปีที่วัดหัวเมืองได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ. ๑๙๗๒ นั้น ตรงกับรัชสมัยของสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ (พระเจ้าสามพระยา) อันเป็นรัชกาลที่ ๗

แห่งกรุงศรีอยุธยา **นี่แสดงให้เห็นว่าวัดหัวเมืองเป็นวัดเก่าแก่คู่บ้านคู่เมืองมาแต่โบราณ โดยแท้**

วัดหัวเมืองก็มีความเจริญมาตามลำดับ จนถึงเมื่อปี พ.ศ. ๒๒๐๓ ชาวบ้านพบช้างเผือก ๑ เชือก ที่เมืองนครสวรรค์ ได้ประกอบพิธีทางศาสนาที่วัดหัวเมืองแล้วนำถวายสมเด็จพระนารายณ์มหาราชที่กรุงศรีอยุธยา และได้รับพระราชทานนามว่า **"เจ้าพระยาบรมคเชนทร์ฉัททันต์"**

วัดหัวเมือง เป็นวัดเก่าแก่มาแต่โบราณสิ่งปลูกสร้างย่อมชำรุดทรุดโทรมไปตามสภาวการณ์แห่งเวลา แม้จะได้มีการบูรณะซ่อมแซมหรือปลูกสร้างขึ้นใหม่ก็คงจะเสื่อมโทรมไปตามอายุขัย เมื่อวัดหัวเมืองมีอายุยาวนานมาจนถึงในสมัย **พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว** อุโบสถ ศาลาการเปรียญ กุฏิ จึงทรุดโทรมมากแทบจะใช้การไม่ได้เลยทีเดียว ขณะนั้นพอดีตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดหัวเมืองว่างลง ทางคณะสงฆ์จึงได้แต่งตั้งให้ **หลวงพ่อเคลือบ** ซึ่งขณะนั้นเป็นเจ้าอาวาสอยู่ที่วัดหนองกระโดน อำเภอปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ เป็นพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถดีมาเป็นเจ้าอาวาส เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๔๒ ได้มีการบูรณปฏิสังขรณ์สิ่งปลูกสร้างที่ชำรุดให้ดีขึ้น และได้สร้างศาลาการเปรียญขึ้นใหม่เป็นศาลาเสาไม้แก่นกลมใหญ่ พื้นกระดาน หลังคามุงกระเบื้อง โดยเฉพาะเสาศาลานั้น **หลวงพ่อพวง (พระครูนิวิฐธรรมสาร)** เป็นผู้นำมาจากป่าระหว่างบ้านดงจังหันกับบ้านหนองขี้วัว ล่องน้ำมาจากบ้านคลองลงมาถึงวัดหัวเมือง ศาลานั้นสร้างเสร็จเรียบร้อยใช้การได้ ตลอดมาจนถึง พ.ศ. ๒๕๒๖ ในสมัยที่ **พระราชสิทธิเวที** เป็นเจ้าอาวาส จึงได้รื้อถอนแล้วสร้างศาลาการเปรียญขึ้นใหม่ดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบันนี้ **หลวงพ่อเคลือบ** เป็นพระสงฆ์ที่ทรงคุณวุฒิ เคยศึกษาสนธิ, นาม, ภาษาขอม (หนังสือใหญ่) เป็นผู้มีความรอบรู้

ศิลปวิทยาการต่าง ๆ เป็นอย่างดี ได้จัดการศึกษา การปกครองในวัดหัวเมือง ให้เจริญขึ้นตามสมควรแก่ยุคสมัย

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ วัดหัวเมือง หรือวัดศีรษะเมือง ได้เปลี่ยนชื่อเป็น "วัดนครสวรรค์" อย่างเป็นทางการมาตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา เนื่องจากวัดหัวเมืองเป็นวัดใหญ่ เป็นวัดประจำเมือง เพื่อให้สอดคล้องกับชื่อของมณฑลนครสวรรค์และจังหวัดนครสวรรค์ต่อไป

ในปี พ.ศ. ๒๔๔๔ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จฯ ทางชลมารคเพื่อเททองหล่อพระพุทธชินราชจำลองที่จังหวัดพิษณุโลก ได้เสด็จฯ เยี่ยมวัดนครสวรรค์และวัดอื่น ๆ เช่น วัดพระปรางค์เหลือง วัดเขาแก้ว วัดจอมคีรีนาคพรต ซึ่งขณะนั้น **หลวงพ่อครุฑ** เป็นเจ้าอาวาสวัดจอมคีรีนาคพรต เมื่อพระองค์ทรงพบหลวงพ่อครุฑก็ทรงโปรด และมีพระราชดำริที่จะทรงย้ายหลวงพ่อครุฑจากวัดจอมคีรีนาคพรตให้มาประจำอยู่ที่วัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นวัดสำคัญในมณฑลนครสวรรค์ และในที่สุดหลวงพ่อครุฑก็ได้ย้ายมาอยู่ที่วัดนครสวรรค์

การนิมนต์ย้ายหลวงพ่อครุฑมาอยู่วัดนครสวรรค์เมื่อไร พ.ศ. อะไรนั้น มีความเห็นขัดแย้งกันอยู่ กล่าวคือ บางคนมีความเห็นว่าย้ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๔ ปีเดียวกับที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ ประพาสเมืองพิษณุโลกในครั้งแรก บางคนมีความเห็นว่าย้ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๙ อันเป็นปีที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ ประพาสภาคเหนือ การนิมนต์ย้ายหลวงพ่อครุฑนั้นมีพยานหลักฐานสำคัญอย่างหนึ่งก็คือ มีการจัดขบวนแห่เป็น ๑๓ ขบวน เท่ากับกัณฑ์เทศน์มหาชาติ ๑๓ กัณฑ์ และกัณฑ์ที่ ๑๓ เป็นขบวนของพระองค์เจ้าคำรพ พระบิดาของ

ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช อดีตนายกรัฐมนตรีของประเทศไทยทั้ง ๒ ท่าน ถ้าพิจารณาตามพยานหลักฐานนี้แล้ว ก็พอจะยุติได้ดังมีเหตุผลดังต่อไปนี้

พระองค์เจ้าคำรพได้มาดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารค่ายจิรประวัติ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๖ ถึง พ.ศ. ๒๔๕๐ มียศเป็น พันเอกพระองค์เจ้าคำรพ จากหลักฐานนี้จะเห็นได้ว่า หลวงพ่อครุฑไม่ได้ย้ายมาอยู่วัดนครสวรรค์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๔ แน่นอน เพราะปีนั้นพระองค์เจ้าคำรพยังไม่ได้มาอยู่ที่วัดนครสวรรค์เลย เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ฟังเป็นยุติได้ว่าหลวงพ่อครุฑย้ายมาอยู่วัดนครสวรรค์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๙ หลักฐานอื่นประกอบก็มีอีก เช่นในปีนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ กลับจากเชียงใหม่ทางชลมารค ทรงแวะเยี่ยมวัดเขาดินใต้ เมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๔๙ เวลา ๑๖.๐๐ น. และทรงพระราชทานนามวัดเขาดินใต้ว่า "วัดพระหน่อธรณินทร์ ใกล้วารินคงคาราม" ขณะที่หลวงพ่อเฮง (พระครูพิสิษฐ์สมถคุณ) กำลังสร้างวัดเขาดินใต้อยู่ น่าจะเป็นหลักฐานที่ควรแก่การรับฟังเป็นอย่างยิ่ง

หลวงพ่อครุฑ เป็นเจ้าคณะจังหวัดอยู่ที่วัดจอมคีรีนาคพรต มาก่อน แต่เนื่องจากวัดนครสวรรค์เป็นวัดหลักของเมืองจึงต้องย้ายมาอยู่ที่วัดนครสวรรค์

ขณะนั้นวัดนครสวรรค์ยังมีสภาพทรุดโทรมมาก แม้หลวงพ่อเคลือบจะได้สร้างศาลาการเปรียญขึ้นแล้วก็ตาม แต่อุโบสถยังทรุดโทรมเกือบใช้การไม่ได้เลย หลวงพ่อครุฑต้องเหน็ดเหนื่อยจนเป็นที่น่าวิตก เนื่องจากท่านชราภาพแล้ว โดยเฉพาะหลวงพ่อครุฑเป็นผู้รักงาน และสนใจในการปฏิบัติหน้าที่เคร่งครัดจนเป็นที่เลื่องลือกันว่า หลวงพ่อครุฑดุมาก ในขณะนั้นแม้จะมีหลวงพ่อเคลือบเป็นเจ้าอาวาสได้ช่วยงานพระศาสนาอยู่ด้วย

แต่หลวงพ่อครุฑผู้มีความรับผิดชอบในหน้าที่เป็นอย่างดีก็ยังเหน็ดเหนื่อยเกี่ยวกับการสร้างอุโบสถวัดนครสวรรค์เป็นอย่างมาก

วัดนครสวรรค์ ก่อนที่จะเปลี่ยนชื่อจากวัดหัวเมืองมาเป็นวัดนครสวรรค์นั้น มีชื่ออีกชื่อหนึ่ง คือ **วัดโพธิลังการาม** เหตุที่ชื่อ **โพธิลังการาม** นั้น ได้มีผู้นำต้นโพธิ์มาจากประเทศศรีลังกามาปลูกที่หน้าวัดริมแม่น้ำเจ้าพระยา ๔ ต้น และมีเจดีย์ใหญ่อยู่ใกล้ต้นโพธิ์นั้น ปัจจุบันทั้งเจดีย์และต้นโพธิ์ไม่มีให้เห็นแล้ว

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๗ **พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว** รัชกาลที่ ๗ ได้พระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์เพื่อสร้างอาคารพระอุโบสถเช่นกัน พระอุโบสถหลังนี้สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๑ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระบรมฉายาลักษณ์เป็นโลหะทองแดงขนาดใหญ่ไว้เป็นที่ระลึกแก่วัดนครสวรรค์ด้วย

ตำแหน่งที่ตั้งวัดนครสวรรค์ พระอารามหลวง

เลขที่ ๗๐๒ ถนนโกสีย์ ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

ที่ตั้งวัด

ที่ดินที่ตั้งวัดมีเนื้อที่จำนวน ๑๓ ไร่ - งาน ๒๕ ตารางวา โฉนดเลขที่ ๙๙๔๓

เกียรติประวัติของวัดนครสวรรค์

วัดนครสวรรค์ เป็นวัดที่เก่าแก่มาแต่โบราณ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ. ๑๙๗๒ ตรงกับรัชสมัยของสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ (พระเจ้าสามพระยา) จึงนับได้ว่ามีโบราณสถาน โบราณวัตถุที่ควรแก่การศึกษา

เป็นวัดที่มีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ หลวงพ่อศรีสวรรค์ (พระพุทธ-ศรีสวรรค์) เป็นพระประธานในพระอุโบสถ มีพุทธลักษณะงดงาม เป็นสง่าราศีของวัดนครสวรรค์และพุทธศาสนิกชนชาวนครสวรรค์

เมื่อ พ.ศ. ๒๒๐๓ ในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ชาวจังหวัดนครสวรรค์จับช้างเผือกได้ ๑ เชือก ได้ทำพิธีสงฆ์ขึ้นที่วัดนครสวรรค์ แล้วนำไปทูลเกล้าถวายพระนารายณ์มหาราชที่กรุงศรีอยุธยา

วัดนครสวรรค์ ทางราชการถือเอาเป็นวัดที่ทำพิธีน้ำพิพัฒน์สัตยา

พ.ศ. ๒๔๔๔ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เสด็จฯ ทางชลมารคเพื่อเททองหล่อพระพุทธชินราชจำลองที่จังหวัดพิษณุโลก ได้เสด็จฯ เยี่ยมวัดนครสวรรค์ด้วย

พ.ศ. ๒๔๕๔ สมเด็จพระบรมราชินีพระพันปีหลวงและพระมาตุจฉา เสด็จฯ ประพาสมณฑลฝ่ายเหนือ ได้เสด็จฯ มาบำเพ็ญกุศลที่วัดนครสวรรค์ แล้วได้พระราชทานเงินจำนวน ๔,๐๐๐ บาท เพื่อเป็นทุนสร้างอาคารพระอุโบสถ (มีหลักฐานเป็นศิลาจารึกอยู่ที่วัด)

พ.ศ. ๒๔๕๖ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส สมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ ๑๐ เสด็จฯ ตรวจการคณะสงฆ์ ได้เสด็จฯ เยี่ยมหลวงพ่อครุฑซึ่งคุ้นเคยกันมาก่อน

พ.ศ. ๒๔๕๗ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงพระราชทานเงิน ๔๐๐ บาท เพื่อร่วมสร้างอาคารพระอุโบสถหลังปัจจุบัน และในปลายปีทรงเสด็จฯ มาในงานศพหลวงพ่อครุฑด้วย (หลวงพ่อครุฑมรณภาพวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๔๕๗)

พ.ศ. ๒๔๖๗ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ได้พระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์เพื่อสร้างอาคารพระอุโบสถหลังปัจจุบันนี้ และได้พระราชทานพระบรมฉายาลักษณ์เป็นโลหะทองแดงขนาดใหญ่ไว้เป็นที่ระลึกด้วย (สร้างเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๑)

พ.ศ. ๒๕๑๕ สมเด็จพระภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี ทรงพระราชทานพระกฐินมาถวายที่วัดนครสวรรค์

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสนมหาเถระ) สมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ ๑๘ ได้เสด็จฯ ประทับแรมที่วัดนครสวรรค์ ๓ ครั้ง คือ เมื่อวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒ วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓ และวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๒๗

ต่อมานายเสน่ห์ วัฑฒนาธร รองปลัดกระทรวงมหาดไทย ได้เสนอเรื่องขอพระราชทานพระบรมราชาอนุญาต สถาปนาวัดนครสวรรค์เป็นพระอารามหลวง เมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๒๘

พ.ศ. ๒๕๓๔ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ พร้อมด้วยพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ได้เสด็จฯ เยี่ยมวัดนครสวรรค์ และทรงปลูกต้นสาละข้างพระอุโบสถเพื่อเป็นที่ระลึก ๑ ต้น

พ.ศ. ๒๕๓๔ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลีฯ เสด็จฯ พร้อมด้วยพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ถวายเครื่องอัฐบริขาร และเงินบำรุงพระอาราม ๕,๐๐๐ บาท และทรงปลูกต้นสาละ

พ.ศ. ๒๕๓๔ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จฯ พระราชทานพระพุทธรูปพุทธวราชบพิตร ได้เข้านมัสการพระราชสิทธิเวที อดีตเจ้าอาวาสวัดนครสวรรค์ ที่สนามกีฬากลางจังหวัดนครสวรรค์

พ.ศ. ๒๕๓๔ พระราชสิทธิเวที เจ้าอาวาสวัดนครสวรรค์ และเจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์ เป็นผู้แทนพระองค์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี วางศิลาฤกษ์ห้องสมุดเฉลิมราชกุมารี ที่อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์ และในการหาเงินสร้างห้องสมุดครั้งนี้ พระราชสิทธิเวที ได้รับพระราชทานโล่จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทด้วย

พ.ศ. ๒๕๓๕ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จฯ มาทรงนมัสการพระพุทธศรีสวรรค์ ทรงเยี่ยมพสกนิกร และทรงปลูกต้นสาละข้างพระอุโบสถ ๑ ต้น

พ.ศ. ๒๕๔๒ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงยกฉัตรหลวงพระพุทธศรีสวรรค์ ณ พระอุโบสถวัดนครสวรรค์

ลำดับเจ้าอาวาส
วัดนครสวรรค์ พระอารามหลวง

๑. พระปลัดนารถ

๒. พระปลัดเคลือบ

๓. พระครูสวรรค์วิถีสังฆปาโมกข์ (ครุฑ)

๔. พระสมุห์นิ่ม

๕. พระครูเขมวิถีสังฆปาโมกข์ (สด)

๖. พระสมุห์ปลั่ง

๗. พระอาจารย์หยิบ

๘. พระใบฎีกาอั๋น

๙. พระครูนิภาสธรรมคุณ (บุญเกิด จนฺทสาโร ป.ธ. ๓)

๑๐. พระเทพญาณโมลี (ประสิทธิ์ มิตฺตธมฺโม ป.ธ. ๖)

๑๑. พระเทพปริยัติเมธี (สฤษฎิ์ สิริธโร ป.ธ. ๙, กศ.ม., พธ.ด.) เจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน

ประวัติพระเทพปริยัติเมธี

(สฤษฎิ์ สิริธโร ป.ธ. ๙, น.ธ. เอก, กศ.ม., พธ.ด.)

เจ้าอาวาสวัดนครสวรรค์ พระอารามหลวง

ชื่อ พระเทพปริยัติเมธี ฉายา สิริธโร นามสกุล ประธาตุ

อายุ ๕๒ ปี พรรษา ๓๒

วิทยฐานะ ป.ธ. ๙, น.ธ. เอก, กศ.ม., พธ.ด.

วัดนครสวรรค์ พระอารามหลวง ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง-นครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง

๑. เจ้าอาวาสวัดนครสวรรค์ พระอารามหลวง

๒. เจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์

๓. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

๔. ประธานโครงการก่อสร้างพุทธอุทยานนครสวรรค์

สถานะเดิม

ชื่อ สฤษฎิ์ นามสกุล ประธาตุ เกิดวัน ๖ ฯ ๑๒ ปีจอ ตรงกับวันศุกร์ที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๐๑ บิดา นายเรือง มารดา นางลำพูน นามสกุล ประธาตุ ณ บ้านห้วยร่วม ตำบลห้วยร่วม อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

บรรพชา

วัน ๑ ๑๕ ๆ ๖ ปีจอ ตรงกับวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๑๔ ณ วัดห้วยร่วม ตำบลห้วยร่วม อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีพระครูนิรุติธรรมธร วัดห้วยร่วม ตำบลห้วยร่วม อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เป็นพระอุปัชฌาย์

อุปสมบท

วัน ๓ ๑๒ ๆ ๘ ปีชวด ตรงกับวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๒๑ ณ วัดห้วยร่วม ตำบลห้วยร่วม อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ พระอุปัชฌาย์ พระครูนิรุติธรรมธร วัดห้วยร่วม ตำบลห้วยร่วม อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

วิทยฐานะ

พ.ศ. ๒๕๑๔ สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๗ โรงเรียนวัดห้วยร่วม อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

พ.ศ. ๒๕๑๗ สอบได้นักธรรมชั้นเอก สำนักศาสนศึกษาวัดห้วยร่วม อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

พ.ศ. ๒๕๓๒ สอบได้เปรียญธรรม ๙ ประโยค สำนักเรียนวัดราชบูรณะวรวิหาร เขตพระนคร กรุงเทพฯ

พ.ศ. ๒๕๔๓ สำเร็จการศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา (กศ.ม.) จากมหาวิทยาลัยนเรศวร

พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ (ผศ.) สาขาวิชาพระพุทธศาสนา จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๔๙ สำเร็จการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา (พธ.ด.) จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ได้รับปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ (กิตติมศักดิ์) จากมหาวิทยาลัยภาคกลาง

พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้รับปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการ (กิตติมศักดิ์) จากมหาวิทยาลัยเจ้าพระยา

รางวัลที่ได้รับ

พ.ศ. ๒๕๔๗ ได้รับพระราชทานรางวัลเสาเสมาธรรมจักร

พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้โล่เกียรติคุณศิษย์เก่าดีเด่น มหาวิทยาลัยนเรศวร

พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้รับเกียรติบัตรศิษย์เก่าดีเด่นเนื่องในงาน "๖๐ ปี อุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย"

ได้รับโล่ผู้มีผลงานดีเด่นจากกระทรวงวัฒนธรรม

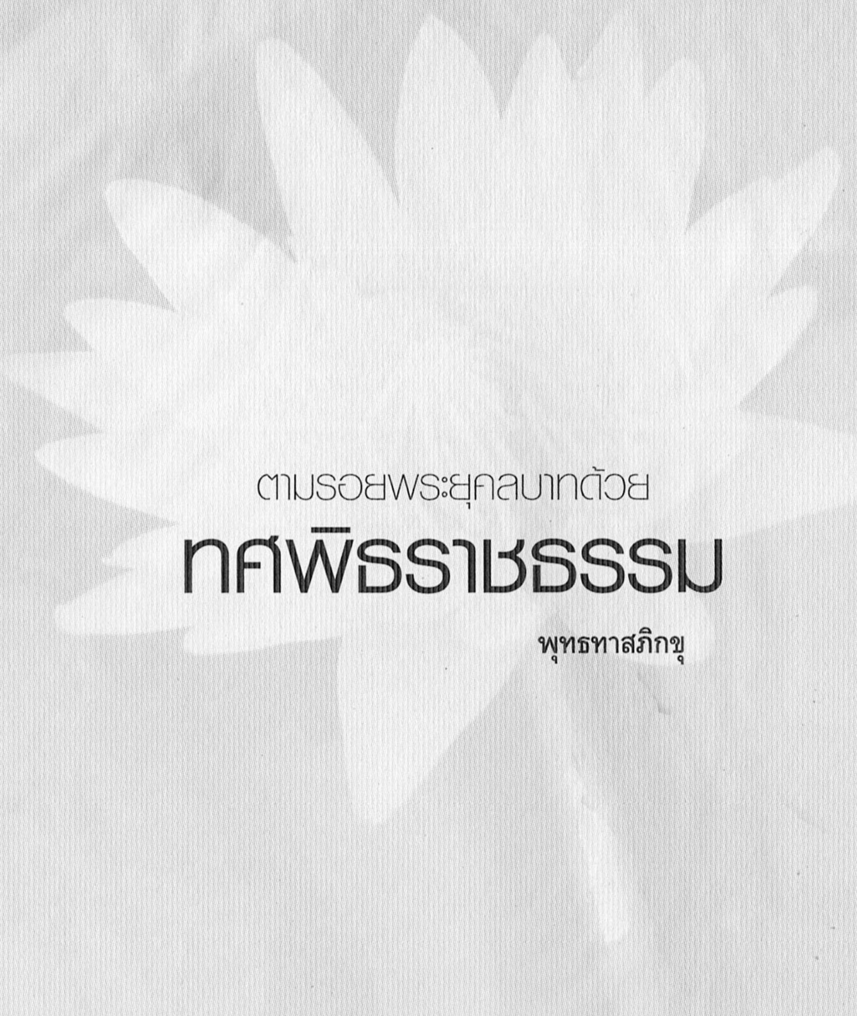
สมณศักดิ์

พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญในราชทินนามที่ **พระศรีวิสุทธิคุณ** เนื่องในพระราชพิธีกาญจนาภิเษก วันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๓๙

พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะชั้นราชในราชทินนามที่ **พระราชปริยัติ**

พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะชั้นเทพในราชทินนามที่ **พระเทพปริยัติเมธี**

สารบัญ

ตามรอยพระยุคลบาทด้วย

ทศพิธราชธรรม

พุทธทาสภิกขุ

ทศพิธราชธรรม*

ท่านสาธุชน ผู้สนใจในธรรมทั้งหลาย

วันนี้เป็นวันเนื่องกับการขึ้นปีใหม่จะให้พูดถึงการขึ้นปีใหม่บ้างแล้ว จะพูดใจความสำคัญด้วยเรื่อง **การตามรอยพระยุคลบาทโดยทศพิธราชธรรม**

สำหรับปีใหม่นั้น มีความหมายเป็นที่รับรองต้องกันว่าจะต้องทำอะไรให้ดีกว่าปีเก่า *อย่าให้ต้องละอายหัวเผือกหัวมันที่อยู่ใต้ดินเลย* หัวเผือกหัวมันที่อยู่ใต้ดินนั้น พอถึงปีใหม่มันมีจำนวนหัวมากกว่าปีเก่า ขนาดก็ใหญ่กว่าปีเก่า คุณค่าก็มากกว่าปีเก่า มันเลยเป็นปีใหม่ได้จริงอย่างนี้ มนุษย์เราถ้าไม่มีอะไรดีกว่าปีเก่า ก็เรียกว่าไม่มีปีใหม่ และก็น่าละอายแก่หัวเผือกหัวมัน ดังนั้น *ขอให้เราทั้งหลายมีความตั้งใจว่า จะต้องทำอะไรให้ดีกว่าปีเก่า*

แต่มันก็ยังมีข้อที่จะต้องระมัดระวังอยู่อย่างหนึ่ง คือ ความหมายของคำว่า **"ดี" ดี**นี้เป็นคำที่กำกวม กำกวมจนถึงกับเป็นอันตรายก็ได้

คำว่า **"ดี"** กำกวม คือว่า มันบ้าได้ มันเมาได้ บ้าดีแล้วก็วินาศเลย *คนบ้าทั้งหมดในโลกนี้ที่อยู่ในโรงพยาบาลบ้านั้น มีมูลมาจากบ้าดี เมาดี ยึดมั่นถือมั่นในความดีทั้งนั้น* นี่คือคำว่า**ดี** มันกำกวมอยู่อย่างนั้น คือ มันยังบ้าได้ เมาได้ ไม่เหมือนคำว่า **"กุศล"**

---

*ถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย วันอาทิตย์ที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๓๐

"กุศล" คำว่ากุศลนี้มันเมาไม่ได้บ้าไม่ได้เพราะมันเนื่องด้วยปัญญา จึงเรียกว่า**กุศล** คือ **ความฉลาด** แต่ถ้าพูดว่า **"ดี ดี"** นั้น มันไม่แน่ มันเกิดด้วยความงมงาย ด้วยศรัทธาก็ได้ ดังนั้นมันจึงบ้าได้ เมาได้ *ขอให้เราระมัดระวังความหมายของคำว่า ดี ดี นี้กันให้ถูกต้องและดีกันให้ถูกต้อง* อย่าเป็นชนิดที่บ้าดีหรือเมาดีเลย เดี๋ยวจะเพิ่มจำนวนคนบ้าให้มากขึ้นในโลกเท่านั้นเอง

คำว่า **"บุญ"** บุญนี้ก็เหมือนกัน ไม่ปลอดภัยหรือกำกวม หรือมันบ้าได้ มันเมาได้*บ้าบุญก็ได้ เมาบุญก็ได้* ถ้าถึงขนาดนั้นแล้ว ก็วินาศทั้งนั้นแหละ บุญช่วยไม่ได้ดอก มันต้องเป็นบุญที่ฉลาด จึงอยากจะใช้คำใหม่ที่ปลอดภัยกว่า แทนที่จะพูดว่า *ทำอะไรให้ดีกว่าปีเก่า* นั้น จะพูดว่า *ทำอะไรให้ถูกต้องกว่าปีเก่า* แทนที่จะให้ใช้คำว่า *ดีกว่าปีเก่า* ให้ใช้คำว่า*ถูกต้องกว่าปีเก่า* ดังนั้นปีใหม่นี้ทำอะไร ๆ ให้ถูกต้องกว่าปีเก่าเถิด อย่าใช้คำว่าดีกว่าปีเก่าเลย มันกำกวม เดี๋ยวมันจะเลยไปเป็นบ้าดี เมาดี จะยุ่งกันใหญ่ มันจะเลวกว่าปีเก่าก็ได้ ขอย้ำว่า **"ให้ถูกต้องกว่าปีเก่า"** เถิด

สำหรับปีนี้ เราจะมีความ**ถูกต้องกว่าปีเก่า ด้วยการพยายามเดินตามรอยพระยุคลบาทโดยทศพิธราชธรรม** เป็นปีที่จัดเตรียมกันมากมายทุกอย่างทุกประการ เพื่อเป็นเครื่องบูชาสักการะแด่สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารแห่งสยามประเทศ มีโอกาสที่จะตามรอยพระยุคลบาทโดยทศพิธราชธรรม ถ้าทำได้ดังนี้ก็จะเป็นการส่งเสริมศีลธรรม หรือส่งเสริมการกลับมาของศีลธรรม ตามความมุ่งหมายของการบรรยายชุดนี้ ซึ่งอาตมาได้บรรยายมาหลายสิบครั้งแล้ว มีลักษณะเป็นการ**ส่งเสริมการกลับมาของศีลธรรมโดยมีปรมัตถธรรมเป็นรากฐาน**

การกระทำเช่นนี้จะเป็นการ**ส่งเสริมประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข**อย่างยิ่งด้วย ขอให้พิจารณากันให้เป็นที่เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง

สำหรับคำว่า **"ประมุข"** ประมุข มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เป็นพระประมุขนี่ก็หมายความว่าเป็นผู้นำ ทำอย่างไรเสียคำว่า *ประมุข* นี้ ต้องแปลว่า ผู้นำ คำว่า *"ปะ"* แปลว่า ทั้งหมดทั้งสิ้น *"มุขะ"* แปลว่า หน้า ปะมุขะ = หน่วยออกหน้าทั้งหมดทั้งสิ้น ก็คือลักษณะแห่งผู้นำนั่นเอง ถือเอาความหมายของคำว่าผู้นำให้ถูกต้อง ไม่จำเป็นจะต้องถือเป็นคำเลวร้าย ซึ่งอีกความหมายหนึ่ง *ผู้นำแห่งทุรราช* นั้น เป็นอีกความหมายหนึ่งเดี๋ยวนี้ **นำอย่างสัตบุรุษ นำอย่างผู้มีคุณธรรมเป็นผู้นำ** ปะมุขะ... มันไม่มีทางจะแปลเป็นอย่างอื่นได้ นอกจากแปลว่าผู้นำ

เรามีหลักเกณฑ์ว่า *ระบอบประชาธิปไตย มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข* ก็คือมีการเป็นผู้นำ แต่แล้วมันก็กระทบความรู้สึกอยู่อย่างหนึ่ง คือว่ารัฐธรรมนูญมิได้ถวายพระราชอำนาจในการเป็นผู้นำโดยประการทั้งปวง ยังคงควบคุมอยู่บางอย่าง แต่ถึงอย่างนั้นก็ไม่สูญเสียการเป็นผู้นำ เพราะว่ามีการนำได้อีกหลายทาง หลายอย่าง หลายประการ แม้ไม่มีอำนาจในทางการเมืองสมบูรณ์ แต่ก็มีโอกาสที่จะนำในทางเศรษฐกิจในทางพัฒนา ในทางวัฒนธรรม ในทางการศึกษาอะไร ๆ ซึ่งดีไปกว่าการเมือง ซึ่งเป็นเรื่องหลอกลวงเรียกว่าเป็น*ผู้นำในทางวิญญาณ* เป็นผู้นำในทางวิญญาณฟังดูให้ดี ๆ ว่า การทำให้เกิดความถูกต้องในทางจิตใจ ในการดำเนินชีวิต นี่เป็นการทำในทางวิญญาณ

เราทั้งหลายสามารถที่จะถวายโอกาส หรือทำให้เกิดโอกาส จนพระประมุขของชาติสามารถจะนำได้อย่างเต็มที่ครบถ้วนทุกอย่างที่จะทำให้เกิดความสุขความเจริญ เราทั้งหลายสามารถทำให้เกิดโอกาสแก่การนำโอกาสนั้นถวายแก่สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารแห่งประเทศไทย จะได้ทรงนำได้ตามพระราชประสงค์ พระราชประสงค์ใด ๆ ล้วนแต่เป็นพระราชประสงค์ที่ดี ที่ถูกต้อง **เราก็ถวายโอกาสแห่งการนำอันถูกต้อง และเราก็ถือโอกาส**

ประพฤติตามอย่างถูกต้อง คือประพฤติตามพระองค์ในการบำเพ็ญทศพิธราชธรรม

แม้ว่าทศพิธราชธรรมจะมีชื่อเรียก **"ธรรมสำหรับพระราชา"** แต่ประชาชนพสกนิกรทั้งหลาย ก็สามารถนำมาเป็นหลักประพฤติปฏิบัติได้ เมื่อประพฤติตามนั้นแหละจะเกิดโอกาสมากมาย สะดวกดายในการที่พระองค์ทรงดำรงอยู่ในทศพิธราชธรรม ทำให้มีทศพิธราชธรรมเป็นเครื่องคุ้มครองบ้านเมือง บ้านเมืองนี้เต็มไปด้วยทศพิธราชธรรม **ขอให้มองกันให้ดี ๆ ว่า ทศพิธราชธรรมนั้นจะสามารถคุ้มครองบ้านเมือง ป้องกันบ้านเมือง พัฒนาบ้านเมืองในฐานะที่เป็นธรรมะที่จะช่วยได้จริง**

คำว่า **ธรรมะ ธรรมะ** นี่แปลว่า**หน้าที่** อย่าสอนลูกเด็ก ๆ แต่เพียงว่าธรรมะนั้นคือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า จงสอนให้รู้ว่าพระพุทธเจ้าท่านสอนเรื่องหน้าที่ **พระพุทธองค์**ทรงค้นพบหน้าที่ที่จะต้องทำเพื่อดับทุกข์โดยประการทั้งปวง **พระธรรม** คือระบบหน้าที่ทั้งหมด ทั้งในแง่ของการศึกษา การปฏิบัติและผลของการปฏิบัติ พระธรรมคือผลของหน้าที่ที่ประพฤติดีแล้ว ส่วน**พระสงฆ์** ก็คือผู้ปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ประสบความสำเร็จ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ไม่มีอะไรนอกจากเกี่ยวกับหน้าที่รู้เรื่องหน้าที่ ปฏิบัติหน้าที่ ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่ คำว่า *ธรรม ธรรม* มีความหมายอย่างนี้

หน้าที่เป็นสิ่งสูงสุด จนถึงกับพระพุทธเจ้าทุกพระองค์เคารพหน้าที่ เรียกว่า*เคารพธรรม* คือเคารพหน้าที่ของท่าน กล่าวคือ *ระบบการดับทุกข์ได้อย่างไร* ที่พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ได้ตรัสรู้นั้นท่านเคารพ

ความข้อนี้ พระพุทธเจ้าท่านได้ตรัสยืนยันไว้เองในเมื่อตรัสรู้แล้วใหม่ ๆ ประกาศก้องว่า พระพุทธเจ้าทุกพระองค์เคารพพระธรรม ทั้งในอดีต

ทั้งปัจจุบัน ทั้งในอนาคต **หน้าที่คือธรรมะ ธรรมะคือหน้าที่** ถ้าไม่ทำหน้าที่ก็จะไม่เป็นอะไรทั้งหมด ถ้าพระพุทธเจ้าไม่ทำหน้าที่ของท่าน ท่านก็ไม่เป็นพระพุทธเจ้า หรือแม้ที่สุดแต่มนุษย์ ถ้าไม่ทำหน้าที่ของมนุษย์ก็ไม่เป็นมนุษย์ แม้ที่สุดแต่ไก่ถ้ามันไม่ทำหน้าที่ขัน มันก็ไม่ใช่ไก่ ทุกคนต้องทำหน้าที่ แล้วหน้าที่นั้นจะช่วย

การทำหน้าที่นั้นทำให้ชีวิตรอดอยู่ได้ ลองไม่ทำหน้าที่มันต้องตาย พอทำหน้าที่หน้าที่ก็กลายเป็นพระเจ้าช่วยได้ทุกอย่างทุกประการ ถ้าไม่ทำหน้าที่ไม่มีใครช่วยได้ต่อให้พระเจ้ามาเป็นฝูง ๆ ก็ไม่สามารถจะช่วยคนที่ไม่ทำหน้าที่ แต่ถ้าใครทำหน้าที่ หน้าที่ก็จะกลายเป็นพระเจ้าขึ้นมา ช่วยให้รอดโดยประการทั้งปวง

ธรรมะคือหน้าที่ ธรรมะคือสิ่งที่ช่วยให้รอด ธรรมะคือพระเจ้าสูงสุด ซึ่งแม้แต่พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ก็เคารพธรรมะ ธรรมะคือหน้าที่ จงถือเอาธรรมะหรือหน้าที่เป็นที่พึ่งเถิด จะมี **พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์** ครบถ้วนอยู่ในคำว่า **หน้าที่ หน้าที่** นั่นเอง

ในที่นี้ **ธรรมะ** หมายถึง **หน้าที่แห่งการปฏิบัติตามทศพิธราชธรรม** ซึ่งจะเป็นความถูกต้องที่สุด ปลอดภัยในการที่จะใช้คำว่า "ถูกต้อง" จะไม่ใช้คำว่า "ดี" ซึ่งกำกวม บ้าได้หรือเมาได้ ถ้าใช้คำว่าถูกต้องแล้ว มันบ้าไม่ได้ มันเมาไม่ได้ มันกลายเป็นอันตรายขึ้นมาไม่ได้ จึงขอให้ปีใหม่นี้ทำหน้าที่ของตน ๆ ของแต่ละคนให้ถูกต้องจงทุก ๆ คนเถิด

หน้าที่ทำมาหาเลี้ยงชีพ ก็เป็นหน้าที่หมวดหนึ่ง **หน้าที่ในการบริหารร่างกาย**ให้เป็นอยู่ปกติ นี่ก็หน้าที่หมวดหนึ่ง **หน้าที่ในการติดต่อกับสังคมรอบด้าน** นี่ก็หมวดหนึ่ง อย่างน้อยก็เป็น ๓ หมวดแห่งหน้าที่ ทำให้มันถูกทั้งสามหมวดแห่งหน้าที่ ก็จะเป็นความปลอดภัย

แต่ในที่นี้จะยึดเอาหลักทศพิธราชธรรม มาเป็นหลักของการปฏิบัติในสิ่งที่เรียกว่าหน้าที่ ถ้าถือธรรมะนี้เป็นหลักแล้ว จะง่ายดายในการที่จะทำหน้าที่ทั้งปวงให้ครบถ้วน

สำหรับ*ทศพิธราชธรรม*นั้น กล่าวไว้เป็นหลัก ๑๐ ประการ เป็นสิ่งที่จะนำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรือง ความสงบสุข สันติภาพ ความเป็นผู้เป็นอิสระเหนือความทุกข์เหนือปัญหาทุกอย่างทุกประการ

จึงขอให้พิจารณากันดังต่อไปนี้ คราวเดียวทั้ง ๑๐ ประการว่า :

ข้อที่ ๑ "ทานัง" ทาน การให้ในที่นี้หมายถึง ให้วัตถุภายนอกเป็นสิ่งของอะไรต่าง ๆ โดยต้องมีผู้รับโดยตรง มันจึงเป็นการให้ที่เรียกว่า "ทานัง" คือทาน ให้แล้วมันก็มีผลเป็นความผูกพัน เป็นการสร้างสรรค์ความสงบสุข

ข้อที่ ๒ "สีลัง" สีลัง ภาวะปกติ *สีละ* แปลว่า *ปกติ* ภาวะปกติ ไม่มีอะไรวุ่นวาย รวมทั้งการปฏิบัติเพื่อให้เกิดภาวะเช่นนั้นด้วย นี้เรียกว่า สีลัง สีละ

ข้อที่ ๓ "ปะริจจาคัง" คือบริจาค คือเป็นการให้ แต่เป็นการให้ในภายในทางจิตใจ ไม่ต้องมีผู้รับก็ได้ มันต่างจากทานัง : ทานัง ให้อย่างมีผู้รับ ปริจจาคัง ให้อย่างไม่ต้องมีผู้รับ บริจาคสิ่งที่ไม่ควรมีอยู่ในตน อะไรที่ไม่ควรมีอยู่ในตนบริจาคออกไป ๆ นี่เรียกว่าสละสิ่งที่ไม่ต้องมีผู้รับ ไม่ซ้ำกับคำว่า *"ทาน"* มักจะอธิบายไปซ้ำกับคำว่าทาน นั้น ไม่สำเร็จประโยชน์ *"ทาน"* ให้ซึ่งใช้วัตถุภายนอก มีผู้รับ *"บริจาค"* ให้ซึ่งสิ่งที่ไม่ควรมีอยู่ภายในตัว ไม่ต้องมีผู้รับ

ข้อที่ ๔ "อาชชะวัง" ความซื่อตรง ความเปิดเผย ไม่เกิดโทษเกิดภัย ไม่เกิดอันตรายใด ๆ เป็นที่ไว้ใจได้ ซื่อตรงตั้งแต่ตนเอง คือความเป็นมนุษย์ของตนเอง และซื่อตรงต่อผู้อื่นซึ่งเกี่ยวข้อง โดยสรุปมันก็เป็นซื่อตรงต่อหน้าที่

ที่จะต้องทำอีกนั่นแหละ ทำหน้าที่ให้ถูกต้อง ให้ซื่อตรง ให้เพียงพอ ให้เหมาะสมแก่ความเป็นมนุษย์ นี่เรียกว่าความซื่อตรง

ข้อที่ ๕ "มัททะวัง" มัทวะ แปลว่า ความอ่อนโยน *ความอ่อนโยนภายนอก*คืออ่อนโยนต่อบุคคลซึ่งเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เป็นการสร้างสรรค์ซึ่งความรัก ความสามัคคี นี่ก็เป็นความอ่อนโยนภายนอก และ*ความอ่อนโยนภายใน* คือความอ่อนโยนของจิตใจคือจิตที่อบรมไว้ดีแล้ว มีความเหมาะสมถูกต้องอ่อนโยน พร้อมที่จะใช้ทำหน้าที่ใด ๆ ก็ได้ เหมือนขี้ผึ้งที่อ่อนดีแล้วจะปั้นเป็นอะไรก็ได้ จิตใจที่อ่อนโยนแล้ว เหมาะสมที่จะปฏิบัติธรรมะอันสูงขึ้นไปได้ทุกอย่างทุกประการ จนสำเร็จประโยชน์

ข้อที่ ๖ "ตะปัง" ตะปะ ตะบะ ปกติหมายถึงวิริยะความพากเพียร ความบากบั่น ความก้าวหน้า ไม่ถอยหลัง ความไม่หยุดอยู่กับที่มีคุณสมบัติเผาผลาญกิเลสและความชั่วโดยประการทั้งปวง ในที่นี้จะระบุไปยังสิ่งที่เรียกว่าอิทธิบาททั้ง ๔ ประการก็ได้ เป็นตะบะเผาผลาญกิเลส

ข้อที่ ๗ "อักโกธัง" ไม่โกรธ ตัวหนังสือแปลว่า ไม่กำเริบ *ไม่มีความกำเริบในภายใน* คือกลุ้มอยู่ในใจ *ไม่มีความกำเริบภายนอก* คือประทุษร้ายบุคคลอื่น ไม่กำเริบทั้งภายในไม่กำเริบทั้งภายนอก เรียกว่า **"อักโกธัง"** ทุกคนก็จะรู้จักได้ง่ายไม่ต้องอธิบาย

ข้อที่ ๘ "อะวิหิงสา" อวิหิงสา ไม่เบียดเบียน ไม่มีการกระทำอันเบียดเบียนอันกระทบกระทั่งตนเองหรือผู้อื่น *เบียดเบียนผู้อื่นนั้นรู้จักกันดี* แต่ที่เบียดเบียนตนเองนี้บางทีก็ไม่ค่อยจะรู้จัก คือถ้าเป็นการทำตนเองให้ลำบากเปล่า ๆ ก็เป็นการเบียดเบียนตนเอง เป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นจะต้องทำไม่จำเป็นจะต้องทำตนเองให้ลำบาก เหมือนที่ทำกันเกินกว่าเหตุ ทำแต่พอดีก็ไม่ต้องมีความลำบาก ถึงจะมีความลำบากก็ไม่ใช่ว่าเป็นความลำบากที่ว่าเหลือที่จะทนทานหรือจะกระทำได้

ข้อที่ ๙ "ขันติ" ขันติ อดทน รอได้ คอยได้ คำนี้บางทีก็แปลว่า ความสมควรมันก็มีความหมายเดียวกันแหละ เพราะเราอดทนได้ คอยได้ ก็สมควรแก่ความเป็นผู้ที่จะทำอะไรได้สำเร็จ ถ้าไม่อดทน รอไม่ได้ คอยไม่ได้ ก็เป็นบ้าตลอดเวลา ยิ่งเป็นผู้ใหญ่เท่าไหร่จะยิ่งต้องอดทนเท่านั้น

อย่าเข้าใจว่าจะต้องเอาความอดทน หรือต้องอดทนนั้นไปไว้แก่ ฝ่ายผู้น้อยนั้นไม่ถูก *ยิ่งเป็นผู้ใหญ่จะยิ่งต้องอดทนต่อความโง่ของผู้น้อย* เพราะผู้น้อยเขามักจะเป็นคนโง่เป็นคนโง่ ไม่สมประกอบ หรือไม่สามารถ ใด ๆ เท่าทัน ทำให้เกิดปัญหาขึ้น ซึ่งทำให้ฝ่ายผู้ใหญ่ต้องอดทนฟังรู้ไว้ว่า ความอดทนเป็นเรื่องของฝ่ายผู้ใหญ่ ไม่ใช่ฝ่ายผู้น้อย ยิ่งเป็นผู้ใหญ่มากเท่าไร ยิ่งจะต้องอดทนมากขึ้นเท่านั้น ยิ่งมีผู้อยู่ในบังคับบัญชามากเท่าไร ยิ่งจะต้อง มีความอดทนมากขึ้นเท่านั้น มิฉะนั้นจะไม่ประสบความสำเร็จ ขอท้าทายไว้ดังนี้

ข้อสุดท้ายที่ ๑๐ "อวิโรธนัง" อวิโรธนะ แปลว่า ความไม่มี อะไรพิรุธ ไม่มีอะไรวิรุธ หรือพิรุธ คือไม่ผิดไปจากแนวแห่งความถูกต้อง

คำว่า พิรุธ หมายความว่า ผิดไปจากแนวแห่งความถูกต้อง ที่จะนำมาซึ่งความผิดพลาด คืออันตราย หรือทุกข์โทษโดยประการทั้งปวง

"อวิโรธนะ" แปลว่า ไม่มีอะไรที่พิรุธ คือ ผิดไปจากทางที่ควร จะเป็น คำว่าไม่มีอะไรพิรุธนี้ อาจจะขยายใจความออกไปได้ถึงตัวเป็นสัมมัตตะ คือ ความถูกต้อง ๑๐ ประการ ได้แก่ อริยมรรค มีองค์ ๘ ประการ คือ *ถูกต้องในความคิดความเห็น, ถูกต้องในความปรารถนา, ถูกต้องในการพูดจา, ถูกต้องในการทำงาน, ถูกต้องในการดำรงชีพ, ถูกต้องในการพากเพียร, ถูกต้องในการมีสติควบคุมตัว, ถูกต้องในความมีสมาธิคือจิตอันมั่นคง* และ *ในที่สุด ก็มีความถูกต้องในเรื่องของความรู้ขั้นสุดท้าย และก็ถูกต้องในผล*

คือความหลุดพ้นจากความทุกข์อย่างถูกต้อง นี่คำว่า "ไม่มีพิรุธ" คือมีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ทุกอย่างทุกประการ ซึ่งเป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง สมกับที่อยู่เป็นข้อรั้งท้าย ข้อสำคัญที่สุดมักจะอยู่รั้งท้ายอย่างนี้

แล้ว *"อวิโรธนะ"* ความไม่มีอะไรพิรุธนี้เป็นเรื่องปัญญา อย่าได้เข้าใจว่า ทำไมในทศพิธราชธรรมทั้ง ๑๐ นี้ ไม่มีคำว่าปัญญา มีข้อปัญญา ปัญญาอย่างยิ่งที่ข้อสุดท้าย คือว่า "อวิโรธนะ" ความไม่มีอะไรพิรุธ

เป็นอันว่าหลักสำคัญทั้งหมดมีอยู่ในทศพิธราชธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เรียกว่า ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นตัวพรหมจรรย์ในพระพุทธศาสนา ดังนั้น ทศพิธราชธรรมจึงประกอบอยู่ด้วยไตรสิกขาอย่างครบถ้วนสมบูรณ์

ในหมวดศีล ก็มีคำว่า *ทานัง สีลัง อวิหิงสัง* **ในหมวดสมาธิ** ก็มีคำว่า *ปริจจาคัง อาชชะวัง มัททะวัง ตะปัง อักโกธัง ขันติ* **ในหมวดปัญญา** ก็มีคำว่า *อวิโรธนะ ความไม่มีอะไรพิรุธ*

ขยายไปเป็นความถูกต้อง ๑๐ ประการ แม้ว่าจะดูเป็น**ปุญญกิริยา ๓** คือ ทาน ศีล ภาวนา ก็ครบ แม้จะดูเป็น **กุศลกรรมบถ** ทางกาย ทางวาจา ทางใจ ก็มีอยู่ครบ

เมื่อว่าโดยหลักธรรมหมวดที่เป็นหัวใจพระพุทธศาสนาแล้ว ก็มีกระจายออกมาได้เป็นทศพิธราชธรรม เห็นดังนี้ หวังว่าจะได้ถือเอาหลักทศพิธราชธรรมซึ่งเป็นธรรมะที่กระจายขยายออกมาให้เห็นเป็นรูปชัดเจนว่าจะต้องประพฤติกระทำต่อกันอย่างนี้ เป็นประโยชน์ตน ประโยชน์ผู้อื่น เป็นประโยชน์แก่โลก สามารถจะสร้างสรรค์บ้านเมืองหรือโลกทั้งโลกนี้ให้เป็นโลกที่มีความสงบสุขเป็นผาสุกโดยประการทั้งปวง

โอกาสแห่งวันขึ้นปีใหม่นี้จะต้องทำให้ถูกต้องยิ่งกว่าปีเก่าขอยืนยันว่าจะใช้คำว่า **"ถูกต้อง"** แทนคำว่า **"ดี"** เพราะคำว่า ดี มันกำกวม มันบ้าได้ มันเมาได้ แต่เราจะใช้คำว่าดี ในความหมายที่รัดกุม ผิดไม่ได้ก็ได้ เข้าใจว่าดีถึงที่สุด ด้วยการ**ดำเนินตนอยู่ด้วยการโดยเสด็จพระยุคลบาทในทศพิธราชธรรม** เป็นการส่งเสริมให้มีทศพิธราชธรรม โดยสะดวก ทั้งในฝ่ายสมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภาร และทั้งในฝ่ายประชาชนพสกนิกรทั้งหลายร่วมกันทำให้ทศพิธราชธรรมแผ่ไพศาล ครอบคลุมบ้านเมืองทั่วประเทศ และทำให้เป็นหลัก ใช้เป็นหลัก ถือเป็นหลักได้ในกิจการทุกอย่างทุกประการ ในหน้าที่ที่จะประกอบการเลี้ยงชีวิต หน้าที่ที่จะบริหารชีวิตประจำวันให้เป็นปกติสุข หน้าที่ที่จะสัมพันธ์แก่กันให้เกิดคำว่าเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น ทั่วทั้งบ้านทั้งเมือง ถ้าได้อาศัยหลักอันนี้แล้วก็จะเป็นไปได้โดยง่าย

จึงขอร้องท่านทั้งหลายว่า จงต้อนรับปีใหม่ด้วยการกระทำให้ถูกต้องกว่าปีเก่า โดยที่มีหลัก**ทศพิธราชธรรม**ทั้ง ๑๐ ประการ ประพฤติปฏิบัติดำเนินตามรอยพระยุคลบาทของสมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภาร อันเป็นพระประมุขของประเทศ ตามความหมายของคำว่า "ระบอบประชาธิปไตยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข" จะเป็นไปได้สมจริงก็เพราะว่าพสกนิกรร่วมมือร่วมกำลังกาย ร่วมกำลังจิตให้เกิดความเป็นไปได้ เกิดความสะดวกสบาย หรือเกิดโอกาสในการที่จะสร้างสรรค์ทศพิธราชธรรมขึ้นมาทั้งสองฝ่าย *ให้ถูกฝาและถูกตัว* ทั้งเบื้องบนและเบื้องล่าง จนเต็มไปด้วย**ธรรมะ** คือ **หน้าที่ที่ถูกต้อง** ที่จะสร้างสรรค์ความสงบสุข สันติภาพ สันติสุข อันถาวร

หวังว่าพวกเราทั้งหลายคงจะได้ต้อนรับปีใหม่ด้วยกระทำหน้าที่ให้ถูกต้องกว่าปีเก่า ด้วยการกระทำโดยนัยดังกล่าวมานี้ แล้วมีความสุขสวัสดีอยู่ทุกทิพาราตรีกาล เทอญ.

ทาน

ทศพิธราชธรรม ข้อที่ ๑

ทาน*

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย

การบรรยายปาฐกถาธรรมวันนี้ เป็นการบรรยายในชุดทศพิธราชธรรม คือ มุ่งหมายการตามรอยพระยุคลบาทด้วยทศพิธราชธรรม จะได้บรรยายเรื่องทศพิธราชธรรมจนกว่าจะครบถ้วน โดยถือว่าเป็นปีแห่งทศพิธราชธรรม จะบรรยายทั้งปี บรรยายทีละข้อ ๆ สิบเดือน แล้วก็รวบท้ายเป็นข้อสุดท้ายก็ครบปี เพื่อสะดวกแก่การตามรอยพระยุคคลบาทในทศพิธราชธรรม

คำว่า "ทศพิธราชธรรม" เป็นธรรมสำหรับพระราชา กระทำให้มหาชนร้องออกมาว่า *"พอใจ ๆ ๆ"* ตามความหมายของคำว่า *"ราชา ๆ ๆ"* ที่แปลว่าพอใจดังที่เคยกล่าวกันมาหลายครั้งแล้วว่า คำพูดคำนี้เกิดขึ้นมาในลักษณะอย่างนี้ และธรรมะเหล่านั้นเป็นธรรมะสำหรับมหาชนจะได้ดำเนินตามในการเดินตามรอยพระยุคลบาท **ส่งเสริมให้มีการปฏิบัติที่ถูกฝาถูกตัวระหว่างผู้นำกับผู้ตาม** จะง่ายในการที่บ้านเมืองจะมีสันติสุข ส่วนบุคคลจะมีสันติภาพของสังคม ผู้ที่เป็นประมุขเดินอย่างไร ผู้บริวารก็เดินตามในลักษณะที่เคยชี้ให้สังเกตเห็นกันในหมู่สังคมสัตว์ เช่น แพะและแกะเป็นอย่างต่ำ แพะและแกะตัวที่เดินนำเดินอย่างไร ตัวที่เดินตามจะเดินอย่างนั้น

---

*ถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย วันอาทิตย์ที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๐

แม้ว่าตัวที่เดินนำหน้าจะสะดุดนิดหนึ่งเดินออกไปข้างแล้ววกเข้ามาใหม่ ตัวบริวารก็จะทำอย่างนั้นเหมือนกับเครื่องจักรทีเดียว

สัญชาตญาณแห่งการเดินตามอย่างนี้ก็มีในพระบาลีที่พระพุทธองค์ทรงนำมาตรัสว่า เป็นเยี่ยงที่ดี **เมื่อโคพ่อฝูงเดินตรงโคลูกฝูงก็เดินตรง โคพ่อฝูงเดินคดโคลูกฝูงก็เดินคด** เลยกำชับกันในเรื่องการเดินทางในฐานะเป็นสิ่งที่ต้องทำให้ถูกต้องยิ่ง ๆ ขึ้นไปทุกที จะทำให้เกิดมีศีลธรรมที่เป็นไปได้อย่างดี ในลักษณะที่มีปรมัตถธรรมเป็นรากฐานหรือนำอยู่ในฝ่ายจิตใจ **นี่แหละคือทศพิธราชธรรมสำหรับผู้นำจะพึงประพฤติให้ผู้ตามได้เดินตาม ได้รับประโยชน์ร่วมกันทั้งหมดทั้งสิ้น เป็นสันติสุขและสันติภาพ**

ในการบรรยายครั้งที่ ๑ แห่งปีนี้ คือครั้งที่แล้วมา อาตมาได้กล่าวถึงทศพิธราชธรรมทั้งชุด คือ ๑๐ ครั้งอย่างคร่าว ๆ ในครั้งนี้ก็จะขอโอกาสกล่าวเพื่อซ้อมความจำกันในเบื้องต้นนี้อีกครั้งหนึ่ง ทบทวนทั้ง ๑๐ ประการ เป็นการทำให้เข้าใจยิ่งขึ้น ชัดเจนยิ่งขึ้น

ข้อที่ ๑ เรียกว่า **"ทาน"** เป็นการให้ปันปัจจัยแห่งชีวิต อะไรเป็นปัจจัยของการดำรงอยู่แห่งชีวิตก็ให้ปัจจัยเหล่านั้น ทั้งในทางรูปธรรมนามธรรม ที่เป็นรูปธรรมก็หมายถึง วัตถุสิ่งของ ที่เป็นนามธรรมก็หมายถึงความรู้ ความฉลาด ความสามารถ ล้วนแต่เป็นปัจจัยแห่งชีวิต นี่เป็นข้อที่ ๑

ข้อที่ ๒ **"สีละ"** หรือ สีลัง แปลว่า ภาวะปกติ และเหตุปัจจัยหรือการจัดการที่ทำให้เกิดภาวะปกติ อุปมาเหมือนว่าก้อนหิน ก้อนศิลา มีความเป็นปกติ ความหมายนี้ใช้ได้กันกับคำว่า สีละ หรือศีล ที่รักษาสมาทานกันอยู่ เหตุทำให้เกิดความปกติ แล้วก็เกิดความปกติ แล้วก็มีผลของความปกติอยู่กันอย่างสงบสุข

ข้อที่ ๓ **"ปริจจาคะ"** หรือ ปริจจาคัง เป็นการให้ในภายในไม่ต้องมีผู้รับก็ได้ เป็นการให้สิ่งที่ไม่ควรมีอยู่ในตน เช่น การละกิเลส เป็นต้น

ละความตระหนี่หวงแหน โดยเฉพาะอย่างยิ่งละความเห็นแก่ตัว ทานให้วัตถุปัจจัยภายนอก มีตัวผู้รับ ปริจจาคะให้ปัจจัยภายใน ไม่ต้องมีตัวผู้รับก็ได้ ต่างกันไม่ใช่อย่างเดียวกัน ไม่ใช่ว่าให้ให้ด้วยกัน

ข้อที่ ๔ **"อาชชวะ"** หรือ อาชชวัง คือความซื่อตรง ตรงต่อเพื่อนมนุษย์ ตรงต่อหน้าที่การงานแห่งความเป็นมนุษย์ ความซื่อตรงนี้เป็นเหตุให้เกิดความรักสามัคคี ไว้ใจวางใจ ซื่อตรงต่อเพื่อนมนุษย์ก็อยู่กันอย่างสะดวกสบาย ซื่อตรงต่อหน้าที่แห่งความเป็นมนุษย์นี้เป็นความตรงสุดยอด ความเป็นมนุษย์มีหลักเกณฑ์อย่างไร ซื่อตรงต่อความเป็นอย่างนั้น ปฏิบัติเพื่อความเป็นอย่างนั้น

ข้อที่ ๕ **"มัททวะ"** หรือ มัททวัง แปลว่าอ่อนโยน อ่อนโยนต่อบุคคล ซึ่งใคร ๆ ก็ชอบความอ่อนโยน อย่าต้องกล่าวถึงมนุษย์เลย แม้แต่สัตว์ก็ยังชอบความอ่อนโยนของบุคคลผู้เป็นเจ้าของ นี้เป็นการอ่อนโยนต่อบุคคล เป็นการอ่อนโยนแห่งอาการทางกาย ทีนี้มีการอ่อนโยนอาการทางจิต คือ มีจิตที่อบรมไว้ดี มีความอ่อนโยน คล่องแคล่ว ที่จะทำการงานทางจิต จะคิด จะนึก จะรู้สึกอะไรก็คล่องแคล่ว เหมือนขี้ผึ้งที่อ่อนดีแล้วจะปั้นเป็นอะไรก็ง่ายอย่างนั้น

ความอ่อนโยนทางจิต ความเหมาะสมแก่การงานทางจิต นี่เป็นสิ่งที่จะต้องระลึกนึกถึงกันให้มาก เดี๋ยวนี้จิตมักไม่ได้รับความอ่อนโยน ไม่ได้รับการปรับปรุงให้มีความอ่อนโยน มันก็ลำบาก

ข้อที่ ๖ **"ตปะ"** หรือ ตะปัง คือวิริยะ ที่เผาอุปสรรค เช่นอิทธิบาททั้ง ๔ มีแล้วก็เผาความไม่สำเร็จให้เกิดความสำเร็จ

ข้อที่ ๗ **"อักโกธะ"** หรือ อักโกธัง เราก็เห็นกันอยู่ว่าเป็นความไม่โกรธ แต่ตัวหนังสือละเอียดอ่อนกว่านั้น แปลว่าไม่กำเริบ ไม่กำเริบ

ในภายใน ทำให้ตนลำบาก ไม่กำเริบในภายนอก ทำให้ผู้อื่นลำบาก ไม่โกรธตัวเองไม่โกรธผู้อื่น ก็คือไม่กำเริบในภายในไม่กำเริบในภายนอก

ข้อที่ ๘ **"อวิหิงสา"** ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ไม่เบียดเบียนตนเองนี่บางคนยังไม่เข้าใจ เพราะถือเสียว่าคนมันรักตัวเองแล้วจะเบียดเบียนทำไม นั่นแหละจะมีได้มาก เพราะไม่รู้ ไม่เข้าใจ มันก็ทำไปในลักษณะที่เป็นการเบียดเบียน ผู้ปฏิบัติผิดพลาดความชั่วทั้งหลายเป็นการเบียดเบียนตนเอง โดยที่ไม่อยากจะเบียดเบียน แต่ความโง่เขลามันทำให้เป็นการเบียดเบียน ถ้าว่าเบียดเบียนไปถึงผู้อื่น เรื่องก็ร้ายกาจมาก

ข้อที่ ๙ **"ขันติ"** ความอดทน คือ รอได้ คอยได้ ไม่กระวนกระวายใจ ถ้าไม่มีความอดทน มันก็เหมือนกับทรมานตัวเอง จะมีฉลาดเฉลียว ปัญญาวิเศษอย่างไร ถ้าไม่รอได้ทนได้ มันก็จะเปล่าประโยชน์ เพราะประโยชน์มันไม่ออกมาทันที มันต้องมีโอกาสตามเวลาแห่งความสำเร็จ ต้องรอได้ทนได้เหมือนกับทำนา มันต้องรอได้กว่าจะออกเป็นข้าวออกมา

อีกอย่างหนึ่ง ขันติ แปลว่า สมควร สมควรที่จะได้รับความสำเร็จ มันก็หมายถึงอดทนนั่นแหละ อดทนนั่นแหละสมควรที่จะได้รับความสำเร็จ

ข้อสุดท้าย ข้อที่ ๑๐ **"อวิโรธนะ"** หรือ อวิโรธนัง ข้อนี้แปลว่า ไม่มีอะไรพิรุธที่ผิดไปจากแนวทางแห่งความถูกต้อง

อวิโรธนะ ขอให้หมายถึงความไม่มีอะไรพิรุธ เป็นความถูกต้อง เป็นคุณธรรมระดับปัญญา ถ้าแปลเป็นอย่างอื่นเสียแล้ว ธรรมะชุดนี้จะขาดปัญญาซึ่งเป็นไปไม่ได้ สิ่งที่เรียกว่าปัญญานี้จะมาเป็นตัวสุดท้ายของหมวดเสมอ

อวิโรธนะนี้หมายถึง ปัญญา ไม่มีอะไรผิดพลาดจากทำนองคลองธรรมเพราะไม่รู้ คือไม่มีปัญญานั่นเอง ถ้าไม่มีการพิรุธหรือผิดพลาดก็หมายความว่ามีปัญญา

อวิโรธนัง จึงหมายถึงความมีปัญญาไม่พิรุธ ความรู้ไม่พิรุธ ความเข้าใจไม่พิรุธ อะไร ๆ ก็ไม่พิรุธ เพราะอำนาจแห่งปัญญา

รวมเป็น ๑๐ ประการด้วยกันเช่นนี้ เรียกว่า **ทศพิธราชธรรม** สำหรับพระราชาจะประพฤติ

ทีนี้ก็มาพิจารณากันเป็นข้อ ๆ โดยละเอียด :-

ข้อแรกคือ **"ทาน"**

ทานเป็นเรื่องแรกที่ควรจะกล่าวถึงกันก่อน จึงได้มาเป็นข้อที่หนึ่ง เพราะว่าเป็นเรื่องแรกของทั้งหมดทีเดียว คือ *เราเกิดมานี้มันเป็นการให้ทานชีวิตของพ่อแม่* พ่อแม่ให้ทานชีวิตมา มันเป็นเรื่องแรกของเรา พอเราคลอดมาจากท้องแม่ เราก็ตั้งต้นรับทานนับตั้งแต่ว่ากินนม หรือกินอาหาร การบริหารทุกอย่างของผู้ที่เลี้ยงดูเรา รักเรา ประคบประหงมเรา นี่เราได้รับทันทีที่เกิดมาที่คลอดออกมาสู่มนุษย์โลกนี้ จากบิดามารดา จากผู้เลี้ยงและจากคนอื่น ๆ มันเป็นข้อแรก

เราจะต้องสนใจและรู้จักพระคุณของสิ่งนี้ และในที่สุดมันก็มาเป็นหลักสำคัญในโลก ที่ว่าให้มีการให้ซึ่งกันและกันด้วยความรัก เพราะโลกนี้มีทานคือการให้มันจึงอยู่ด้วยกันได้

ลองคำนวณดูว่าถ้าไม่มีการให้อะไรกันเลยจะอยู่ได้อย่างไร? มันเป็นหลักพื้นฐานทั่วไป ให้มองไปจนถึงว่า ถ้าโลกนี้มีทาน มีการให้อยู่เป็นประจำ เป็นปกติวิสัยแล้ว ลัทธินายทุนและลัทธิคอมมิวนิสต์จะเกิดขึ้นมาในโลกไม่ได้

ขอยืนยันว่า ถ้ามีสิ่งที่เรียกว่า "ทาน" อยู่เป็นพื้นฐานของมนุษย์ในโลกนี้แล้ว ลัทธินายทุน ลัทธิคอมมิวนิสต์ เกิดขึ้นมาไม่ได้ เพราะไม่เริ่มด้วยการให้ แต่เริ่มด้วยความไม่ให้ คือเห็นแก่ตัว ๆ ๆ ไม่นานเท่าไรก็เกิดลัทธิผูกขาด เกิดลัทธิต่อต้าน หรือแย่งชิง มันก็เกิดลัทธิอันร้ายกาจดังที่ปรากฏอยู่ในบัดนี้ขึ้นมาในโลก ขอให้สังเกตดูให้ดี ๆ

ในประเทศอินเดียสมัยโบราณเท่าที่ได้อ่าน ได้ยิน ได้ฟังมา ไม่มีนายทุน มีแต่เศรษฐีที่ใจบุญ เศรษฐีใจบุญนั้นเขาทำงานกับข้าทาสบริวาร กินข้าวด้วยกัน ทำบุญด้วยกัน ไปวัดด้วยกัน ทำอะไรต่าง ๆ ด้วยกัน ที่เหลือกินเหลือใช้ก็เอามาตั้งโรงทาน เป็นความเห็นที่ร่วมกันทั้งเศรษฐีและทั้งบริวาร นั่นก็มีสิ่งที่เรียกว่า **"ทาน"** เป็นพื้นฐาน ลัทธินายทุนเกิดไม่ได้ เมื่อเกิดไม่ได้ลัทธิคอมมิวนิสต์ก็ไม่ต้องเกิดซิ เพราะมันเกิดมาเพื่อทำลายนายทุน เมื่อไม่มีนายทุนลัทธิคอมมิวนิสต์มันก็ไม่เกิด ป้องกันไว้ได้ด้วยเจตนารมณ์ของสิ่งที่เรียกว่า ทาน

เพราะเหตุใด? **เพราะเหตุว่าทานมีผลสูงสุด มีผลสูงสุดทำลายความเห็นแก่ตัว**

ทานที่แท้จริง *ทำลายความเห็นแก่ตัว* ไม่ใช่เป็นการค้ากำไรเกินควรอย่างที่เขาพูด ๆ กันว่า *ตักบาตรสักช้อนหนึ่ง ก็ได้วิมานหลังหนึ่ง* อย่างนี้เป็นทานไม่ได้ มันเป็นการค้ากำไรเกินควรยิ่งกว่าควรไปเสียอีก คำว่าทานจะมีผลสูงสุด คือ ทำลายความเห็นแก่ตัว *ไม่มีความเห็นแก่ตัวแล้วนายทุนและคอมมิวนิสต์ก็เกิดขึ้นมาในโลกไม่ได้* นายทุนก็เต็มปรี่อยู่ด้วยความเห็นแก่ตัว คอมมิวนิสต์ก็เต็มปรี่อยู่ด้วยความเห็นแก่ตัว แล้วมันก็พูดกันไม่รู้เรื่อง มันพูดกันไม่รู้เรื่องแน่นอน มันก็ต้องทำลายล้างกันเรื่อยไปไม่มีที่สิ้นสุด เป็นปัญหาถาวรยืดเยื้อ

มาพูดถึงประเภท หรือชนิดของทานกันต่อไป ท่านทั้งหลายคงจะเคยได้ยินแล้วว่ามีอยู่ ๓ อย่าง คือ

วัตถุทาน คือ การให้วัตถุ

ธรรมทาน คือ การให้ธรรมะ

อภัยทาน คือ การให้อภัย

ขาดข้อใดไม่ได้ในคำว่า **ทานัง** แห่งทศพิธราชธรรมนี้ ต้องประกอบไปด้วยทานทั้ง ๓ ความหมาย พระราชามีทานครบทั้ง ๓ ความหมาย

สำหรับ **"วัตถุทาน"** เป็นการให้วัตถุปัจจัย ให้เครื่องมือ ให้ทุนรอน ให้ความสะดวก ให้โอกาสในสิ่งที่เป็นปัจจัยแก่ชีวิต *ให้แก่ใคร?*...ก็ให้แก่ประชาชน ให้แก่พระราชวงศ์ ให้แก่ราชการ ให้แก่ศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระองค์ทรงเป็นศาสนูปถัมภกแก่ทุกศาสนา สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารแห่งประเทศไทยเป็นอย่างนี้ ใคร ๆ ก็เห็นอยู่

ลักษณะของทานนี้ มันมีลักษณะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หรือว่าตอบแทนคุณงามความดีซึ่งกันและกัน มีลักษณะผูกมิตรให้มั่นคง มีลักษณะเมตตา และที่สูงสุดกว่าอื่นก็คือทำลายความเห็นแก่ตัว ทำลายความเห็นแก่ตัว **ทำลายความเห็นแก่ตัวนั่นมันจึงจะเป็นทานที่บริสุทธิ์ผุดผ่อง**

ถ้าดูกันละเอียดกว่านั้น ด้วยจิตใจที่ไม่เห็นแก่ตัวก็จะเห็นได้ว่า **"จิตที่คิดจะให้นั้น มันสบายกว่าจิตที่คิดจะเอา"** ข้อนี้พูดกันมาหลายปีเต็มที แล้วขอให้สังเกตว่า จิตที่คิดจะเอานั้นมันเร่าร้อนเพราะความเห็นแก่ตัว จิตที่คิดจะให้นั้นมันเยือกเย็น เพราะมันไม่มีความเห็นแก่ตัว ความเห็นแก่ตัวมันร้อน ไม่มีความเห็นแก่ตัวมันก็ไม่ร้อน ฉะนั้น จิตที่คิดจะให้นั้นมันสบายเยือกเย็นกว่าจิตที่คิดจะเอา

มองไปดูก็จะเห็นว่า *ให้ผู้อื่นกินนั้นมันอิ่มนานตลอดกาลที่จะจำได้* ถ้ากินเองเดี๋ยวก็ถ่ายออกก็หมดเรื่องกัน ถ้าให้ผู้อื่นกินมันไปอยู่ในจิตใจของเขาและอยู่ในจิตใจของเรา *นึกขึ้นมาทีไรก็ยังอิ่มอยู่นั่นแหละ* อิ่มเพราะได้ให้ผู้อื่นกิน ทั้งคนกินและทั้งคนให้อิ่มอยู่ตลอดกาลนาน นี่การให้ทานมันมีผลอย่างนี้ มีผลมากเกินคาดอย่างนี้

ทีนี้มาดู **"ธรรมทาน"** ให้ความรู้และสามารถประพฤติปฏิบัติหน้าที่เอาตัวรอดได้ ให้ความสามารถ ถ้าไม่มีความสามารถก็จะช่วยให้สามารถ และก็ให้เป็นการปฏิสันถาร เมื่อไม่มีวัตถุสิ่งของจะให้ก็ให้ธรรมะเป็นการปฏิสันถาร ถ้าใครไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ท่านก็ให้ธรรมะให้เป็นการปฏิสันถาร

ธรรมทานมีได้ด้วยการให้ การสนับสนุนกำลังใจ ชี้แนะหนทาง ให้โอกาสทำตัวอย่างให้ดูเป็นธรรมทาน สอนให้มีสัมมาทิฏฐิมันก็เป็นธรรมทานสุดยอด ธรรมทานประเสริฐอย่างนี้ จนพระพุทธองค์ตรัสว่า **"ธรรมทานเลิศกว่าทานทั้งปวง"** จะมีทานอย่างไหน กี่ชนิด ๆ ธรรมทานเลิศกว่าทานทั้งปวง เพราะช่วยทั้งทางกาย ช่วยทั้งทางจิต ช่วยกระทั่งสูงสุด บรรลุมรรคผลนิพพาน ดังนั้น ธรรมทานจึงชนะทานทั้งปวง

ทีนี้ก็มาถึง **"อภัยทาน"** เป็นข้อรั้งท้าย ข้อนี้หมายถึงมีเมตตากรุณารวมอยู่ด้วย อภัยโทษถ้าขอโทษก็อภัยโทษ **ขอจงถือหลักอย่างนี้ด้วยกันทุก ๆ คนเถิด จะอยู่ในโลกนี้อย่างปกติสุขที่สุด** อย่าผูกความโกรธไว้ มีผู้มาลุแก่โทษ จงอภัยโทษ เป็นการให้อภัยทาน อย่ามีจิตที่คิดเบียดเบียนใคร ๆ หรือผู้ใด หรือสิ่งใด ก็เป็นอภัยทานอยู่ตลอดเวลา

พระจริยาวัตรของสมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารแห่งประเทศไทยเต็มไปด้วยการให้ทานในลักษณะอย่างนี้ ใคร ๆ ก็เห็นอยู่ รู้จักอยู่ ทรงกระทำให้เกิดโอกาส ให้เกิดวิธีใหม่ ๆ ให้เกิดอุปกรณ์แห่งการทำกิน ให้เกิดแหล่งน้ำ เป็นต้น นี่เป็นวัตถุทาน ให้เกิดสติปัญญา ทรงตักเตือนอยู่

ทุกเวลา ทุกโอกาส มีผู้นำมาถ่ายทอดทางวิทยุ เป็นต้น นี่เป็นการให้ธรรมทาน อยู่ทุกเวลาหรือตามโอกาส และทรงมีอภัยทาน ยกโทษแม้ในกรณีที่เป็นการหมิ่นพระเดชานุภาพ เป็นการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ซึ่งเขาก็พูดกันอยู่ รู้กันอยู่ เห็นกันอยู่

สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารแห่งประเทศไทย ประกอบไปด้วยทานครบทั้ง ๓ ประการ เห็นปานนี้ **ขอให้เราทั้งหลายเดินตามรอยพระยุคลบาทด้วยการร่วมมือในพระองค์ เป็นการสนองพระราชประสงค์**

ดำเนิน **วัตถุทาน** โดยเสด็จพระราชกุศลกันอย่างกว้างขวางเถิด

ดำเนินตามใน**ธรรมทาน** คือ เชื่อฟัง พยายามปฏิบัติตามให้สมตามพระราชประสงค์ และก็มี **อภัยทาน** พยายามไม่ให้มีเรื่องขุ่นเคืองพระราชหฤทัยและไม่ให้มีความขุ่นเคืองแก่ผู้ใด ๆ

นี่ทาน ทานทั้งนั้น **วัตถุทาน ธรรมทาน อภัยทาน** เราจะต้องสนใจจะต้องรู้จัก มิฉะนั้นจะเป็นการลบหลู่พระธรรมอย่างยิ่ง ลบหลู่ธรรมะอย่างยิ่ง แล้วผลก็จะเกิดขึ้นแก่ตัวเอง

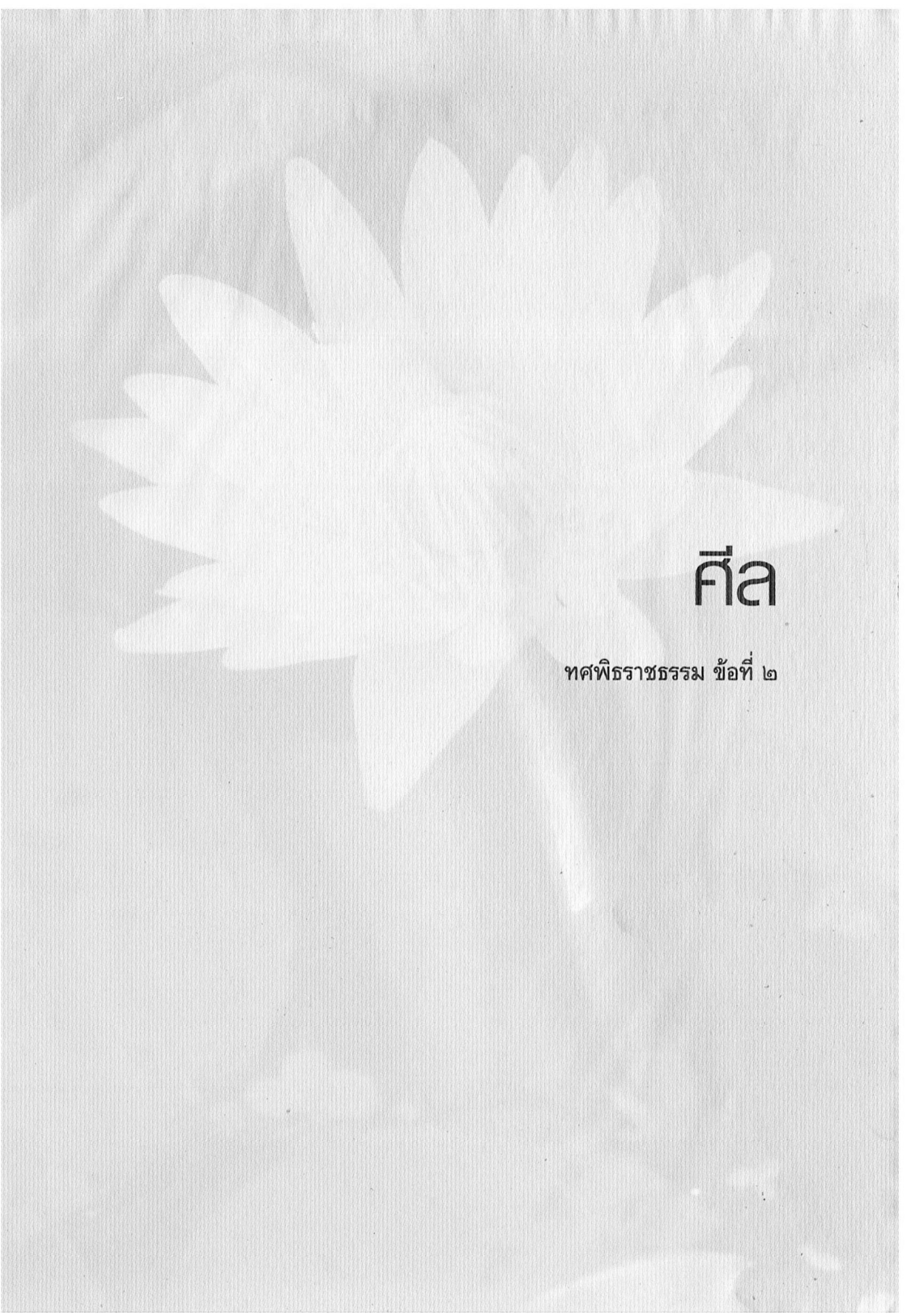
ขอสรุปความในที่สุดว่า **ขอให้ประชาชนชาวไทยทั้งหลายดำเนินตามรอยพระยุคลบาทแห่งสมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารแห่งประเทศไทยในข้อที่มีชื่อว่า ทาน ทานให้เกิดสังคมที่เต็มไปด้วยการให้ด้วยการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน** ถ้ามีอย่างนี้ก็ถือว่าเป็นการสร้างสรรค์สังคมพระศรีอารยเมตไตรยขึ้นมาในโลกนี้ ในปัจจุบันนี้ ในปัจจุบันทันตาเห็นนี้ ขอให้มีการให้ทานครบทั้ง ๓ ประการนี้เถิด โลกพระศรีอารยเมตไตรยก็จะเกิดขึ้นมาทันตาเห็นไม่ต้องรอกันเป็นกัลป์ ๆ มันจะเกิดผลสูงสุดถึงกับที่ว่า *นายทุนจะเปลี่ยนไปเป็นเศรษฐีใจบุญ* ชนกรรมาชีพก็จะเปลี่ยนเป็นลูกหลานที่ร่วมมือนายทุนขูดรีด นายทุนกระดาษซับทั้งหลายที่มีอยู่ในโลก ก็จะเปลี่ยนตัวเป็นเศรษฐีใจบุญอย่างครั้งพุทธกาล แล้วมันจะมีปัญหาอะไรเกิดขึ้น

ชนกรรมาชีพอันโหดร้ายต้องการจะพังทลายนายทุน ก็ไม่รู้จะพังทลายใคร มันก็ต้องสูญสลายไปในตัวมันเอง ก็เหลือแต่ลูกหลานที่ร่วมมือกับผู้ที่มีความคิด กำลัง สติปัญญา ทุนทรัพย์อะไร ร่วมมือกันได้ผลมาแบ่งสรรกันพอดีแล้ว ก็นำเอาส่วนที่เหลือจากนั้นมาบำเพ็ญทาน มาบำเพ็ญทาน มาตั้งโรงทานในความหมายที่ถูกต้อง เป็นที่พึ่งแก่คนยากจน เป็นที่พึ่งแก่นักบวช เป็นที่พึ่งแม้แต่แก่สัตว์เดรัจฉาน นี่ก็จะเกิดระบบที่อาตมาขอเรียกว่า **"ธัมมิกสังคมนิยม"** ขึ้นมาเต็มโลกเลย

โลกนี้ไม่อาจจะรอดได้ด้วยระบบอื่นนอกจากระบบสังคมนิยม เพราะว่ามันไม่ได้อยู่คนเดียว มันอยู่กันเป็นล้าน ๆ มันจะต้องมีหลักเกณฑ์ที่เป็นสังคมนิยม แต่ที่แล้วมามันไม่มีธรรมะประกอบ มันก็เป็นสังคมที่ยื้อแย่งซึ่งกันและกัน ทำลายกัน ถ้ามีธรรมะประกอบ มันมีสังคมที่รักกัน มันก็มีธัมมิกสังคมนิยมอยู่กันอย่างว่า ทุกคนเป็นเพื่อนเกิด เพื่อนแก่ เพื่อนเจ็บ เพื่อนตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น นี่สำเร็จผลถึงที่สุดเป็นสันติภาพ

นายทุนหายไปจากโลก คอมมิวนิสต์หายไปจากโลก ไม่มีใครจะมาทะเลาะกัน ไม่ต้องมีใครมาพูดกันไม่รู้เรื่อง พูดกันไม่รู้เรื่องอย่างทุกวันนี้ เพราะมันไม่มีนายทุน มันไม่มีคอมมิวนิสต์ มันไม่มีวิญญาณแห่งนายทุน ไม่มีวิญญาณแห่งคอมมิวนิสต์ เพราะเจตนารมณ์ของสิ่งที่เรียกว่า "ทาน" นั้นมันขับไล่ไปหมด ขับไล่วิญญาณนั้นออกไปเสียหมด เหลือแต่วิญญาณแห่งสัตบุรุษ สาธุชน วิญญูชน รู้จักหน้าที่ของตนที่ควรประพฤติ นี่คืออานิสงส์ของทานอันใหญ่หลวง

*หวังว่าเราทั้งหลาย จะได้ตามรอยพระยุคลบาทสมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารแห่งประเทศไทย ในลักษณะของ**ทศพิธราชธรรมข้อแรก**ที่เรียกว่า **"ทาน ทาน"** ด้วยประการนี้ แล้วมีความสุข ความเจริญอยู่ในการดำรงชีวิต อยู่ในหน้าที่การงานตลอดทุกทิพาราตรีกาล เทอญ.*

ศีล

ทศพิธราชธรรม ข้อที่ ๒

ศีล*

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย

ปีนี้เป็นปีแห่งการตามรอยพระยุคลบาทด้วยทศพิธราชธรรม เราจะมาศึกษาในเรื่องนี้กันให้ถึงที่สุด เพื่อเป็นการตามรอยพระยุคลบาทอย่างถูกต้องของพสกนิกรทั้งหลาย ในวันนี้จะได้บรรยายการตามรอยพระยุคลบาท ในข้อที่ว่าด้วย **ศีล** คือทศพิธราชธรรมข้อที่ว่าด้วยศีล

ทำความเข้าใจกันในเบื้องต้นซ้ำ ๆ ว่า **ทศพิธราชธรรมคืออะไร?** เมื่อกล่าวโดยเจาะจงก็คือ คุณธรรมสำหรับพระราชาประพฤติกระทำให้มหาชนร้องออกมาว่า *"พอใจ พอใจ"* ตามเรื่องราวของคำคำนี้ที่เกิดขึ้นมาในโลก คือ ผู้ที่ได้รับสมมติเป็นผู้นำประพฤติ กระทำหน้าที่ของตนจนมหาชนทั้งหลายร้องออกมาว่า *"ราชา ราชา"* ซึ่งแปลว่า *"พอใจ พอใจ"* ตั้งแต่ดึกดำบรรพ์โน้นมาจนกระทั่งวันนี้ ซึ่งเป็นคุณธรรมสำหรับหัวหน้า บัดนี้จะเรียกด้วยคำใด ๆ ก็ยังมีสภาพเป็นผู้นำหรือเป็นหัวหน้า กระทำหน้าที่นั้นจนมหาชนทั้งหลายร้องออกมาว่า *"ราชา ราชา"* *"พอใจ พอใจ"* ยังแถมเป็นหลักสำหรับมหาชนดำเนินตาม เพื่อเป็นการกระทำที่ถูกฝาถูกตัว ทั้งข้างบนและข้างล่างเข้ากันได้สนิท ส่งเสริมให้แพร่หลายไปทั่วบ้านทั่วเมือง มีความง่ายดายเพราะว่าถูกฝาถูกตัว ถูกบน ถูกล่าง ในการที่บ้านเมืองจะมี*ความสงบสุขส่วนบุคคล*

---

*ถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย วันอาทิตย์ที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๓๐

จะมีสันติภาพในส่วนสังคม เมื่อประมุขเดินอย่างไร บริวารก็เดินตามด้วยความเชื่อมั่น ซึ่งเกิดความมั่นคงแก่กันและกัน นำให้เกิดความถูกต้องยิ่งขึ้น ๆ โดยง่ายดาย และง่ายขึ้น ๆ นี่คือ **ใจความสำคัญของการตามรอยพระยุคลบาทด้วยทศพิธราชธรรม**

เมื่อพิจารณาดูแล้ว ก็เป็น**เรื่องของศีลธรรมที่มีปรมัตถธรรมเป็นรากฐาน** ใจความทุกข้อของทศพิธราชธรรม เป็นทั้งตัว*ศีลธรรมและปรมัตถธรรม* คือเหตุผลของศีลธรรม ซึ่งเป็นรากฐานอันมั่นคงแห่งความมีศีลธรรมของมหาชน

ทศพิธราชธรรมทั้ง ๑๐ ประการ เป็นสิ่งที่จะต้องมีการซ้อมความจำทำความเข้าใจ ย้ำความเข้าใจให้แน่นแฟ้นอยู่เสมอ จึงต้องขอทบทวนทุกคราวไป : **ทานัง...**เป็นการให้ชนิดภายนอกมีผู้รับ ให้ปัจจัยแห่งชีวิตทั้งในทางรูปธรรมและนามธรรม **สีลัง...**ภาวะปกติ สงบเย็น รวมทั้งการจัดการกระทำให้เป็นสิ่งนั้น **ปะริจจาคัง...**เป็นการให้ในภายใน ให้ในสิ่งไม่ควรจะมีอยู่ในตัวตน ให้โดยไม่ต้องมีผู้รับ **อาชชะวัง...**ความซื่อตรงต่อเพื่อนมนุษย์และซื่อตรงต่อหน้าที่แห่งความเป็นมนุษย์ **มัททะวะ** หรือ **มัททะวัง...**แปลว่าความอ่อนโยนคือมีมรรยาทอ่อนโยนมีจิตใจอ่อนโยน เหมาะสมที่จะน้อมนำไปคิดเรื่องอะไรก็คิดได้ดี นี่เรียกว่า "ความอ่อนโยน" **ตะปัง...**สิ่งเผาอุปสรรคเผากิเลส เผาความเคยชินแห่งกิเลส **อักโกธัง...**ความไม่กำเริบทั้งภายในและภายนอก **อะวิหิงสัง...**ความไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่นหรือชีวิตอื่น **ขันติ...**ความอดทนรอได้ คอยได้ หรือความสมควรที่จะได้รับความสำเร็จ **อะวิโรธะนัง...**ความไม่มีอะไรพิรุธจากแนวแห่งความถูกต้องเป็นคุณธรรมในชั้นปัญญา มีอยู่เป็น ๑๐ ประการด้วยกัน ดังนี้

ในวันนี้จะได้บรรยายในทศพิธราชธรรมข้อที่ ๒ คือ **ศีล...สีลํ** คุณธรรมข้อนี้เป็น *ตัวศีล* หรือ *สิ่งส่งเสริมให้มีศีล* คำว่า **"ศีล"** เป็นภาวะปกติ

และเหตุให้เกิดภาวะปกติ กินความกว้างไกลไปถึงพระนิพพานซึ่งเป็นภาวะปกติที่สูงสุดไม่มีอะไรเสมอเหมือน ศีลทำให้พระราชาได้รับการร้องออกมาจากปากมหาชนว่า "พอใจ พอใจ" เป็นข้อที่ ๒ ทำให้เกิดความรัก เกิดความเชื่อฟัง เกิดความไว้ใจ เกิดความเคารพ เกิดความร่วมมือแก่กันและกันทุก ๆ ฝ่าย ทำให้ผิวโลกเรียบราบเป็นหน้ากลอง อย่าเพิ่งตกใจสำหรับคำว่า *เรียบราบเป็นหน้ากลอง* ไม่ใช่เรียบราบราบเรียบด้วยระเบิดปรมาณู แต่ว่าราบเรียบปราศจากเสี้ยนหนาม หลักตอโดยประการทั้งปวง ราบเรียบยิ่งกว่าผิวน้ำเมื่อไม่มีลมพัด ผิวโลกทั้งโลกนี้แหละจะราบเรียบเป็นหน้ากลองเพราะความมีศีลของคนทุกคนในโลก

ทีนี้จะพิจารณากันโดยละเอียด : *โดยตัวพยัญชนะ* โดยเฉพาะคำว่า *"ศีละ"* แปลว่า *ปกติ* โดยเหตุก็เป็นเครื่องสร้างความปกติ โดยผลก็เป็นผลคือความปกติ และแม้ว่าภาวะธรรมชาติจะเป็นอนันตกาลเป็นนิรันดรก็คือภาวะปกติ ไม่ต้องอธิบายอะไรกันมาก ๆ นึกถึงก้อนหินสักก้อนหนึ่งก็แล้วกัน *ก้อนหิน นิ่งเย็น และไม่แส่หาเรื่อง* ภาวะปกติดูได้ง่าย ๆ ที่ก้อนหินซึ่งเข้าใจว่าเป็นคำเดียวกับคำว่า ศีล...ศิลา คำว่าศีลกับคำว่า ศีละ นี่มันก็ถือเป็นคำเดียวกันได้ โดยพยัญชนะแปลว่าปกติ

ทีนี้*โดยอรรถะ* หรือโดยความหมาย จะได้เห็นลึกลงไปว่า ระเบียบปฏิบัติทั้งหลายที่มีอยู่ นี่ชื่อว่า *ศีละโดยปริยัติ* คือ วิชาความรู้ การรักษาระเบียบนั้น ๆ ไว้ให้ได้ ชื่อว่า *ศีละโดยการปฏิบัติ* ประพฤติกระทำ ทีนี้ความสงบปกติสุขที่เกิดขึ้นนี้ชื่อว่า *ศีละโดยปฏิเวธ* คือ ผลแห่งการกระทำ

ศีลที่เป็นรากฐานของศีลทั้งปวง คือ **ศีล ๕** ในความหมายที่กว้างขอทำความเข้าใจโดยทั่วไปว่า ศีล ๕ เป็นรากฐานของศีลทั้งปวง จะแจกออกเป็นศีลเท่าไรก็ได้ แต่ขอให้มีความหมายครบถ้วน อย่าพูดลุ่น ๆ สั้น ๆ ว่าไม่ฆ่าสัตว์, ไม่ลักทรัพย์, ไม่ผิดในกาม เป็นต้น ขอใช้คำที่มีใจความกว้างขวาง

ครอบคลุมหมดดังนี้ว่า : *ข้อที่ ๑* ไม่ประทุษร้ายชีวิตและร่างกายของใคร ๆ *ข้อที่ ๒* ไม่ประทุษร้ายทรัพย์สมบัติของใคร ๆ *ข้อที่ ๓* ไม่ประทุษร้ายของรักของใคร ๆ *ข้อที่ ๔* ไม่ประทุษร้ายความเป็นธรรมของผู้อื่น *ข้อที่ ๕* ไม่ประทุษร้ายสติปัญญาของตนเอง ไม่ประทุษร้ายสติสมปฤดีของตนเอง

ข้อที่ ๑ ไม่ประทุษร้ายชีวิตร่างกายของคน สัตว์ หรือแม้แต่ของต้นไม้ ไม่ประทุษร้ายชีวิตร่างกายนี้ทุกชนิด กี่อย่าง กี่ร้อยอย่าง ถ้ามันจะมี **ข้อที่ ๒** ไม่ประทุษร้ายทรัพย์สมบัติของผู้อื่นให้เสียหาย โดยที่จะเอาเป็นของตน หรือไม่เอามาเป็นของตนก็ตาม ถ้าเป็นการประทุษร้ายทรัพย์สมบัติของเขาแล้วเป็นทำไม่ได้ **ข้อที่ ๓** ไม่ประทุษร้ายของรักของผู้ใด ไม่ใช่เฉพาะแต่เรื่องชู้สาว เป็นการประทุษร้ายของรักของผู้อื่นแม้แต่ลูกเด็ก ๆ เขามีอะไรเป็นของรักของเล่นที่เป็นของรัก ก็อย่าไปประทุษร้ายของเขาเลย **ข้อที่ ๔** ไม่ประทุษร้ายความถูกต้องเป็นธรรมของผู้อื่นด้วยการใช้วาจาเป็นเครื่องมือ **ข้อที่ ๕** ไม่ประทุษร้ายความมีสติสมปฤดีปกติภาวะของตน ด้วยสิ่งซึ่งตรงกันข้าม คือ มันให้สูญเสียสติสมปฤดี

นี่โดยอรรถะของศีลมันมีอยู่อย่างนี้ คือ มีภาวะปกติไม่มีอะไร ๆ ซึ่งทำให้เกิดภาวะผิดปกติ เป็นที่ตั้งแห่งความยุ่งยากลำบาก

ทีนี้มาดู**ค่าของศีล** มีค่าเป็นที่ตั้งของจิตอันแน่วแน่ จิตที่แน่วแน่ปกตินี่มันจะต้องมีศีลเป็นที่ตั้ง จิตแน่วแน่แล้วก็เป็นที่ตั้งแห่งการเห็นการรู้การเข้าใจสิ่งทั้งปวงตามที่เป็นจริง ความมุ่งหมายที่แท้จริงถูกต้องที่สุดเป็นอย่างนี้ ไม่ใช่ใช้ศีลเป็นเครื่องมือซื้อสวรรค์เหมือนที่เขาพูดกันหรือเขาต้องการกัน ไม่ใช่เครื่องมือซื้อสวรรค์ ซึ่งได้มาแล้วก็เพิ่มความเห็นแก่ตัวเห็นแก่ตัวแล้วมันจะยุ่งยากลำบากเท่าใดคิดเอาเองเถิด จะต้องมีศีลมาเป็นการทำลายความเห็นแก่ตัวในขั้นต้น เพราะเมื่อไม่เห็นแก่ตัวแล้ว ไม่ประทุษร้ายชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สมบัติ ของรัก ความถูกต้อง ความเป็นธรรม

หรือสติสมปฤดีใด ๆ ของตนเอง จึงขอย้ำอีกทีว่า **ศีล**เป็นเครื่องทำให้ผิวโลกทั้งโลกราบเป็นหน้ากลอง นี่เป็นภาพพจน์เท่านั้น ปราศจากเสี้ยนหนามไม่เป็นที่ระคายขนแม้แต่เส้นเดียวแก่บุคคลใด ๆ เรียกว่าทำผิวโลกทั้งโลกให้ราบเป็นหน้ากลอง

ทีนี้ก็จะได้พิจารณาถึง**ปัจจัยแห่งศีล** ปัจจัยแห่งศีลก็คือเครื่องที่จะช่วยให้มันมีศีลนั่นแหละ : *ข้อแรก* **ศีลทั้งปวงมีความไม่เห็นแก่ตัวเป็นรากฐาน** เดี๋ยวนี้ความเห็นแก่ตัวกำลังระบาดไปในโลก ทำให้โลกกลายเป็นโลกของความทุกข์ทรมาน เห็น ๆ กันอยู่ เมื่อเห็นแก่ตัวแล้วก็ประทุษร้ายได้ทุกอย่าง ไม่มีความเห็นแก่ตัวแล้วมันก็ทำเช่นนี้ไม่ได้ ศีลทั้งปวงมีความไม่เห็นแก่ตัวเป็นรากฐานลึกซึ้ง

ศีลมีหิริโอตตัปปะ เป็นเครื่องหล่อเลี้ยง คือ มีความรู้สึกที่ละอายต่อบาป เกลียดกลัวต่อบาป เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงศีลให้งอกงามเหมือนกับว่าเป็นปุ๋ยที่ดีของศีล

ศีลมีสติสัมปชัญญะเป็นเครื่องประคับประคอง “ประคับประคอง” ก็มีความหมายชัดอยู่แล้วว่า ถ้ามีสติสัมปชัญญะก็สามารถประคับประคองให้ศีลนี้ดำรงอยู่ได้ ป้องกันก็ได้ แก้ไขก็ได้ ส่งเสริมยิ่งขึ้นไปก็ได้ มีสติสัมปชัญญะให้เพียงพอแล้ว ศีลก็จะได้รับการประคับประคองที่เพียงพอ

ศีลนี้มีสัมมาทิฏฐิเป็นเครื่องชักนำ นี่เป็นคำสำคัญที่สุด กุศลธรรมทั้งหลายมีสัมมาทิฏฐิเป็นเครื่องชักนำ ต้องมีสัมมาทิฏฐิเป็นเครื่องชักนำศีลจึงจะเกิดขึ้นและดำเนินไปถูกต้อง การที่จะมารักษาศีลนี้ ถ้ามีสัมมาทิฏฐิชักนำแล้วจะเป็นศีลแท้ ศีลจริง ไม่เช่นนั้นก็จะเป็นศีลชนิดที่ไว้ใจไม่ได้เป็นมิจฉาทิฏฐิเห็นแก่ตัว หรือว่าจะต้องการแลกประโยชน์ที่ยิ่ง ๆ ขึ้นไปหากไม่เอาความจริง ความถูกต้อง ความยุติธรรม เป็นหลัก ไม่มีสัมมาทิฏฐิที่มีความเข้าใจถูกต้องในการดับทุกข์เป็นหลัก ศีลของบุคคลชนิดนั้นก็

เข้ารกเข้าพง รักษาศีลจนตายก็ไม่มีศีล ขอได้ฟังไว้เถอะว่ามันเป็นไปได้ถึงกับว่า รักษาศีลจนตายก็ไม่มีศีล เพราะว่า**มันรักษาศีลโดยไม่รู้ความมุ่งหมาย โดยไม่รู้รากฐานหรือว่าวัตถุประสงค์อันแท้จริง** นี่เรียกว่า *ศีลมันเข้ารกเข้าพง* รักษากันจนตายก็ไม่อาจจะกล่าวได้ว่ามีศีล เพราะไม่มีความบริสุทธิ์ในการที่ดำรงภาวะอันถูกต้องให้มีอยู่

ก็จะพูดต่อไปถึงว่า **การรักษาศีลนี้จะต้องไม่เมาศีล บ้าศีล หลงศีล** มีคนเป็นอันมากเมาศีล เมาศีลของตนเอง อวดศีลของตน ยกตนข่มท่าน รักษาศีลเพื่ออวดคน เหมือนกับไก่หนุ่มที่บ้าขนหางสวยนี่แหละระวัง ข้อที่ควรที่จะต้องระวังว่า ศีลที่แท้จริงนั้นมันเมาไม่ได้ มันบ้าไม่ได้ และมันก็ไม่ต้องการอวดใคร และไม่ต้องการจะยกตัวข่มท่านด้วยศีลของตนเอง

อย่าบ้าศีลเมาศีลเลย โลกมันจะเต็มไปด้วยคนบ้ามากขึ้น มันจะเป็นคนบ้า บ้าดี หลงดี เมาดี บ้าบุญ หลงบุญ เมาบุญ คนชนิดนี้ฆ่าตัวเองตายได้ง่าย ๆ ง่าย ๆ เหมือนว่าเล่น **รักษาศีลให้ถูกต้องตามความประสงค์มุ่งหมายว่าเป็นพื้นฐานของความปกติ ภาวะในทางกายและทางวาจา** ไม่มีความผิดพลาดทางกาย ทางวาจา แล้วให้เป็นอุปกรณ์แห่งสมาธิ แล้วก็เป็นอุปกรณ์แห่งปัญญา

มาพิจารณากันถึง **อานิสงส์ของศีล** อีกสักหน่อย อานิสงส์ของศีลที่พระผู้ให้ศีลจะบอกทุกครั้ง ๆ มีความสำคัญอยู่ข้อหนึ่งคือคำว่า ***สีเลนะ นิพพุติง ยันติ*** บุคคลถึงนิพพุติได้เพราะศีล นิพพุตินี้ คืออะไร นิพพุติงในที่นี้มีความหมายถึงความเย็น ในความหมายเดียวกับ**นิพพาน** ถ้าเป็นนิพพานก็ต้องเย็นเด็ดขาด เพราะมันไม่มีกิเลส แต่เดี๋ยวนี้เพียงเย็นอกเย็นใจอย่างคนที่อยู่ในโลกก็ยังดี เพราะยังมีกิเลสบางอย่างเหลือ

นึกถึงคำว่า **"เย็นอกเย็นใจ"** เพราะไม่มีความชั่ว ไม่มีความทุกข์ ไม่มีกิเลสมารบกวน บุคคลถึงนิพพุติ คือ ความเย็นได้ก็เพราะศีล เมื่อ

เย็นอกเย็นใจแล้วมันก็นับว่าได้สิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะอยู่อย่างสงบสุข อยู่อย่างพร้อมเสมอที่จะทำความก้าวหน้าในชีวิต เป็นพื้นฐานแห่งความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานมีความเย็นอกเย็นใจ แล้วก็จะมีพื้นฐานแห่งความก้าวหน้าในทุกประการ

จะนึกถึงคำว่า **"วินัย"** มาเป็นเครื่องเทียบเคียงบ้างก็ได้ *"วินัย"* ทั่ว ๆ ไป หมายถึง *การนำไปอย่างเรียบร้อย* นำหมู่ นำคณะ นำบุคคล นำการงาน นำอะไรอย่างมีระเบียบวินัย มันก็เป็นไปอย่างเรียบร้อย แต่คำว่า "วินัย" ในส่วนสูง ในส่วนลึก ส่วนไกลออกไปก็ยังมีอยู่ คือนำออกเสียงซึ่งราคะ นำออกเสียงซึ่งโทสะ นำออกเสียงซึ่งโมหะ นี่มันเป็นชั้นที่สูงขึ้นไปเหนือความหมายของคำว่า "ศีล" แต่เราก็มักจะใช้คำว่า *ศีล* ควบคู่กันไปกับ *วินัย* ก็ได้เหมือนกัน เพ่งเอาผลคือความสงบเยือกเย็นเป็นระเบียบเรียบร้อยในหมู่ชนหรือในโลก ขอให้ใคร่ครวญดูเถิด ไม่มีระเบียบ ไม่มีวินัย ก็ไม่มีศีล คือความปกติ แต่เพราะมีระเบียบวินัย ก็จะมีความเป็นปกติ คือศีล เราอยู่กันได้เพราะความมีระเบียบวินัยอย่างคนเขากลัวกันหนักหนาว่า ถ้าบ้านเมืองไม่มีขื่อไม่มีแป มันก็เหลือที่จะอาศัยอยู่ได้ในโลกนี้ มีระเบียบวินัยนำมาซึ่งความปกติก็นำมาซึ่งความเย็นอกเย็นใจ ไม่มีความเร่าร้อน กระวนกระวาย

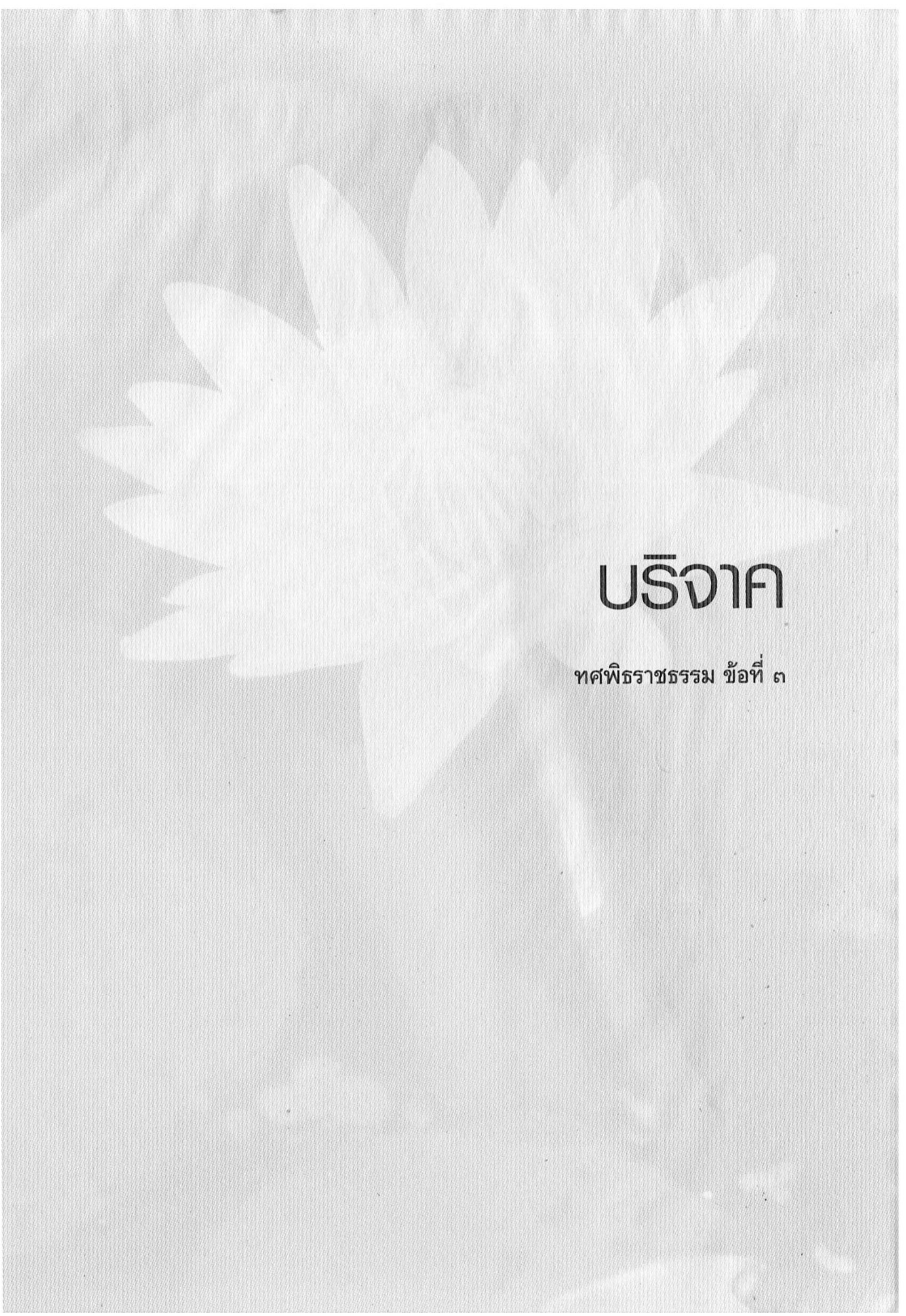
ขอให้เราทั้งหลาย พิจารณาดูให้รู้จักสิ่งที่เรียกว่า **"ศีล"** แล้วพากันอธิษฐานจิตในการดำเนินตามรอยพระยุคลบาทด้วยทศพิธราชธรรมในข้อที่เรียกว่า ศีล ศีลข้อนี้ ขอให้ตั้งจิตอธิษฐานเพื่อความมีทศพิธราชธรรมข้อนี้ แผ่คลุมไปตลอดประเทศชาติ หรือไปตลอดโลกก็ยิ่งดี ขอให้พระราชาผู้เป็นบรมบพิตรพระราชสมภารแห่งประเทศไทย เป็นผู้นำในการมีศีล ส่งเสริมความมีศีล ชี้ชวนในการมีศีล และให้มหาชน ประชาชนทั้งหลายเป็นผู้ตามในความมีศีล ส่งเสริมความมีศีล ชี้ชวนในสิ่งมีศีล ให้ทั่วบ้านทั่วเมือง ให้ทั่วบ้านทั่วเมือง กระทั่งถึงทั่วโลกก็ยิ่งดี

ขอให้คิดดูเถิดว่า ถ้าเป็นอย่างนี้อะไรจะเกิดขึ้น ผิวโลกจะเรียบ ราบเป็นหน้ากลองได้หรือไม่ ก็ลองคำนวณดู ถ้าความมีศีลแผ่ไปทั่วโลก *โลกนี้ก็จะมีผิวโลกเรียบราบเป็นหน้ากลอง ซึ่งมีความหมายแต่เพียงว่าไม่มีปัญหา ไม่มีความทุกข์ ไม่มีความยุ่งยาก ไม่มีหลักตอ ไม่มีเสี้ยนหนาม* มันเป็นเพียงภาพพจน์สำหรับจะได้คำนวณเท่านั้นเอง ด้วยความหวังว่าทศพิธราชธรรมข้อศีล จะมีรากฐานอันสมบูรณ์ ขยายตัวออกไป ออกไป เพื่อสนับสนุนราชธรรมข้ออื่นให้ครบถ้วน

ขอให้เราทั้งหลายทุกคน พึงพากันอุทิศตนตามรอยพระยุคลบาทในทศพิธราชธรรมในข้อศีล อย่างที่เป็นศีลโดยแท้จริงเถิด **อย่าได้เป็นศีลชนิดที่ว่า รักษาศีลจนตายก็ไม่มีศีล** เหมือนที่กำลังเป็นกันอยู่มาก **เพราะว่ารักษาศีลกันแต่ปาก รักษาศีลตามขนบธรรมเนียมประเพณี** ไม่ได้มีปัญญาหรือสัมมาทิฏฐิเป็นเครื่องชักจูง

หวังว่าเราทั้งหลายทุกคน ผู้นับถือพระพุทธศาสนา จะได้ยึดถือเอาหลักธรรมนี้มาเป็นที่พึ่ง โดยการกระทำให้มีอยู่ให้แพร่หลาย ให้ครอบคลุมไปทั่วทุกหนทุกแห่ง จนทุกคนและทุกฝ่ายร้องออกมาได้ว่า *"พอใจ พอใจ"* หรือว่า *"ราชา ราชา"* ให้กึงก้องไปทั่วทุกหนทุกแห่งเถิด ก็จะประสบแต่ความสุขสวัสดี มีความเจริญรุ่งเรือง ก้าวหน้าในทุกทิศทุกทาง ซึ่งจะไปสู่จุดหมายปลายทาง คือความปกติ หรือสงบเยือกเย็นเป็นนิรันดร

ขอให้เราทุกคนอธิษฐานจิตในการดำเนินตามรอยพระยุคลบาทด้วยทศพิธราชธรรมนี้เถิด.

บริจาค

ทศพิธราชธรรม ข้อที่ ๓

บริจาค*

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย

การบรรยายเรื่อง **ทศพิธราชธรรม** เป็นการกระทำมาตามลำดับ เพื่อมหาชนตามรอยพระยุคลบาทด้วยทศพิธราชธรรม ฝ่ายพสกนิกรทุกคน คำว่า *"พระราชา"* คือผู้ที่ทำให้ผู้อื่นร้องออกมาว่า *"พอใจ พอใจ"* ดังที่ทราบกันอยู่แล้ว สำหรับมหาชนเป็นผู้ดำเนินตาม เพื่อให้เกิดการมีฝามีตัว ถูกฝาถูกตัว และความพอใจก็จะมีความหมายถึงที่สุด เกิดมีรากฐานแห่งศีลธรรมอันมั่นคงของประเทศชาติอย่างสูงสุด

ทีนี้ จะพิจารณากันต่อไปถึงเรื่องทศพิธราชธรรม ข้อที่จะบรรยายในวันนี้ คือ **"การบริจาค"** มีคำท่องที่คล่องปากว่า *ทานํ สีลํ ปริจฺจาคํ อาชฺชวํ มทฺทวํ ตปํ อกฺโกธํ อวิหึสญฺจ ขนฺติญฺจ อวิโรธนํ* ทานํ สีลํ แล้วก็ **"ปริจฺจาคํ"** คือ หัวข้อธรรมที่จะได้บรรยายในวันนี้

บริจาค เป็นคู่กันกับ*ทาน* แต่ไม่ใช่สิ่งเดียวกัน เราใช้พูดสับสนปนเปกัน ไม่สำเร็จประโยชน์ จึงขอให้แยกให้เห็นชัดว่า มันต่างกันอย่างไร

ทาน นั้น สละสิ่งของในภายนอก แล้วก็มีผู้รับ

---

*ถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย วันอาทิตย์ที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๓๐

บริจาค นั้น สละสิ่งที่ไม่ควรมีอยู่ในตนในภายใน ซึ่งเป็นนามธรรม ไม่ต้องมีผู้รับ และก็ไม่มีใครอยากรับ คือ การสละ *ตัวกูของกู* ออกไป

ความยึดมั่นถือมั่นอันเลวร้ายว่า ตัวกูของกู เป็นเหตุให้เกิดความเห็นแก่ตัว และเกิดโรคจิต เรียกว่า*มันเป็นปัจจัยแห่งโรคจิต* จะต้องสละปัจจัยแห่งโรคจิตนี้ออกไปเสียให้ได้ด้วยการบริจาค

ทานผูกพันกันในภายนอก หวังผลว่า จะได้ความเป็นมิตรไมตรี จะได้บุญ ได้มีรูปสวย รวยทรัพย์ จะได้เกิดในสวรรค์ เป็นต้น อย่างนี้ก็เป็นทาน

ถ้าเป็นการ**บริจาค** ก็คือ การบริจาคกิเลสออกไป ออกไปให้ตัวกูมันหมดไป ให้มันเกลี้ยงเกลาจากตัวกู ไม่มีกิเลสใด ๆ เหลืออยู่ แม้แต่ความเครียดสักนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นปัจจัยแห่งโรคจิต คือ ผู้บริจาค*สิ่งที่ไม่ควรมีอยู่ในใจ* นั้น จะเป็นเหมือนกับผู้ล้างบาปออกอยู่ตลอดเวลา

มีคำเรียกในพระบาลีว่า ***โธวะนะ****น้ำล้างบาป* ***วิเรจะนะ****ยาถ่าย* ***วะมะนะ****ยาให้อาเจียน* เหล่านี้หมายถึงการสละสิ่งที่ไม่ควรมีอยู่ในตนให้ออกไปจากตนทั้งนั้น : ละมิจฉาทิฏฐิแล้วก็มีสัมมาทิฏฐิ, ละมิจฉาสังกัปปะเสียก็มีสัมมาสังกัปปะ, ละมิจฉาวาจาเสียก็มีสัมมาวาจา, ละมิจฉากัมมันตะเสียก็มีสัมมากัมมันตะ, ละมิจฉาอาชีวะเสียก็มีสัมมาอาชีวะ, ละมิจฉาวายามะเสียก็มีสัมมาวายามะ, ละมิจฉาสติเสียมีสัมมาสติ, ละมิจฉาสมาธิเสียมีสัมมาสมาธิ, แล้วก็เกิดสัมมาญาณะความรู้อันถูกต้อง ละมิจฉาญาณะเสียก็เกิดสัมมาวิมุตติ สัมมาวิมุตติหลุดพ้นโดยชอบ โดยถูกต้อง โดยประการทั้งปวง ไม่ใช่หลุดพ้นอย่างพวกมิจฉาทิฏฐิเขาพูดกัน

ดูให้ดีเถิด ละความเห็นแก่ตัว ละทิฏฐิมานะ ละกามนันทิ ละการอาฆาตมาดร้าย ละการมุ่งหมายกอบโกยประโยชน์ของผู้อื่น ลักล้วงประโยชน์ของผู้อื่นมาเป็นของตัวอย่างนี้แหละ เรียกว่า **"บริจาค"** โดยแท้จริง ถ้าจะละถึงหมดทั้งอุปกิเลส ๑๖ ประการ ที่ศึกษากันอยู่ทั่วไป โดยรายละเอียดก็ยิ่ง

เป็นการสมบูรณ์ ละความเห็นผิด คือ มิจฉา มิจฉา มิจฉา เหล่านี้ออกไป ๆ แล้วก็ไม่บิดพลิ้วในหน้าที่ ทำหน้าที่ที่ถูกต้องแก่ความรอดพ้นอยู่ได้ โดยไม่มีอะไรมาขัดขวาง เพราะว่าสิ่งที่เป็นอุปสรรคขัดขวางนั้น เราได้บริจาคออกไปหมดแล้ว ขอสรุปสั้น ๆ ว่า **เมื่อมีตัวกูของกูเป็นอุปาทานอันลึกซึ้งอยู่แล้ว ก็มีกิเลสคือความเห็นแก่ตัว**

"เห็นแก่ตัว เห็นแก่ตัว" ขอให้สนใจคำนี้เถิด เพราะว่าโลกกำลังจะวินาศอยู่ด้วยสิ่ง ๆ นี้ โลกมีคนครองด้วยความเห็นแก่ตัว แม้จะแบ่งเป็นสองฝักสองฝ่าย ฝ่ายซ้ายฝ่ายขวาอะไรก็ตาม มันมีแต่เรื่องเห็นแก่ตัว มันเลยพูดกันไม่รู้เรื่อง ตกลงกันไม่ได้ในการที่จะสร้างสันติภาพให้แก่โลก **ขอให้บริจาคความเห็นแก่ตัวออกไปเสียเท่านั้น มันก็จะไม่มีปัญหาอะไรเหลืออยู่**

นายทุนก็เห็นแก่ตัว กรรมกรก็เห็นแก่ตัว แล้วก็สงวนความเห็นแก่ตัวอย่างเฉียบครัด มันก็ไม่มีความถูกต้องตามกฎของธรรมชาติ ที่จะทำให้เกิดสันติสุข สันติภาพได้ เมื่อเห็นแก่ตัวก็ทำไปตามกิเลสของตัวทั้งนั้น *ประชาธิปไตยชนิดไหน ถ้ายังเห็นแก่ตัวอยู่ก็ใช้ไม่ได้* ประชาธิปไตยแบบเสรีนายทุน หรือว่าประชาธิปไตยแบบชนกรรมาชีพ กรรมกร ถ้ามีความเห็นแก่ตัวอยู่แล้ว ล้วนแต่เป็นผลร้ายกาจแก่สันติภาพของโลกด้วยกันทั้งนั้น

ประชาชนเห็นแก่ตัวยิ่งกว่าเห็นแก่ชาติ นี้ก็ยังมีอยู่มาก นักการเมืองเห็นแก่ตัวยิ่งกว่าเห็นแก่ชาติก็มีอยู่โดยมาก นักการเมืองที่เห็นแก่ตัว ที่เห็นแก่พรรคของตัว โดยไม่เห็นแก่ชาติ ก็โต้แย้งทัดทาน ก็ทำการหมายมั่นไปแต่เพื่อประโยชน์ของตัวหรือของพรรคของตัว อย่างนี้ไม่มีทางที่จะเป็นไปเพื่อสันติภาพ คือบางกรณี หรือในบางที่บางแห่งที่ไม่ขอระบุ แต่ว่าได้มีอยู่จริง คือรัฐบาลกับฝ่ายค้านต่างก็ฟาดฟันกันด้วยความเห็นแก่ตัว *รัฐบาลกับรัฐสภาในบางคราวดูจะพูดกันแต่เรื่องเห็นแก่ตัวของแต่ละฝ่าย โดยไม่อาจที่จะปรองดองใด ๆ กันได้* นี่ก็เพราะความเห็นแก่ตัว ในที่สุดมามุ่งกันทำลาย

ความเห็นแก่ตัว เพิกถอนความเห็นแก่ตัวด้วยการบริจาคที่แท้จริง โดยถือธรรมะเป็นหลัก ถือกฎของธรรมชาติเป็นหลักที่ว่า ถ้ายังเห็นแก่ตัวอยู่แล้วสร้างสันติภาพไม่ได้ มีแต่จะหาประโยชน์ของตนบนประโยชน์ของผู้อื่นอยู่เรื่อยไป **มันเป็นไปไม่ได้ที่ว่าเห็นแก่ตัว แล้วจะมีสันติภาพ** คือพอสักว่าไม่เห็นแก่ตัว ความเห็นแก่ผู้อื่นก็จะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ

เดี๋ยวนี้เราไม่เห็นแก่ผู้อื่น หรือไม่เห็นแก่ความถูกต้อง ไม่เห็นแก่ความเป็นธรรม เพราะมีความเห็นแก่ตัวหนาแน่นมากเกินไป พอไม่เห็นแก่ตัว ก็จะรักผู้อื่นโดยอัตโนมัติ ขอให้นึกถึงคำว่า "อัตโนมัติ" **เมื่อไม่เห็นแก่ตัว ก็จะรักผู้อื่นโดยอัตโนมัติ จะเห็นแก่ธรรมะหรือความถูกต้องโดยอัตโนมัติ** หมดความเห็นแก่ตัวในโลกแล้ว *นายทุนกระดาษซับ*ก็จะหายไป จะเหลืออยู่แต่*เศรษฐีใจบุญ* คือ คนมั่งมีที่เอาส่วนเกินแห่งทรัพย์สมบัติ ความสุขของตัวนั้นออกตั้งเป็นโรงทานเพื่อหล่อเลี้ยงผู้ยากจน นักบวช บรรพชิต หรือผู้ที่ควรจะหล่อเลี้ยงโดยทั่วไป อย่างนี้เรียกว่า *"เศรษฐีใจบุญ"*

แต่ถ้าคนมั่งมีใช้ทรัพย์ของตน ๆ เพื่อประโยชน์แก่การที่จะดูดซับเอาประโยชน์ของผู้อื่นอย่างลึกลับซับซ้อน ง่ายดาย เหมือนกระดาษซับที่ซับน้ำหรือซับน้ำหมึก ใคร ๆ ก็เห็นนายทุนกระดาษซับที่ใช้กลอุบายดูดซับประโยชน์ของผู้อื่นมาเป็นของตน โดยทำนองนั้นจึงขอเรียกว่า *"นายทุนกระดาษซับ"*

พอหมดความเห็นแก่ตัวออกไปเท่านั้นแหละ *นายทุนกระดาษซับ* ก็เกิดขึ้นไม่ได้ เมื่อไม่มีนายทุน คอมมิวนิสต์ก็สลายตัวเองโดยไม่ต้องปราบ ขอให้คิดปราบคอมมิวนิสต์โดยชนิดที่อย่ามีนายทุนขึ้นมาในโลกเถิด คอมมิวนิสต์ก็จะตายเอง ไม่ต้องปราบจะสลายตัวเอง

เดี๋ยวนี้ถ้ายังมีนายทุนกระดาษซับอยู่เรื่อย ๆ ไป ก็เป็นธรรมดาที่มันจะต้องเกิดคอมมิวนิสต์ แล้วมันก็เป็นการสมควรแก่ฝ่ายมนุษย์อีกพวกหนึ่ง ที่ยากจนข้นแค้น มันก็เป็นธรรมดาที่จะต้องมีการต่อสู้ ผู้ที่ยึดถือครองประโยชน์ของตัวที่ควรจะได้แก่ตัวไว้มากเกินไป **นายทุนกระดาษซับ**

ชนิดนี้ก็จะหายไป เศรษฐีใจบุญก็จะเกิดขึ้นแทน กรรมกรทั้งหลายก็จะกลายเป็นลูกหลานผู้กตัญญูของเศรษฐีใจบุญ มีส่วนร่วมในการบริจาคทานตามหลักการของเศรษฐีในยุคที่ไม่มีนายทุนกระดาษซับ มีแต่เศรษฐีใจบุญก็เลี้ยงข้าทาสกรรมกรไว้มากมาย ผลิตด้วยกัน กินอยู่ด้วยกัน ไปวัดด้วยกันทำบุญด้วยกัน และมีความเห็นร่วมเป็นอันเดียวกันว่า ทรัพย์ที่เหลือนั้นจะตั้งโรงทาน

เศรษฐีแท้จริงก็มีโรงทานและมีหลาย ๆ โรง กรรมกรรู้สึกว่าทำเงินให้เศรษฐีนี้เพื่อไปตั้งโรงทาน เป็นการได้บุญด้วย ไม่มีนายทุนกระดาษซับอย่างนี้ แล้วคอมมิวนิสต์จะเกิดขึ้นได้อย่างไร เหลืออยู่แต่กรรมกรชนิดเป็นลูกหลานผู้กตัญญู มีส่วนร่วมในการบำเพ็ญทาน นี่เราจะกลับไปสู่ยุคอย่างนั้นได้อย่างไร นั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง

แต่ในที่นี้ ขอกล่าวถึงประโยชน์อานิสงส์สูงสุดแห่งความไม่เห็นแก่ตัวอันจะทำให้นายทุนกระดาษซับหมดไปจากโลก **ด้วยการบริจาค** คือจะทำให้กลายเป็นเศรษฐีใจบุญขึ้นมาเต็มโลก **ด้วยการบริจาค** ทำให้กรรมกรเป็นลูกหลานที่กตัญญูของเศรษฐีผู้ใจบุญ เสียสละอย่างเต็มที่ เพื่อประโยชน์แห่งการเป็นอยู่ แล้วเอาส่วนที่เหลือมาตั้งโรงทานด้วยกัน

นี่แหละคือ**ผลของการบริจาค ปริจฺจาคํ** ลองบริจาคกันทั่วไปหมดเถิด โลกนี้ก็เป็น*โลกของพระศรีอารยเมตไตรย*โดยไม่ต้องสงสัย

บริจาค บริจาคนั้น มันไม่ใช้ให้ทานเพื่อเอาผลตอบแทน เพื่อสวยเพื่อรวย เพื่อให้มีชื่อเสียง เพื่อมีสวรรค์วิมานในเทวโลก ทานมันไปตามแบบนั้นหรืออย่างบริสุทธิ์ก็อยู่กันด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เจือจาน แต่ก็ยังไม่สามารถจะครอบงำกิเลสที่มาจากความเห็นแก่ตัว ยังอยากจะ *ดีกว่า สวยกว่า รวยกว่า* อะไรกว่าอยู่เสมอ แล้วก็ไม่ได้ทำด้วยความที่ไม่หวังอะไรตอบแทน แต่หวังอะไรตอบแทนอยู่ด้วยตลอดเวลา

ทาน เกี่ยวกับสิ่งของภายนอกและหวังของตอบแทน

บริจาค ตอบแทนภายในด้วยสิ่งที่ไม่ควรอยู่ในภายใน ซึ่งล้วนแต่เป็นปัจจัยแห่งโรคจิตโรคประสาทไปเสียทั้งนั้น แล้วไม่ต้องมีผู้รับดอก ดูให้ดี ๆ มันน่าหัว เอากิเลสไปให้ใคร ใครมันจะเอา ทานกับบริจาคนั้นต่างกันคนละทิศทางอย่างนี้ ขอให้สนใจในคำว่า "บริจาค บริจาค" อย่างถูกต้องเถิด

ขอออกความคิดเห็นถึงการที่จะกำจัดความเห็นแก่ตนออกไปจากโลก ขอให้ทุกคนร่วมมือกันบริจาคความเห็นแก่ตัว บริจาคสิ่งที่ไม่ควรมีอยู่ในจิตใจ มีแล้วเป็นปัจจัยแห่งโรคจิต โดย**ขอให้ศาสนาทุก ๆ ศาสนา ไม่ว่าศาสนาไหนมาร่วมมือกันกระทำให้สมาชิกแห่งศาสนานั้น ๆ หมดความเห็นแก่ตัว** ไม่มัวขัดแย้งกันแม้แต่ในระหว่างศาสนา แล้วยังพร้อมเพรียงกันที่จะอบรมสั่งสอนสมาชิกแห่งศาสนาให้ไม่เห็นแก่ตัว ทุกศาสนามีหัวใจแห่งศาสนาเพื่อกำจัดความเห็นแก่ตัวด้วยกันทุกศาสนา

ถ้าเป็นศาสนามีพระเจ้า ก็ถือว่าพระเจ้าต้องการไม่ให้เห็นแก่ตัว ต้องการให้เห็นแก่พระเจ้า *อะไร ๆ ก็เอาไปมอบให้แก่พระเจ้าเสีย อย่าเอามาเป็นตัวกู ของกู* อย่างนี้ก็ทำได้ ศาสนานั้น ๆ ก็มีวิธีการตามแบบนั้น ๆ

ส่วนพุทธศาสนาเรา มีคำสอนเรื่องมันไม่มีตัว มันไม่มีตน เป็นความว่างจากตัวตน มีแต่สิ่งที่เป็นไปตามกฎของธรรมชาติ

สรุปความว่า **พุทธศาสนาสอนเรื่องไม่มีตัวไม่มีตน เมื่อไม่มีตัวไม่มีตนโดยแท้จริงแล้ว จะเห็นแก่ตนได้อย่างไร** คิดดูเองก็แล้วกัน ข้อนี้ก็คือไม่เห็นแก่ตัวแล้ว ก็เห็นแก่ธรรมะ เห็นแก่ธรรมะ

"ธรรมะ" แปลว่า *หน้าที่* หน้าที่ที่ถูกต้องแก่ความรอด

"ธรรมะ ธรรมะ" คำนี้เขาพูดกันอยู่ก่อนพระพุทธเจ้าเกิด

ธรรมะ ธรรมะ คำสั่งสอนของผู้สอนเหล่านั้น ๆ หมายถึง หน้าที่ที่เกิดมีมนุษย์คนแรกสังเกตเห็นว่า สิ่งที่เรียกว่า หน้าที่ หน้าที่นี้สำคัญที่สุด

ไม่ทำก็คือตาย จึงมาบอกเพื่อนฝูงเพื่อนมนุษย์ทั้งหลายว่า มีสิ่งสำคัญที่สุดคือ *ธรรมะ* หรือ *หน้าที่* ในภาษาไทย ธรรมะ ในภาษาอินเดียโบราณ ธรรมะ คือ การกระทำหน้าที่ ไม่ใช่อยู่เฉย แล้วก็ทำอย่างถูกต้อง ทำอย่างเรียกว่า เป็นไปเพื่อความรอด ไม่ใช่เพื่อสร้างความวิบัติพินาศขึ้นมา เพราะความเห็นแก่ตัว

หน้าที่นี้เป็นสิ่งสูงสุด ที่พระพุทธเจ้าทรงเคารพ เป็นพระพุทธเจ้าแล้วยังมีสิ่งสูงสุดที่พระพุทธเจ้าทรงเคารพ เมื่อพระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้แล้วใหม่ ๆ ท่านสงสัยขึ้นมาว่าจะเคารพใคร ในที่สุดก็ตกลงพระทัย **เคารพหน้าที่** เหมือนอย่างพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ทำหน้าที่ของพระพุทธเจ้า เคารพหน้าที่ของพระพุทธเจ้า คือหน้าที่ที่ถูกต้องแก่ความรอดพ้น ท่านมีหน้าที่ที่จะสอนผู้อื่นเกี่ยวกับเรื่องนี้ คือ สอนให้รู้จักหน้าที่ที่ถูกต้องเพื่อความรอดพ้นอันสูงสุด

ดังนั้น จึงสอน*ต่อยอด* ต่อยอดจากที่เขาสอนกันอยู่แล้ว เรื่องหน้าที่ต่ำ ๆ นั้น หรือกลาง ๆ ก็ดี ให้สูงสุดขึ้นไป จนถึงกับหมดความเห็นแก่ตัวตน ไม่เห็นแก่ตัวตน เป็นพระอรหันต์ อย่างที่รู้จักคำสอนหน้าที่อันดับสูงสุด แล้วท่านเคารพหน้าที่อย่างเหลือประมาณ

อย่างเราจะมองดูกันว่า *ก่อนรุ่งพระพุทธเจ้าใคร่ครวญว่าวันนี้จะไปโปรดให้ใครสำเร็จประโยชน์* เพราะเห็น ๆ อยู่ทุกวัน พอรุ่งเช้าก็ไปทางนั้น ไปหมู่บ้านชาวนา ไปหมู่บ้านคนร่ำรวย แม้กระทั่งไปในสำนักเดียรถีย์อื่นซึ่งมิใช่พุทธศาสนา จึงได้เกิดมีการพูดจาสนทนา ได้รับประโยชน์ตามที่พระพุทธองค์ทรงมุ่งหมาย แม้จะไม่สำเร็จก็ไม่เป็นไร เพราะทรงมุ่งหมายถึงที่สุด ทำดีที่สุด แต่ที่บันทึกอยู่ในที่ทั่วไปปรากฏว่าประสบความสำเร็จ

ครั้นเที่ยงแล้วพักผ่อนหน่อยหนึ่งแล้ว *ตอนบ่ายก็สอนประชาชนที่ไปหาถึงที่วัด ตอนบ่าย ตอนเย็น ตอนค่ำลงก็สอนภิกษุสามเณรประจำวัด พอดึกก็สอนเทวดา* ซึ่งกล่าวไว้ว่า เทวดาราชามหากษัตริย์ทั้งหลายก็ดี เทวดาจากสวรรค์ก็ดี ล้วนแต่มาเวลาเที่ยงคืนทั้งนั้น อย่างเช่นสามัญญผลสูตรนี้

อ่านดูมีพระราชายกกองทัพคบเพลิงไปทูลถามปัญหา เมื่อแก้ปัญหาให้เทวดาพักผ่อนหน่อยหนึ่งแล้วก็ถึงเวลาที่จะเล็งญาณส่องโลก ส่องตรวจดูโลกว่าวันนี้จะไปสอนใครที่ไหน นี่ทรงถืออย่างนี้เป็นกิจจะลักษณะโดยแน่นอน จะมีเหตุขัดขวางบ้างนั้นก็เป็นธรรมดาก็ถือเป็นหลักปฏิบัติอย่างนี้เป็นแน่นอนตามตำนานที่ปรากฏอยู่

ขอให้สังเกตดูว่า **วันนี้ค่ำลงจะปรินิพพานอยู่แล้ว ตอนกลางวันยังเสด็จดำเนินเป็นโยชน์ ๆ** พูดง่าย ๆ คนจะตายอยู่หยก ๆ คืนนี้แล้วกลางวันยังดำเนินทำหน้าที่ ทำตามหน้าที่อยู่เป็นโยชน์ ๆ พอถึงเวลาค่ำที่จะปรินิพพานอยู่แล้ว ก็ยังโปรดปริพาชกอีกคนหนึ่งที่เข้ามาทูลถามเข้ามาขอความช่วยเหลือ พระสงฆ์ทั้งหลายห้ามว่า อย่ามากวน อย่ามากวน จะปรินิพพานอยู่แล้ว ท่านยังไม่ยอม ท่านยังบอกว่า เข้ามา เข้ามา เอาตัวเข้ามา ให้เอาตัวเข้ามา แล้วก็ตรัสสอนปริพาชกนั้นจนสำเร็จประโยชน์จนได้เป็นพระอรหันต์

นี่เรียกว่า ท่านทำหน้าที่ถึงวินาทีสุดท้ายอย่างนี้ พวกเราทำกันบ้างหรือเปล่า ถ้าพวกเราทำหน้าที่กันครบวงจรอย่างนี้ ตลอดวินาทีสุดท้ายอย่างนี้ นั่นก็หมายความว่าได้บริจาคความเห็นแก่ตัวออกไปหมดสิ้น บริจาค บริจาค บริจาคความเห็นแก่ตัว คือความรู้สึกที่ไม่ควรจะมีอยู่ในใจออกไปเสียจนหมดสิ้น

ขอให้สนใจคำว่า **"บริจาค บริจาค"** อันเป็น**ทศพิธราชธรรมข้อที่ ๓** เป็นการบริจาคภายใน ทำให้การบริจาคภายนอกเป็นของบริสุทธิ์ ให้คนที่บริจาคทานซื้อสวรรค์วิมาน ตักบาตรช้อนหนึ่งเอาวิมานหลังหนึ่ง ก็จะได้หยุดคิดอย่างนั้น คือจะบริจาคความเห็นแก่ตนออกไป ด้วยการบริจาคของภายนอก ด้วยความหวังจะทำลายความเห็นแก่ตัวในภายในออกไป นี่มันจึงบริสุทธิ์

ทานภายนอกบริสุทธิ์ เพราะมีการบริจาคในภายใน ทานยังมีส่วนแห่งความเห็นแก่ตัว มีตัวผู้ให้ มีตัวผู้รับ มีตัวทั้ง ๒ ฝ่าย ถ้าบริจาคต้องไม่มีตัว ต้องไม่เห็นแก่ตัว ต้องไม่มีตัวทั้ง ๒ ฝ่าย นี่ก็เรียกว่า ต่างกันมาก

บริจาคความเห็นแก่ตัวออกไป ออกไป ออกไป ก็ไม่มีความเห็นแก่ตัวเหลือ บริจาคตัวตนให้เขา บริจาคตัวตน ด้วยการบริจาคตัวตนก็มีผลถึงพระนิพพานในที่สุด แล้วจะเอาอะไรกันอีกเล่า

การศึกษาจะช่วยได้มาก ถ้าโลกนี้มีการศึกษาให้เป็นมนุษย์ที่ถูกต้อง คือ ทำลายความเห็นแก่ตัวแล้วโลกนี้จะรอด *เดี๋ยวนี้โลกยังมีการศึกษาที่เปรียบเหมือนสุนัขหางด้วน มีเพียง ๒ อย่าง คือ ให้วิชาความรู้ฉลาดและให้วิชาอาชีพไปทำกินให้ร่ำรวย แต่ไม่มีวิชาที่จะเป็นมนุษย์ให้ถูกต้อง* คือ บังคับความเห็นแก่ตัวอย่างถูกต้อง อย่างสมแก่ความเป็น**มนุษย์** ซึ่งแปลว่า **สัตว์ผู้มีใจสูง**

ถ้าการศึกษาของโลกสอนกันให้ถึงการบริจาค บริจาค บริจาค ความเห็นแก่ตัว ความเห็นแก่ตัวเช่นนี้แล้ว โลกก็จะมีการศึกษาที่สมบูรณ์ จะไม่เกิดปัญหายุ่งยากลำบากเพราะความเห็นแก่ตัว อย่างที่กำลังมีอยู่ในบัดนี้

หวุดหวิดเต็มทีแล้วที่จะใช้อาวุธอันร้ายกาจที่สุดนั้นทำลายล้างกัน ถ้าความเห็นแก่ตัวยังคงมีอยู่ และแก่กล้าขึ้นไปสักวินาทีหนึ่ง เขาก็จะอดกลั้นไว้ไม่ได้ ก็จะใช้อาวุธอันร้ายกาจนี้ทำลายล้างกัน แล้วโลกนี้จะเป็นอย่างไร

ขอให้ท่านทั้งหลายสนใจในคำว่า “ความเห็นแก่ตัว” เห็นแก่ตัวอยู่คนเดียว ก็เป็นทุกข์นอนไม่หลับอยู่คนเดียว อึดอัดอยู่คนเดียว ความเห็นแก่ตัวพาดพิงไปถึงคนอื่นก็ทำลายบุคคลอื่น เอาเปรียบบุคคลอื่น ความเห็นแก่ตัวเป็นไปทั่วโลก โลกนี้ก็เป็นโลกของความเห็นแก่ตัว แบ่งออกเป็นซีก ๆ ส่วน ๆ แล้วก็ปะทะคารมกันด้วยเรื่องความเห็นแก่ตัว เป็นเวทีประกวดการเห็นแก่ตัวกันเท่านั้นเอง เชื่อว่าไม่อาจจะสร้างสันติภาพใด ๆ ขึ้นมาได้

สรุปความแล้ว ถือเป็นหลักได้ว่า ทานไม่ใช่บริจาค คือ มันเป็นของภายใน ของภายนอกเป็นของทางวัตถุ เป็นของทางจิตใจ

ทาน ยังมีตัวของตัวอยู่ทั้ง ๒ ฝ่ายอย่างซ่อนเร้น *ต้องการประโยชน์ตอบแทน และต้องตอบแทน* อย่างนี้เป็นต้น

บริจาค เป็นรากฐานของทานที่แท้จริง ให้ทานบริสุทธิ์เป็นบริจาคขึ้นมา กลายเป็นการบริจาคขึ้นมา **บริจาค** จะทำให้ทานทุก ๆ อย่างกลายเป็นถูกต้องคือเป็นบริจาคขึ้นมา ฉะนั้น **ขอให้ทุกคนสนใจในการทำลายความเห็นแก่ตัว ศัตรูอันร้ายกาจทั้งของมนุษย์และเทวดา** มนุษย์ก็ทะเลาะกันเพราะความเห็นแก่ตัว เทวดาก็ทะเลาะกันเพราะความเห็นแก่ตัว ซึ่งมีเรื่องราวที่ชัดเจนอยู่ในเรื่องราวนั้น ๆ ว่า เทวดาก็ทะเลาะกันเพราะความเห็นแก่ตัว

จงเป็นไทจากความเห็นแก่ตัว คือ เป็นไทจากกิเลสข้อนี้ด้วยการบริจาคอันนี้ แล้วไทก็จะเป็นไทสมชื่อ มีอิสระที่จะพัฒนาตัวเองไปในทางที่ถูกต้อง ถูกต้อง ถูกต้องทุกสิ่งทุกอย่าง โดยไม่มีวิกฤตการณ์เลวร้ายใด ๆ เกิดขึ้นมาได้ **เป็นไทจากความเห็นแก่ตัว** นั่นคือ**บริจาค** เป็นไทแล้วก็สามารถทำสิ่งที่ถูกต้องได้ จะละอบายมุขได้ จะละความเกียจคร้านความเหลวไหล ไม่มีงานทำได้ จะละได้ทุกอย่าง ทุกอย่างที่เกิดมาจากความเห็นแก่ตัว

หวังว่าท่านสาธุชนทั้งหลาย จะได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริจาคนี้ และชวนกันบริจาคให้กลายเป็นสิ่งประจำใจ ทำอะไรเป็นไปเพื่อลดความเห็นแก่ตัว จนไม่มีตัวเหลือ จนเป็นไปสู่พระนิพพาน แม้อยู่ในโลกนี้ก็ดำเนินกิจการในหน้าที่อยู่ได้เป็นสุขทุกทิพาราตรีกาล เทอญ.

อาชชวะ

ทศพิธราชธรรม ข้อที่ ๔

อาชชวะ*

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย

การบรรยายในวันนี้ เป็นการบรรยายเรื่อง **ทศพิธราชธรรม** ต่อจากครั้งที่แล้วมา นับว่าเป็นปีแห่งการบรรยายเรื่องทศพิธราชธรรม

ทศพิธราชธรรมเป็นธรรมสำหรับพระราชา เพื่อทำให้มหาชนร้องออกมาว่า พอใจ พอใจ คำว่า *ราชา ราชา* แปลว่า *พอใจ พอใจ* รากศัพท์ของคำคำนี้ก็คือ ความกำหนัดยินดี ความหมายตามธรรมดาว่า พอใจ พอใจ

ทศพิธราชธรรมนี้ จะต้องมีการดำเนินตามในฝ่ายมหาชน เพื่อตามรอยพระยุคลบาท ให้เกิดการ*มีฝ่ามีตัว* แล้วก็มีการ*ถูกฝ่าถูกตัว* ตรงกันทั้งฝ่าทั้งตัวจึงต้องบรรยายสำหรับการตามรอยพระยุคลบาทด้วย **เพื่อความมีศีลธรรมอันดี เพื่อความสุขสวัสดีของประเทศชาติ เพื่อสันติสุขส่วนบุคคล เพื่อสันติภาพของส่วนรวมหรือของโลก**

วันนี้ก็มาถึง **ข้อที่ ๔** ซึ่งมีชื่อว่า **"อาชชะวัง"** แปลว่า **"ความซื่อตรง"** เราควรจะเอ่ยถึง ๑๐ ข้อไว้ให้คุ้นหู

๑. *ทานํ* ๒. *สีลํ*

๓. *ปริจฺจาคํ* ***๔. อาชฺชวํ***

---

*ถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย วันอาทิตย์ที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๓๐

๕. มทฺทวํ *๖. ตปํ*

๗. อกฺโกธํ *๘. อวิหิงฺสญฺจ*

๙. ขนฺติญฺจ *๑๐. อวิโรธนํ*

ข้อที่ ๔ ว่า **อาชฺชวํ** ตามตัวหนังสือก็แปลว่า **ความตรง** เราพิจารณากันถึงข้อนี้ก่อน **อาชชวะ** หรือ **อาชฺชวํ** ในภาษาบาลี คือความตรงที่มนุษย์จะต้องมีต่อกันและกัน ในฐานะเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย มันต้องตรงต่อกันมันจึงจะเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย มันต้องตรงต่อกัน มันจึงจะเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันได้ จึงจะเป็นสังคมที่มีความสงบสุข

ความซื่อตรงนี้ เป็นรากฐานของธัมมิกสังคมนิยม คือว่าระบบสังคมนิยมที่ประกอบไปด้วยธรรมะ สังคมนิยมอาจจะคดก็ได้ถ้าไม่มีธรรมะต้องให้ชัดว่า *มีธรรมะ* เป็น**ธัมมิกสังคมนิยม** หรือจะพูดว่า**ธัมมิกประชาธิปไตย**ก็ได้ มันจะไม่เกิดระบบทุรราชอนาธิปไตย ถ้ามีประชาธิปไตยที่เป็นธัมมิกะ

ลองคิดดูว่า ถ้ามันเห็นแก่ตัว มันก็เป็นประชาธิปไตยในการที่จะแย่งกันเห็นแก่ตัว มันก็เลยหมดไม่มีอะไรเหลือ ทั้งฝาทั้งตัวเป็นอนาธิปไตยไปหมด สำหรับจะตรง ในการเดินให้ตรงกันทั้งผู้นำและผู้ตาม แม้ที่สุดแต่ทั้งนายจ้างและลูกจ้าง นายจ้างก็เดินตรง ลูกจ้างก็เดินตรง มันก็เกิดเป็นสังคมที่สงบสุข

ขอให้ลองสังเกตดูให้ดี ๆ ในโลกปุถุชนเรานี้ หรือว่าในบ้านเรือนเรานี้ มันยังมีเสียงร้องอยู่บ่อย ๆ ว่า *"เผลอไม่ได้ ๆ"* พอเผลอแล้วก็เป็นถูกขโมย ถูกโกง ถูกเอาเปรียบ ถูกอะไรต่าง ๆ มันเผลอไม่ได้ เพราะว่ามันไม่มีความตรง บางทีก็ได้ยินคำว่า *"ต่อหน้ามะพลับ ลับหลังตะโก"* ต่อหน้าก็พูดอย่าง พอลับหลังก็ทำอีกอย่างหนึ่ง "ต่อหน้ามะพลับ ลับหลังตะโก" นี่มันก็เคยเดือดร้อนกันมามากแล้ว

ในการทำงานของผู้ที่เป็นลูกจ้าง หรือเป็นราชการ มันก็มีคำที่กล่าวกันว่า *"มาอย่างไทย ไปอย่างฝรั่ง"* คือ มาทำงานโอ้เอ้ไม่เป็นเวลา พอถึงเวลาเลิกงานแล้วก็ตรงเผง นี่เขาพูดกันอย่างล้อ ๆ ว่า "มาอย่างไทย ไปอย่างฝรั่ง" ยังมีคำที่ได้ยินอยู่บ่อย ๆ ในหนังสือว่า *"แข็งดังเหล็ก เงินง้างอ่อนได้ดังใจ"* อย่างนี้เป็นต้น มันแข็งโกก ท่าทางมันเข้มแข็ง แข็งโกก พอเอาเงินหว่านล้อม มันก็อ่อนเป็นขี้ผึ้งไปเลย จะดัดเป็นอะไรก็ได้ นี่เป็นเพราะอะไร? เพราะมันไม่มีความตรง มันไม่มีความตรง **เราจะต้องมีความตรงอย่างบริสุทธิ์ใจ ตรงอย่างแท้จริง ตรงต่อธรรมชาติ** ตรงก่อกฎของธรรมชาติ จะตรงกันสักกี่อย่าง ก็เอามาพูดกันเสียเดี๋ยวนี้

ต่อไปนี้ก็จะ**พูดถึงความตรง ความตรง ว่ามีได้หลายอย่าง** หลายแง่ที่ควรจะหยิบขึ้นมาพิจารณา เพื่อทำความเข้าใจกัน

อย่างแรกที่สุดก็จะพูดถึง **ความตรงต่อวาจา** วาจาที่*พูดออกมากับตนเอง* ก็ต้องเป็นวาจาที่ตรงกับใจ อย่าให้เป็นวาจาอย่างใจอย่าง นี่มันตรงต่อวาจาที่พูดเข้ามา ทีนี้พูดออกไป วาจาที่พูดออกไป คือพูดกับผู้อื่น มันก็ต้องไม่คิดหลอกลวงใคร ตรงตามวาจาที่พูดเสมอไป อย่างนี้เรียกว่า **ตรงต่อวาจา** หรือตรงโดยวาจา

ทีนี้ก็มาถึง **ความตรงต่อผู้อื่น** ไม่หลอกลวงใคร ไม่ขบถหักหลังใคร แม้ใน*ครอบครัวกันเองมีอยู่กี่คน ก็ล้วนแต่ซื่อตรงด้วยกันทั้งนั้น* ซื่อตรงต่อวาจา ซื่อตรงในการกระทำ ซื่อตรงทั้งวาจาทั้งใจให้ต่อผู้อื่น ในครอบครัวคิดดูเถิดว่ามันจะสงบเยือกเย็นเท่าไร *ตรงต่อผู้อื่นในทิศทั้งหก* เมื่อเป็นบุคคลที่สองออกไปจากเราแล้วก็เรียกว่าผู้อื่นหรือเรียกว่าสังคมได้ทั้งนั้นแหละ ทิศทั้งหกนี่เป็นหลักที่ดี ที่ควรจะใช้ด้วยความระมัดระวังรักษาไว้ อย่าให้มีความผิดพลาด

ทิศข้างหน้า-บิดามารดา ทิศข้างหลัง-บุตรภรรยา

ทิศข้างซ้าย-มิตรสหาย ทิศข้างขวา-ครูบาอาจารย์

ทิศข้างบนคือ-ผู้บังคับบัญชา หรือผู้อยู่เหนือขึ้นไป ๆ ตามลำดับ

ทิศข้างล่างคือ-ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา เป็นคนใช้ กรรมกร ต่ำลงไปตามลำดับ เลยเป็นหกทิศ

ถ้าได้หกทิศอย่างนี้แล้วก็ครบ เรียกว่า ครบรอบด้าน เป็นสังคมที่ถูกต้อง เป็นการตรงต่อทิศทั้งหก แล้วก็เป็นการตรงต่อสังคมรอบด้าน นี่เรียกว่า **ตรงต่อผู้อื่น**

เอ้า, ทีนี้**ตรงต่อเวลา** ตรงต่อเวลา เวลาที่สมควรจะทำอะไรก็ตรงต่อเวลาที่ทำงานอันนั้น ตามที่เรา*กำหนดไว้เพื่อเราเอง*ก็ได้ ตามที่*กำหนดไว้กับใคร ๆ* ก็ได้ เป็นเวลาที่เหมาะสมสำหรับจะทำอะไรกะใครแล้วก็ไม่ผิดเพี้ยน ไม่บิดพลิ้ว ไม่ต้องแก้ตัว นี้เรียกว่า **ตรงต่อเวลา**

ทีนี้**ตรงต่อตัวเอง** หมายถึง ตรงต่อความเป็นมนุษย์ของตนเอง บางคนมันขบถต่อความเป็นมนุษย์ของตนเอง ไม่ซื่อตรงต่อตนเอง หลอกลวงตัวเองด้วยการบิดพลิ้วอย่างนั้นอย่างนี้บางทีก็หลอกลวงตัวเอง *ตรงต่อตัวเอง ตรงต่อความเป็นมนุษย์ของตนเอง ตรงต่ออุดมคติของความเป็นมนุษย์ ตรงต่อธรรมะของตน* เหมาะสมแก่สถานะของตนว่าจะเป็นอย่างไร *ตรงต่อธรรมะ คือ กฎความจริงที่เป็นไปในตน* ชีวิตที่จะรอดได้อย่างสงบเย็นก็เพราะมีความถูกต้องของตนเอง ซึ่งตนได้กระทำไว้อย่างถูกต้อง **ตรงต่อตนเอง** ตรงต่อความเป็นมนุษย์ของตน คือเป็นอย่างนี้

ทีนี้ข้อสุดท้ายก็ **ตรงต่อความตรง** ฟังดูมันคล้ายกับพูดเล่น ตรงต่อความตรง *ตรงต่อความเที่ยงธรรมที่มีอยู่อย่างไร ตรงต่อความยุติธรรมที่มีอยู่อย่างไร ถูกตรงตามความจริงที่ควรจะเป็นอย่างไร* เลยไปถึงตรงต่อ

พระรัตนตรัยอันเป็นที่ยึดถือสูงสุด แล้วก็ตรงต่อโลกุตตระคือว่าไม่อยากจะจมอยู่ในโลก จะขึ้นอยู่เหนือปัญหาของโลกโดยประการทั้งปวง กระทั่งตรงต่อพระนิพพานอันเป็นที่ไปในเบื้องหน้าของชีวิตทุกชีวิต ตรงต่อความเป็นเช่นนั้นเองของธรรมชาติทั้งหลายทั้งปวง

นี้เรียกว่า **ตรงต่อความตรง** เป็นข้อสุดท้าย

ตรงต่อวาจา ตรงต่อผู้อื่น ตรงต่อการงาน ตรงต่อเวลา ตรงต่อตัวเอง ตรงต่อความตรง นี่แหละความตรง ตรงมีกี่อย่างก็ลองนับดู

เอ้า, ทีนี้ก็ดูต่อไปถึงว่า **กิจกรรมในโลกนี้ มันต้องการคนตรง** มันต้องการคนตรง เราก็รู้ว่าโลกมีจุดศูนย์กลางของโลก เป็นจุดศูนย์ถ่วง เป็นความดึงดูดของโลก แล้วก็ตรงดิ่งเลย ตรงดิ่งอย่างกับว่า ของโยนขึ้นไปบนอากาศ ตกมาตรงดิ่งไปสู่จุดศูนย์ถ่วงตรงกลางของโลก **โลกมันต้องการคนตรง กิจกรรมในโลกต้องการคนตรง**

ลองยกตัวอย่างทีละเรื่อง เช่น

เรื่อง**การเมือง** ก็ต้องการคนตรงมาเป็นนักการเมือง จัดโลกให้สงบผาสุกโดยไม่ต้องใช้อาชญา เดี๋ยวนี้เขาพูดกันว่า ผู้แทนสมัครเข้ามาบอกว่าจะมาควบคุมรัฐบาล ให้ช่วยเลือกเถิด แต่ครั้นเข้ามาเป็นผู้แทนแล้ว ก็กลายเป็นว่ามาแย่งกันเป็นรัฐบาลเสียเอง อยากจะเข้าไปเป็นรัฐบาลเสียเอง เมื่อแรกก็พูดว่าจะมาคุมรัฐบาล พอได้เป็นแล้วก็จะมาเป็นรัฐบาล หรือแย่งเป็นรัฐบาลเสียเอง **ตรงหรือไม่ตรง ลองคิดดู**

ในแง่ของเศรษฐกิจสหกรณ์ เศรษฐกิจเราก็ต้องการคนตรงมาเป็นผู้ร่วมงาน เศรษฐกิจนั้นจึงจะไม่สร้างปัญหาขึ้น จะซื่อตรงต่ออุดมคติของเศรษฐกิจ แล้วก็ทำเพื่อสันติภาพของเพื่อนมนุษย์ การสหกรณ์ที่มัน

ล้มลุกคลุกคลานตั้งไม่ได้นั้นน่ะ เพราะสมาชิกมันไม่ตรง มันไม่ตรงต่อกัน สหกรณ์มันก็ล้ม **สหกรณ์มันตั้งไม่ได้ เพราะมันขาดความตรง**

ทีนี้ **ในการสังคมซึ่งกันและกัน** การสังคมนี่ต้องการความตรง คือ เราต้องการความไว้วางใจซึ่งกันและกันได้ยิ่งกว่าสิ่งใด ไม่มีความตรง มันก็ไว้ใจกันไม่ได้ มันก็มีแต่ความระแวง ในที่สุดก็นำไปสู่ความขัดแย้ง **ก็เป็นสังคมที่เหมือนกับจมอยู่ในนรก**

ทีนี้ **ในการบังคับบัญชา** หรือการนำหมู่คณะนั้น ก็ต้องการคนตรง ผู้นำคนตรง ผู้ตามก็ตรง ถ้าผู้นำเดินตรงผู้ตามก็เดินตรง ผู้บังคับบัญชามาตรง ผู้ถูกบังคับบัญชาก็ทำตรง เกิดการตรงกันอย่างนี้ แต่คำว่า "ตรง ๆ" นี้ มันก็ไม่ใช่คำพูดผ่าซากตายตัว บางทีเราก็ต้องให้มันตรงตามเรื่องเฉพาะ ๆ เรื่อง เช่น การใช้พระเดชพระคุณกันนี่มาพิจารณาดูให้ดีว่า ถ้าใช้**พระเดช** ต้องใช้ด้วย**เมตตา** จะใช้**พระคุณ**ต้องใช้ด้วย**ปัญญา** อย่ากลับกันเสีย มันจึงจะถูก หรือตรงตามเรื่อง การใช้พระเดชใช้ด้วยเมตตา แต่พอทีการใช้พระคุณ กลับต้องใช้ด้วยปัญญา **มันจึงจะเป็นการบังคับบัญชาที่ตรง**

ทีนี้ **ในการเล่าเรียนศึกษา** จะต้องซื่อตรงต่อทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องจะต้อง ซื่อตรงต่อครูบาอาจารย์ ต่อสถานที่เล่าเรียน เวลาเรียน เพื่อนนักเรียน จะมี ความซื่อตรงต่อทุกสิ่งที่มาเกี่ยวข้อง **การศึกษาเล่าเรียนจึงจะเป็นไปด้วยดี**

ทีนี้ **การประพฤติพรหมจรรย์ของนักบวช ของบรรพชิต** มันต้อง ซื่อตรงต่อพรหมจรรย์ คือซื่อตรงต่อพระนิพพาน มีพระนิพพานเป็นจุดหมาย ปลายทาง อย่างนี้ก็เรียกว่า ตรงต่อพระนิพพาน การประพฤติพรหมจรรย์ ก็ต้องการความตรง **ตรงต่อวัตถุประสงค์ของการประพฤติพรหมจรรย์**

ในที่สุดจะมองดูถึง**ความยั่งยืนแห่งวงศ์สกุล** หรือ**ความยั่งยืนแห่ง ประเทศชาติ** ก็ต้องการความตรง คือความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ กตัญญูต่อ

บรรพบุรุษตลอดไป นั่นแหละคือความตรง**ที่จะให้เกิดความยั่งยืนแห่งวงศ์สกุลและประเทศชาติ**

นี่จะเห็นว่า **กิจกรรมในโลกต้องการคนตรง** กิจกรรมในโลกต้องการคนตรง กิจกรรมในโลกต้องการคนตรง ขอให้สังเกตดู

ทีนี้ก็จะพูดถึง **อาการแห่งความตรงเป็นอย่างไร?** เส้นบรรทัดตรงอย่างไร สายธนูตรงอย่างไร ต้นไม้ที่อิสระขึ้นมาอย่างถูกต้องงอกขึ้นมาอย่างถูกต้อง จะเป็นต้นไม้ที่ตรงสูงสล้างงดงาม มีความตรงอย่างนี้ แสงอาทิตย์ก็ตรงคือส่องตรงไม่คด *จุดศูนย์ถ่วงของโลกก็ตรง เส้นดิ่งของจุดศูนย์ถ่วงของโลกก็ตรง*เข้าไปสู่จุดศูนย์กลางของโลกหรือไส้โลกทั้งนั้นแหละ มันตรงอย่างนั้นไม่ว่าจะเป็นทิศทางไหน มันตรงทั้งนั้น มันตรงออกไปรอบตัว หรือมันเข้ามาได้รอบตัว ล้วนแต่เป็นเส้นตรง

แม้ที่สุดเราจะ*นั่งสมาธิ ก็ต้องนั่งตัวให้ตรง* รองรับจุดศูนย์ถ่วงด้วยดี นั่งตัวตรงนั้นหายใจคล่อง แล้วก็ล้มยาก แม้เป็นสมาธิแล้วก็ไม่ล้ม และมันก็ดูงามด้วย เพราะความตรง

ทีนี้ *ตรงอย่างมีรากฐานอันมั่นคง* ตรงนั้น ต้องมีรากฐานอันมั่นคง เพื่อให้รักษาความตรงเอาไว้ได้ อย่างพระเจดีย์มีรากฐานกว้างพอรองรับ พระเจดีย์ก็ตรง ตรงดิ่งก็ล้มไม่ได้ ต้องมีรากฐานแห่งความตรงอย่างมั่นคง นี้ก็เป็นอาการอันหนึ่งแห่งความตรง

อาการแห่งความตรงมีแง่มุมที่จะสังเกตได้อย่างนี้ ขอให้สนใจกันเถิดจะทำให้เกิดความตรงได้ตามที่ต้องการ ไม่ขัดกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ มันสมคล้อยกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ มันก็มีได้โดยง่าย แล้วก็ได้รับผลดีเต็มที่

ที่นี้มาดูอะไรกันสักอย่างซึ่งค่อนข้างจะประหลาด **พยศของคนตรง** คนตรงมันมีพยศ มีพยศของคนตรงซ่อนอยู่ในความตรง เป็นความคดที่ซ่อนอยู่ในความตรง ขอให้สังเกตดูให้ดี ที่เราได้ยินกันโดยมาก เช่นว่ามันเถรตรง เถรตรงไม่หลีก อะไรมันก็ตรง ๆ มันก็ต้องขึ้นต้นตาลถึงยอดตาล แล้วก็ลงมาตรง ๆ มันก็กระโดดลงมาตาย เถรตรงมันต้องตายอย่างนี้

ความคดที่มันซ่อนอยู่ในความตรง ก็เป็นสิ่งที่ควรจะระวัง มันคือความโง่ที่ซ่อนอยู่ในความตรง นี้ก็มองเห็นได้ง่าย ๆ ว่า มันตรงอย่างทิฏฐิมานะ ตรงอย่างยึดมั่นถือมั่น ตรงอย่างหลับหูหลับตา ตรงของความโง่ ตรงของคนโง่ ตรงของคนบ้าบิ่น ตรงของคนดื้อ ตรงของคนมีมารยาสาไถย คิดดูให้ดีทีว่านี่มันเป็นอะไร มันเป็นความคดที่ซ่อนอยู่ในความตรง เขายืนยันความตรงด้วยความโง่ มันก็เป็นความคดที่ไม่รู้สึกตัว **เป็นพยศของคนตรง**

คนได้ทะเลาะวิวาทกัน ทุ่มเถียงกันเป็นเรื่องราวใหญ่โตก็เพราะพยศของความตรง ต่างคนก็ต่างจะเอาแต่ความตรงตามแบบของตน คือตรงอย่างมานะทิฏฐิ ตรงอย่างไม่รู้สึกว่าอะไรคดอะไรตรง ก็ตรงเหมือนกับ*แมวนอนหวด* แมวนอนหวด ตรงอย่างแมวนอนหวด ตรงอย่างคดไปคดมาอย่างข้าง ๆ คู ๆ ดูให้ดีเป็นพยศหรือเป็นพิษร้ายของคนตรงที่มีความตรงด้วยมานะทิฏฐิ ด้วยความยึดมั่นถือมั่นด้วยตัณหาอุปาทาน

ระวังให้มาก**พยศของคนตรง** พยศของคนตรง ความคดที่ซ่อนอยู่ในความตรง ชำระสะสางกวาดล้างออกไปเสียให้บริสุทธิ์สะอาด **ให้เป็นความตรงที่เป็นความตรง** ไม่มีพยศ ไม่มีความคดอะไรที่ซ่อนอยู่ในความตรง

ในที่สุด เราก็จะดูกันเป็นการสรุปเป็นข้อ ๆ ไป เป็นใจความสำคัญของเรื่องความตรง เช่น

ถ้าตรงที่แท้จริงจะไม่เกิดการขัดแย้ง ตรงแท้จริงก็มี ตรงไม่แท้จริงก็มี คือ ตรงด้วยความมานะทิฏฐิ ตรงด้วยความโง่ อย่างนี้จะต้องเกิดการขัดแย้ง เกิดการกระทบกระทั่ง การขัดแย้งหรือการกระทบกระทั่งนี้ในบาลีเรียกว่า *อุปทฺทว* เรียกในภาษาไทยว่า *อุบาทว์* **ที่ไหนมีการขัดแย้งที่นั่นมีอุบาทว์** ในบุคคลก็ดี ในสังคมก็ดี ในสภาก็ดี ในอะไรก็ดี ถ้ามีความขัดแย้งแล้วก็จะต้องมีสิ่งที่เรียกว่าอุบาทว์ ไม่แง่ใดก็แง่หนึ่ง ไม่มุมใดก็มุมหนึ่ง ไม่ระดับใดก็ระดับหนึ่ง ความขัดแย้งนี้เป็นสิ่งที่ไม่ควรจะมี

พระพุทธองค์ตรัสว่า ***"ตถาคตไม่กล่าวคำขัดแย้งกับบุคคลใด ๆ ในโลกนี้ ในเทวโลก ในมารโลก ในพรหมโลก ในหมู่สัตว์ พร้อมทั้งสมณพราหมณ์..."*** มีแต่การทำความเข้าใจ ไม่กล่าวคำเป็นเหตุให้ขัดแย้งเพราะมันมีทางหลีกเลี่ยงได้ และมีทางที่จะทำความเข้าใจกันได้ ตรงที่แท้จริงนั้นจะไม่เกิดการขัดแย้ง เพราะฉะนั้นถือให้ตรงให้บริสุทธิ์แท้จริงไว้เถิด จะไม่มีการขัดแย้ง

ทีนี้ก็ดูว่า **ถ้าไม่ตรง** มันก็คด ๆ งอ ๆ **มันก็ไม่มีวันที่จะถึงจุดหมาย** มันคดไปคดมา กลับไปกลับมา มันก็ไม่พุ่งไปสู่จุดหมาย ไม่มีวันที่จะได้รับความพอใจ เพราะว่ามันไม่ตรง ไม่ออกไปตรง ๆ มันก็ไปไม่ถึงจุดที่สุด หรือว่าอีกอย่างหนึ่ง ถ้าจะมองดูกันตรงที่ตรงนี้ **ถ้าไม่ตรงมันก็แนบกันไม่สนิท** เอาไม้คด ๆ งอ ๆ มาแนบกัน มันก็แนบกันไม่สนิท

ถ้าเอาไม้ตรงเกลี้ยง ๒ อันมาแนบกัน มันก็แนบกันสนิท มันก็เกิดสิ่งที่เราต้องการกันนักต้องการกันหนา คือ สิ่งที่เรียกกันว่า **ความสามัคคี** ดังนั้น *ความสามัคคีมีรากฐานอยู่บนความตรง อยากมีสามัคคีที่ไหน ขอให้มีความตรงกันที่นั่น* ในส่วนตัวบุคคลก็ดี ในส่วนครอบครัวก็ดี หมู่บ้านก็ดี ประเทศชาติก็ดี โลกก็ดี ที่มีความสามัคคี แนบกันสนิทแล้ว ต้องตรง

ถ้าไม่ตรงมันก็แนบกันไม่สนิท ยิ่งมีหนามอยู่รอบตัวด้วยแล้ว มันยิ่งไม่มีทางที่จะแนบกันสนิทได้ เราจะเพ่งดูความตรง **เห็นประโยชน์ของความตรง**

มองเข้าไปที่ประชาธิปไตยซึ่งนิยมกันนัก มองไปที่ประชาธิปไตยแล้วก็มองให้เห็นว่า ประชาธิปไตยของคนตรงก็มี ประชาธิปไตยของคนคดมันก็มี ประชาธิปไตยของคนคดมันก็ต้องคดซี่ มันก็ต้องยื้อแย่งกันทำลายกันต้องหักล้างกัน มีสิทธิเสรีภาพในการที่จะทำอะไรตามความพอใจของตน คนคดก็ทำอย่างคด คนตรงก็ทำอย่างตรง ประชาธิปไตยของคนตรงกับประชาธิปไตยของคนคดนั้น มันจึงต่างกันมากมายนัก มันมากมายนักบางทีจะยิ่งกว่าฟ้าและดิน

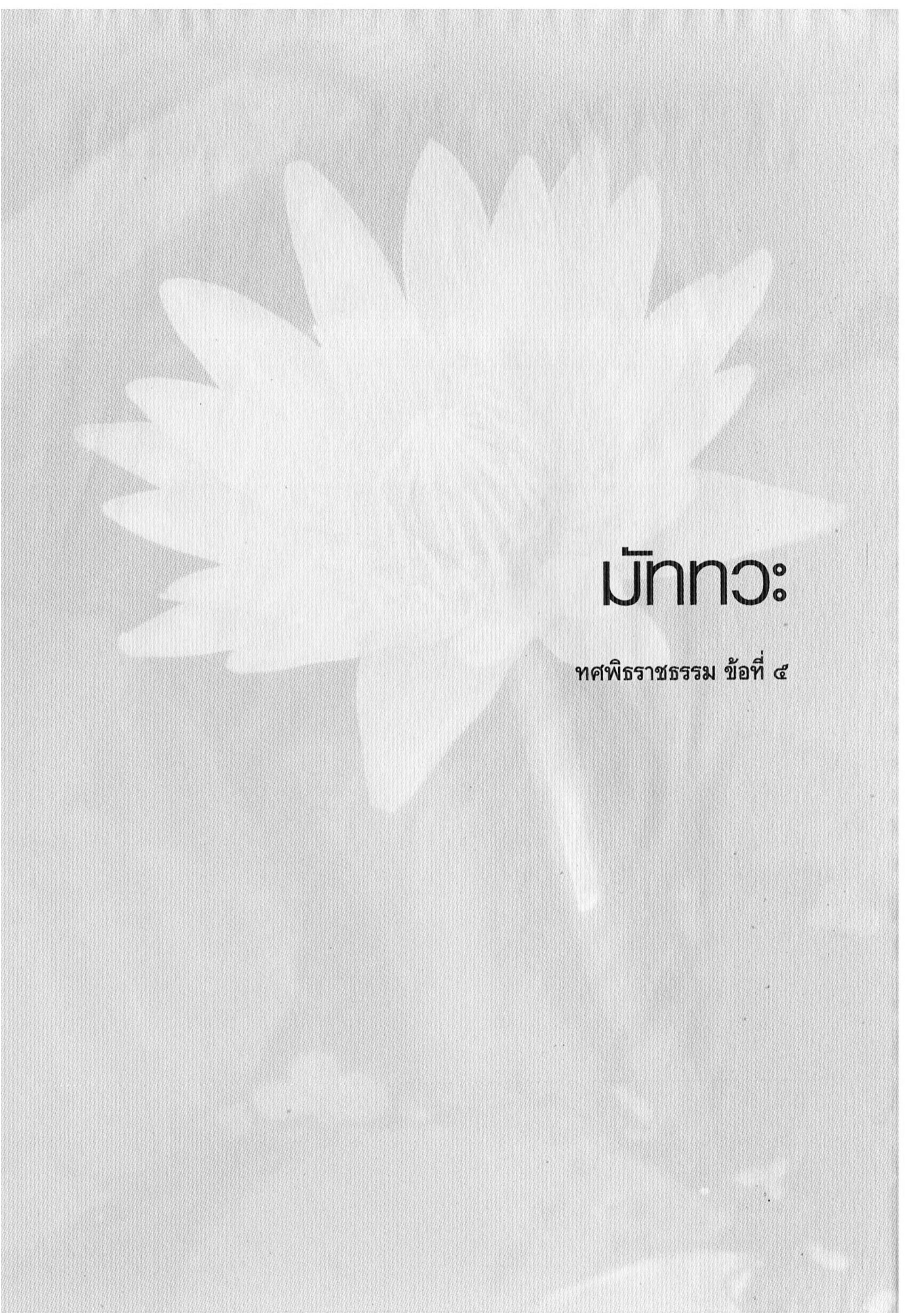
บรรพชิตที่ไม่ซื่อตรงต่อระบบพรหมจรรย์ มันก็คือนายพรานที่หลอกลวง *เนกตฺต* แปลว่า *ความหลอกลวงของนายพราน* เขาต้องการเหยื่อเขาก็ต้องหลอกลวง ก็ต้องพรางตา มีอะไรที่เป็นเครื่องหลอกลวง บรรพชิตที่ไม่ตรงก็เป็นบรรพชิตที่เป็นนายพรานที่หลอกลวง พระพุทธเจ้าตรัสตำหนิไว้มากมายเหลือประมาณ บรรพชิตที่ไม่ตรง เราจะต้องรักษาความตรงในการเป็นบรรพชิต *มีจริง มีตรง* จึงจะเป็นพระ ***พระอยู่ที่ตรง อยู่ที่จริง***

เอ้า, ที่นี้ข้อสุดท้าย **ความเป็นไทมีได้เพราะความตรง** คือ ตรงต่อความเป็นไท ถ้าไม่มุ่งหมายตรงต่อความเป็นไท ความเป็นไทมันก็มีไม่ได้ จะไทไปอย่างไรได้ ถ้ามันไม่ตรงมันก็คดงอ มันก็วกวน อ้อมค้อมลดเลี้ยว มันเป็นไทอยู่ไม่ได้ ความตรงเท่านั้นที่จะรักษาความเป็นไทไว้ได้ ตรงต่ออุดมคติของความเป็นไท ตรงต่อคุณค่าของความเป็นไท **มันก็สามารถที่จะเป็นไทอยู่ได้**

ความตรงเท่านั้นที่จะทำให้อยู่เหนือปัญหาทั้งปวง ที่จะทำให้ออกมาเสียจากปัญหาทั้งปวง ปัญหาอันไม่พึงปรารถนาใด ๆ เราจะออกมาเสียได้จากปัญหาเหล่านั้น หรือจะอยู่เหนือปัญหาเหล่านั้นได้ ก็เพราะ**ความตรง**

ขอให้สนใจในคำว่า *"ความตรง"* ซึ่งเรียกเป็นภาษาบาลีว่า *อาชฺชว หรือ อาชฺชวํ* เป็นทศพิธราชธรรมข้อที่ ๔ ซึ่งจะต้องมีกันอย่างถูกฝาถูกตัว : พระราชาในเบื้องบนก็มี ประชาชนหรือมหาชนก็ตามรอยพระยุคลบาทแล้วก็มี มันก็มีทั้งฝาทั้งตัวที่ถูกตรงกันและกันสำเร็จเป็นความตรงโดยสมบูรณ์ดังนี้

ขอให้มีความตรงเป็นเครื่องยึด แล้วก็จะอยู่กันเป็นผาสุก ขอให้ความหวังอันนี้เป็นที่หวังของท่านทั้งหลาย ในการที่จะเป็นคนตรงแล้วก็มีความสุขอยู่ทุกทิพาราตรีกาล เทอญ.

มัททวะ

ทศพิธราชธรรม ข้อที่ ๕

มัททวะ*

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย

การบรรยายธรรมในวันนี้ เป็นการบรรยายเรื่อง **ทศพิธราชธรรม** ต่อจากครั้งที่แล้วมา โดยอาตมาถือว่าเป็นปีแห่งทศพิธราชธรรม จึงได้บรรยายเรื่องนี้ด้วยเจตนาเดือนละครั้งติดต่อกัน

ทศพิธราชธรรม เป็นธรรมะสำหรับพระราชา ในการทำให้มหาชนจะร้องออกมาว่า *พอใจ พอใจ คำว่า ราชา แปลว่า พอใจ* หรือ *ความกำหนัดยินดี*

เมื่อพระราชาประกอบไปด้วยทศพิธราชธรรม โอกาสที่มหาชนจะร้องออกมาว่า พอใจ พอใจ ก็เป็นไปได้โดยสมบูรณ์ และทศพิธราชธรรมนั้นเอง เป็นธรรมหรือหลักธรรมสำหรับมหาชนดำเนินตาม เพื่อให้เกิดความ *มีฝามีตัว* และ *ถูกฝาถูกตัว* จนกระทั่งว่ามีธรรมะเสมอทั่วกันไปหมด ทั้งหมด **นี้จักเป็นไปเพื่อความมีศีลธรรมดี มีความสุขสวัสดี มีสันติสุขส่วนบุคคล มีสันติภาพของสังคม หรือของประเทศ หรือของโลก**

วันนี้เป็นการบรรยาย**ข้อที่ ๔** ของทศพิธราชธรรมนั้น มีชื่อว่า **มัททวะ** หรือ **มทฺทวํ** ในภาษาบาลี โดยภาษาไทยก็คือ **ความอ่อนโยน**

---

*ถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย วันอาทิตย์ที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๓๐

เมื่อถามขึ้นมาว่า *"มัททวะคืออะไร?"* ดังนี้ เมื่อกล่าวโดยภาษาคน หรือภาษาไทย ก็หมายถึงความอ่อนโยนต่อบุคคลอื่นในทางสังคม เป็นมรรยาทอันบุคคลในสังคมจะพึงประพฤติต่อกันเพื่อผลดีทางสังคม

แต่ถ้าเมื่อกล่าวโดยทาง**ภาษาธรรม**แล้ว มีความหมายกว้างขวางมาก หมายถึง ความสามารถอ่อนตาม ผ่อนตามหรือน้อมไปได้เป็นอย่างดี คือให้เกิดการผสมผสานกันอย่างดี น้อมไปได้เป็นอย่างดี เปลี่ยนไปได้เป็นอย่างดี ทั้งในทางวัตถุก็เปลี่ยนไปอย่างดี *ทางกายก็อย่างดี ทางวาจาก็อย่างดี ทางจิตก็อย่างดี แม้ทางสติปัญญา*ก็อย่างดี เป็นการอ่อนโยน คือน้อมไปได้ในทางแห่งความดี ในทางการงานและต่อบุคคลแก่บุคคลทุกระดับ *ทุกระดับแห่งชีวิต* **ไม่มีระดับใดที่ควรกระด้าง**

ธรรมะนี้อยู่ในรูปของเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขาที่แท้จริง จะเป็นเหมือนกับน้ำดับไฟในทางวิญญาณ คือ ความอ่อนโยนที่ดับความโกรธ ความกระด้างของผู้อื่น ปราศจากการขัดแย้งใด ๆ

ที่ควรนึกถึงเป็นอย่างยิ่ง ก็คือ **เรื่องที่เกี่ยวกับพระพุทธองค์ในการประกาศพระศาสนา** พระพุทธองค์ทรงถือหลักว่า ***"ตถาคตไม่กล่าวคำขัดแย้งกับบุคคลใด ๆ ในมนุษย์โลก เทวโลก มารโลก พรหมโลก ในหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์..."*** จึงไม่เกิดการกระทบกระทั่งใด ๆ เขาสอนกันอยู่อย่างไร ก็ไม่ทรงเพิกถอนหรือขัดแย้ง ***แต่จะกล่าวสิ่งที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นไปให้เลือกเอาเองด้วยลักษณะที่อ่อนโยน***

เขาสอนเรื่อง นรกสวรรค์ กันอยู่อย่างไร นรกใต้ดิน สวรรค์บนฟ้าอย่างไรก็ไม่ทรงขัดแย้ง ไม่ทรงเลิกถอน แต่ทรงแสดงนรกที่ชัดกว่า คือทำผิดทางอายตนะ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ **สวรรค์ที่นิ่มนวลกว่า** คือ การกระทำที่ถูกต้องทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ให้เลือกเอาเอง ไม่มีการกระทบกระทั่ง

นี่ก็เรียกว่า **ลักษณะแห่งความอ่อนโยนในการประกาศพระศาสนา** ไม่เหมือนพระศาสดาของบางศาสนา ซึ่งกล่าวอย่างปราศจากความอ่อนโยน เป็นการขัดแย้ง ทำให้มีอุปสรรค เกิดอันตรายถึงแก่ชีวิตก็ยังมี

นี่ขอให้นึกถึงคำโบราณที่เราได้ยินได้ฟังกันอยู่เป็นประจำว่า *"ไม้อ้อ ไม้อ่อน บ่ห่อนหัก"* หมายความว่า มันอ่อนโยน มันอ่อนโยน ก็หักไม่ได้ "ไม้อ้อ ไม้อ่อน บ่ห่อนหัก" มันลู่ไปได้ตามลม มันไม่ต้องหัก

หรือว่าถ้าจะเอาความแข็งเข้าว่า ก็นึกถึงการที่ว่า *จะหักด้ามพร้าด้วยหัวเข่า* นี่มีผลเป็นอย่างไร จะใช้ความแข็งกระด้าง แล้วหักด้ามพร้าด้วยหัวเข่าจะมีผลเป็นอย่างไร ถ้าจะใช้ความอ่อนโยนด้วยกลอุบายอื่น ๆ มันก็จะได้รับผลเป็นอย่างแนบเนียนเรียบร้อย

ความอ่อนโยนนี้เป็นลักษณะแห่งความสูง คิดดูเถิดว่า ถ้าไม่สูง มันก็อ่อนไม่ได้ มันต้องสูงพอจึงจะอ่อนได้ มันจึงเป็นลักษณะแห่งความสูง มีความสูงอยู่ในตัว มันอ่อนได้อยู่ในตัว จึงจัดว่าเป็นลักษณะแห่งความสูง อย่าเห็นความอ่อนโยนเป็นความต่ำต้อยหรือพ่ายแพ้ใด ๆ เลย

คนที่จองหองนั้น เพราะว่ามันไร้ความสูง มันไม่มีทางที่จะสูงอย่างอื่น มันก็หาทางออกด้วยความจองหอง แล้วผลที่จะได้นั้นเป็นอย่างไร ก็ขอให้คิดดู มองดูก็เห็นได้โดยง่าย **มันไร้ความสูง มันก็จองหอง มันก็อ่อนโยนไม่เป็น**

ดูให้ดีจะเห็นได้ไม่ยากว่า สัตว์พาหนะ สัตว์เลี้ยงทั้งหลาย ก็ยังชอบความอ่อนโยน ความอ่อนโยนทางกาย ทางวาจา คือ มีกิริยาท่าทางอ่อนโยน มีวาจานิ่มนวล สัตว์เลี้ยงทั้งหลายยังชอบใจ สุนัขและแมวเห็นอยู่อย่างง่าย ๆ บทเรียนสำหรับเด็กเรียนเรื่องโคนันทวิศาล ก็น่าจะนำมาทำไว้ในใจว่า แม้แต่สัตว์เลี้ยงทั้งหลายก็ชอบวาจาอ่อนโยน

ความอ่อนโยนทำให้โลกนี้ มีความนิ่มนวล งดงาม

มัททวะ ความอ่อนโยน มีสัญลักษณ์และเป็นปัจจัยแห่งมิตรภาพ ที่มีอิทธิพลสูง ความอ่อนโยนเป็นสัญลักษณ์แห่งมิตรภาพ ที่มีอิทธิพลสูงกว่าความกระด้าง การกรรโชก การข่มขี่เป็นปัจจัย คือ เป็นเหตุให้เกิดขึ้น และเป็นเครื่องรักษาไว้ซึ่งมิตรภาพอย่างที่มีน้ำหนักมาก แต่ว่าอย่างไรก็ดี เราดูให้ดีมันยังมีเรื่องไม่ตรง คือ ความอ่อนโยนที่เป็นอุบายหลอกลวง หรือความอ่อนโยนด้วยอำนาจของกิเลส **ไม่ใช่ความอ่อนโยนด้วยความบริสุทธิ์ใจ**

มีความสุภาพอ่อนโยนของคนบางพวกนั้น เป็นเพียงการเล่นละคร เล่นละครแต่ต่อหน้า แล้วก็สอนให้กระทำกันอย่างเป็นกิจจะลักษณะในสมาคมชั้นสูงนั่นแหละ ไม่ยกเว้น โดยที่จิตใจแท้จริงไม่ได้เป็นเช่นนั้น แต่ก็แสดงลักษณะสุภาพอ่อนโยน สุภาพอ่อนโยน ความหลอกลวงเช่นนี้ยังมีอยู่ในโลกแทบจะทั่วไปทั้งโลก **ข้อนี้ต้องยกเว้น อย่าเอามารวมเข้ากับคำว่ามัททวะหรือความอ่อนโยนนี้เลย**

ทีนี้ **จะพิจารณากันให้ลึกลงไป โดยภาษาธรรม** ก็จะไปถึงความอ่อนโยนในทางจิตใจ ข้อนี้เป็นสิ่งที่ควรทราบแก่พุทธบริษัททั้งหลายกระทั่งนักจิตวิทยาดังที่ปรากฏอยู่ในพระบาลีว่า เมื่อบรรลุจตุตถฌาน คือ กระทำสมาธิจนบรรลุจตุตถฌานหรือรูปฌานที่สี่แล้ว **จิตมีลักษณะอ่อนโยนนิ่มนวลควรแก่การงาน**

มุทุ = อ่อนโยน กัมมนีโย = ควรแก่การงาน หลังจากบรรลุจตุตถฌาน จิตมีลักษณะอย่างนี้ คือ นิ่มนวล อ่อนโยน ควรแก่การงานที่จะน้อมไปได้อย่างไร น้อมไปเพื่อญาณอันสูงขึ้นไป คือวิปัสสนาญาณอย่างไรก็ได้ ดังที่กล่าวว่า มีจิตอ่อนโยน นิ่มนวล ควรแก่การงานแล้ว ภิกษุนั้นจะน้อมจิตไปเพื่อปุพเพนิวาสานุสสติญาณ จุตูปปาตญาณ เป็นลำดับกระทั่งถึงอาสวักขยญาณ จิตต้องอ่อนโยน นิ่มนวล ควรแก่การงาน เป็นกัมมนียะ

แล้วจึงจะสามารถน้อมไปได้ เป็นลักษณะจิตภายหลังการบรรลุจตุตถฌาน ไม่ใช่เป็นจิตที่แข็งทื่อตามที่มักจะเข้าใจกัน

จิตที่เป็นสมาธินั่นแหละ เป็นจิตที่อ่อนโยนที่สุด นิ่มนวลที่สุด ควรแก่การงานที่สุด ลักษณะอย่างนี้เปรียบเหมือนกับขี้ผึ้ง หรือดินเหนียวก็ได้ ทำแล้วได้ที่อ่อนโยน

ขี้ผึ้งอ่อนตัวได้ที่จะปั้นเป็นอะไรก็ได้ ดินเหนียวอ่อนตัวดีแล้ว ได้ที่ดีแล้ว พร้อมที่จะปั้นเป็นอะไรก็ได้ นี่ความหมายเป็นอย่างนี้ ถ้าไม่มีความอ่อนโยนก็ไม่เหมาะที่จะปั้นหรือดัดแปลงรูปให้เป็นอะไร

สามารถจะน้อมจิตที่อ่อนโยนนิ่มนวลควรแก่การงาน ไปสู่ญาณที่สูงขึ้นไป คือ วิปัสสนาญาณต่อจากสมาธิ จนกระทั่งชนะกิเลสตามลำดับ ๆ มีระดับสูงสุดอยู่ที่ชนะ*อหังการะ มมังการะ มานานุสัย* คือ *ความชินแห่งกิเลสที่เป็นเหตุให้ถือตัวว่าตัวกู ถือตัวว่าของกู* ต้องมีจิตที่อ่อนโยน อ่อนโยน ควรแก่การงาน จึงจะน้อมไปได้

นี่ขอให้นึกถึงว่า **คำว่าอ่อนโยนในทางจิตนี้ มีความหมายอย่างนี้** แม้ว่าไม่เกี่ยวกับสังคมโดยตรงก็โดยอ้อม สามารถที่จะชนะกิเลสในภายใน สามารถจะชนะบุคคลภายนอกที่เป็นอันธพาล เป็นยักษ์ เป็นมาร กระทั่งว่าชนะอุปสรรคใด ๆ ที่มีอยู่ ตามที่จะต้องละเสีย

แม้ในชีวิตปัจจุบัน ดูให้ดี แม้ในชีวิตปัจจุบันนี้เราแต่ละคน ๆ มีหน้าที่การงานหลายอย่างหลายชนิด คล้าย ๆ กับเล่นละคร ซึ่งเปลี่ยนฉากเปลี่ยนตัวเรื่อย เดี๋ยวมีลักษณะที่จะต้องทำเป็นบิดามารดาที่ดี เดี๋ยวเป็นบุตรภรรยาที่ดี เดี๋ยวเป็นเพื่อนที่ดี เป็นมิตรสหายที่ดี เดี๋ยวก็จะเป็นผู้บังคับบัญชาที่ดี เดี๋ยวก็จะต้องเป็นผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาที่ดี จะเป็นครูเป็นอาจารย์ที่ดี เป็นศิษย์ที่ดี **มีลักษณะที่จะต้องเปลี่ยนจิตใจให้เหมาะสมอยู่อย่างนี้เสมอไป**

ถ้าจิตแข็งกระด้างแล้วมันจะเปลี่ยนได้อย่างไรจะเปลี่ยนได้รวดเร็วอย่างไร จะเปลี่ยนได้ทันแก่เวลาอย่างไร มันต้องเป็นจิตที่อ่อนโยน นิ่มนวล ควรแก่การงาน คือ มีคุณธรรมของสมาธิเต็มเปี่ยม สมบูรณ์ หมายความว่า **บริสุทธิ์** จากกิเลสรบกวน **ตั้งมั่น** เข้มแข็ง แล้วก็**อ่อนโยน** อ่อนโยน ควรแก่การงาน

เมื่อทำหน้าที่บิดามารดาแล้ว คนก็ยังจะต้องทำหน้าที่บุตรภรรยา เพราะว่าเรามีเบื้องหน้าเป็นบิดามารดา มีข้างหลังเป็นบุตรภรรยา มีข้างเคียงเป็นมิตรสหาย มีข้างบนเป็นผู้บังคับบัญชาสูงขึ้นไป จนกระทั่งบุคคลสูงสุด มีข้างใต้ข้างล่างเป็นผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา จนถึงต่ำสุด

จะต้องเป็นอาจารย์ที่ดี บางทีจะต้องเป็นศิษย์ที่ดี ในบุคคลคนเดียวกันนั้น หันไปทางโน้นเป็นอย่างนี้ หันมาทางนี้เป็นอย่างนี้ เขาจะต้องมีจิตใจที่อ่อนโยน มีความอ่อนโยนทางจิต **สามารถจะเปลี่ยนภาวะแห่งจิตได้ตรงตามที่ควรจะต้องการ และได้อย่างดีที่สุด**

นี่แหละคือประโยชน์ของความอ่อนโยน จะเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม อย่างสละสลวย ควรแก่การงานโดยแท้จริง เพราะว่าความมีจิตใจอ่อนโยน ตามหลักที่กล่าวมาแล้วนั้นอำนวยให้ จึง**ขอให้ท่านทั้งหลายพยายามให้เกิดความถูกต้อง ด้วยการที่มีความอ่อนโยน ความเหมาะสมที่จะเปลี่ยนได้ทุกสถานการณ์** ทั้งในส่วนตัวและที่เกี่ยวกับบุคคลอื่น

ถูกต้องทางวัตถุ ก็วัตถุอ่อนโยนมันก็ดี ถูกต้องทางร่างกาย ร่างกายอ่อนโยนมันก็สบาย อ่อนโยนทางวาจามันก็สำเร็จประโยชน์ อ่อนโยนทางจิตก็อย่างที่กล่าวแล้วว่าเปลี่ยนไปได้ในญาณอันสูงขึ้นไป มีสติปัญญาชนิดที่ไม่แข็งทื่อ มีสติปัญญาที่อ่อนโยนไปได้ตามสถานะแห่งเหตุการณ์ เหมาะสม

แก่บุคคลนั้น ๆ **นี่คือลักษณะของความอ่อนโยน** สรุปเป็นอานิสงส์ได้อย่างนี้ *ดีทั้งนั้น อ่อนโยนแล้ว ทางวัตถุก็ดี ทางกายก็ดี ทางวาจาก็ดี ทางจิตก็ดี ทางสติปัญญาก็ดี*

แต่แล้วดูความพิเศษอีกอย่างหนึ่งก็คือ ความแข็ง **ความแข็งแรง ความอ่อนโยนนี้จะเปรียบเหมือนกับความแข็งของน้ำ** น้ำมีความแข็งยิ่งกว่าโลหะ เมื่อน้ำถูกบีบอัดลงไป ไม่มีทางที่จะหลีกไปทางไหนได้แล้วมันมีความแข็งยิ่งกว่าโลหะ เพราะโลหะมันยังยุบลงไปได้ น้ำมันยุบลงไปไม่ได้ นี่มันมีความแข็งเหมือนกับความแข็งของน้ำ ซึ่งมีความอ่อนอย่างที่สุด แต่ถึงอย่างไรก็ดี **สามารถสร้างความกลมกลืน สมัครสมานสามัคคีกันด้วยความอ่อนโยน สร้างความสามัคคี แล้วรักษาไว้ได้ด้วยความอ่อนโยน**

อยากจะเพิ่มสุภาษิตขึ้นมาอีกสักบรรทัดหนึ่ง แทนของเก่าที่ว่า *"แข็งดั่งเหล็กเงินง้าง อ่อนได้ดังใจ"* ขอแทนด้วยบทใหม่ว่า **"แข็งดั่งเหล็กมัททวะง้าง อ่อนได้ดังใจ"** มันจะแข็งดั่งเหล็ก แต่ความอ่อนโยนง้างให้อ่อนได้ดังใจ

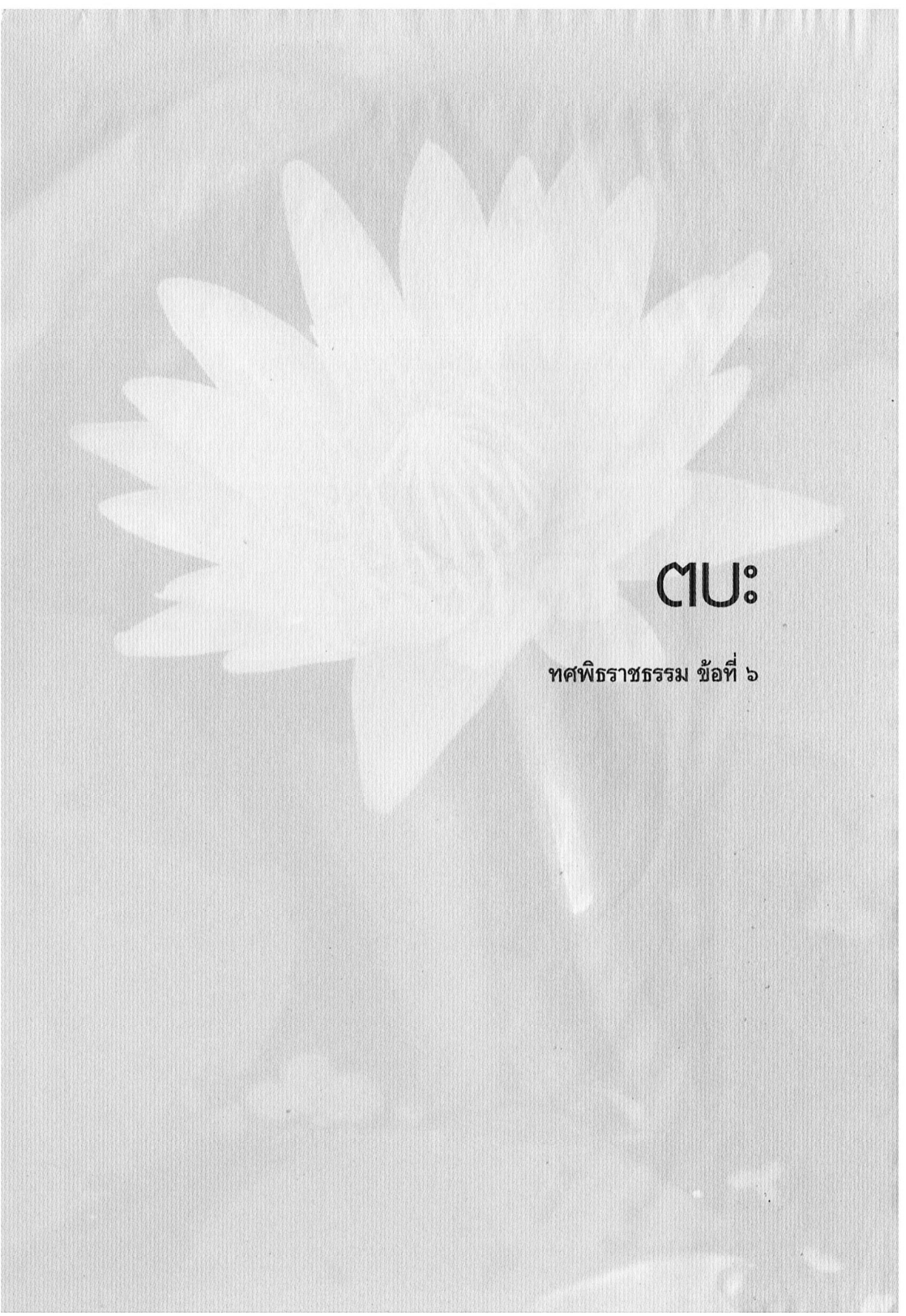
ขอให้สนใจที่จะใช้เครื่องมืออันนี้ให้ดีที่สุดด้วยกันทุก ๆ ท่าน ทุก ๆ คน ขอให้ดำเนินตามรอยพระยุคลบาทของสมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภาร **ข้อที่ ๕ มัททวะ** คือความอ่อนโยน ซึ่งเราก็จะเห็นกันอยู่โดยประจักษ์ทั่ว ๆ ไป และมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ความอ่อนโยนแห่งจิตใจเพื่อให้จิตใจเปลี่ยนไปได้ตามวัตถุที่ประสงค์

ในฐานะพระราชามหากษัตริย์ก็ต้องมีน้ำพระหฤทัยอย่างหนึ่งในฐานะที่จะเป็นพระบิดาที่ดี เป็นพระสหายที่ดี เป็นอะไรที่ดีก็ยังมีอยู่ทั่ว ๆ ไป กระทั่งที่จะเป็นสหายอย่างยิ่งแก่ประชาชน แก่คนยากคนเข็ญใจ

กระทั่งมีจิตใจที่อ่อนโยนที่เปลี่ยนได้ตามพระราชประสงค์ เราทั้งหลายทุกคนจงมีน้ำใจที่อ่อนโยน ที่เปลี่ยนแปลงได้เข้ากับสถานการณ์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอะไร หรือบุคคลใด ๆ เวลาเท่าไร สถานที่ใด สิ่งต่าง ๆ อันเป็นอุปสรรคก็จักไม่เกิดขึ้น จักไม่มี มีแต่ลุล่วงไปด้วยดี โดยสามารถแห่งคุณธรรมอันเป็นทศพิธราชธรรมข้อที่ ๕ นี้ ซึ่งอาจจะแปลกหูสำหรับบางคน

ขอให้เอ่ยถึงกันจนชินปากที่จะพูด ชินหูที่จะได้ยินว่า**มัททวะ** ความอ่อนโยน ซึ่งทำให้มีได้ทั้งทางวัตถุ ทางกาย ทางวาจา ทางจิต ทางสติปัญญา แล้วก็จะไม่มีอะไรที่จะเป็นอุปสรรคกีดกั้นขัดขวางความสำเร็จในหน้าที่การงานและการสมัครสมานสามัคคี ผูกพันกันเป็นสังคมแห่งเพื่อนเกิด เพื่อนแก่ เพื่อนเจ็บ เพื่อนตาย

หวังว่าพวกเราทั้งหลาย พุทธบริษัททั้งหลาย ประชาชนชาวไทยทั้งหลาย **จักได้พากันดำเนินตามรอยพระยุคลบาทในทศพิธราชธรรม** ข้อนี้ ทำประเทศชาติให้ประสบสุขสวัสดีอยู่ทุกทิพาราตรีกาล เทอญ.

ตบะ

ทศพิธราชธรรม ข้อที่ ๖

ตบะ*

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย

การบรรยายธรรมในวันนี้ อาตมาจะได้กล่าวถึง **ทศพิธราชธรรม ข้อที่ ๖** อันมีชื่อเรียกว่า **"ตะปะ"** หรือ **"ตบะ"** ในภาษาไทย

อาตมาถือว่าปีนี้เป็นปีแห่ง**ทศพิธราชธรรม** จึงขอบรรยายเรื่องนี้เรื่องเดียวไปตามลำดับทีละข้อ ๆ กว่าจะครบทั้ง ๑๐ ข้อ

ทศพิธราชธรรม เป็น**ธรรมสำหรับราชา** ประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้มหาชนร้องออกมาว่า *"พอใจ พอใจ"* ตามประวัติการณ์ของการเกิดคำคำนี้ขึ้นมาในโลก **สำหรับมหาชน**ดำเนินตามพระราชา จนเกิดความมีฝามีตัว แล้วก็เกิดการ*ถูกฝาถูกตัว* คือ มีธรรมพร้อมกันหมด ทั้งหมดนี้จะ**เป็นไปเพื่อความมีศีลธรรมดี เป็นรากฐานแห่งความสุขสวัสดี สันติสุข สันติภาพของประเทศ กระทั่งของโลก**

สำหรับพระราชา ทศพิธราชธรรม ก็คือ ไฟอันศักดิ์สิทธิ์สำหรับเผากิเลส อุปสรรค ศัตรู โดยประการทั้งปวง ไฟอันศักดิ์สิทธิ์เผาอุปสรรค

---

*ถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย วันอาทิตย์ที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๓๐

โดยประการทั้งปวง ทั้งภายนอกและภายใน เป็นเหตุให้เกิดความเป็นไปได้ในข้อที่ว่า

พระราชา คือ ผู้ที่ทำให้เกิดโอกาสที่มหาชนจะร้องออกมาว่า พอใจ พอใจ

ทีนี้จะมาดูกัน **โดยพยัญชนะ** หรือตัวหนังสือบ้าง คำว่า **"ตบะ"** นี้ ทำอย่างไรเสียก็ต้องแปลว่า **"เผา"** เหมือนกับไฟมันเผาสิ่งต่าง ๆ ให้ไหม้ให้สูญหายไป ถ้าเป็นไฟภายนอกก็เผาวัตถุ ถ้าเป็นไฟภายในก็เผากิเลส **คำ ๆ นี้มีใช้กันทั้งภาษาโลกและภาษาธรรม** แต่ว่าต่างกันมาก *ภาษาโลก* ภาษาชาวบ้าน คำว่า ตบะ เขาหมายถึงอำนาจน่าเกรงขาม แต่*ภาษาธรรม* หมายถึงธรรมะที่เผากิเลส มันไกลยิ่งกว่าฟ้าและดิน

ภาษาชาวบ้าน คำว่า "ตบะ" หมายความว่า ความน่ากลัว ความมีอำนาจ และเป็นเหตุให้ใช้กับคนภายนอก จนเกิดบุคคลที่เรียกกันว่า*ทุรราช* แต่ใน**ภาษาธรรม**นั้นปลอดภัย เป็นคุณธรรมเครื่องเผากิเลสใช้ในภายใน เผาสิ่งที่ไม่ควรมีอยู่ในจิตใจ ทำให้เกิดพระราชาที่เรียกว่า ธัมมิกราช

มีคำกลอนสักหน่อยว่า **"ตบะกัมมัฏฐาน เปรียบปานไฟเผากิเลส น้อยใหญ่มิให้เหลือ"**

บาลีก็ว่า

"ขนฺตี ปรมํ ตโป ตีติกฺขา - ขันติ เป็นตบะเคลื่อนเผากิเลสอย่างยิ่ง"

"ขนฺตี พลํ ว ยตีนํ - ขันติ เป็นกำลังของผู้บำเพ็ญหน้าที่หรือบำเพ็ญพรต"

ขันติเป็นตบะ ระบุเอา**ความอดทนเป็นตบะ** เป็นเครื่องเผากิเลส รอได้คอยได้ เหมือนกับสุมไฟอยู่เสมอจนกว่าจะไหม้ไปไม่มีเหลือ

ขอให้สังเกตดูว่าการใช้ความหมายของคำคำนี้มันต่างกันถึงอย่างนี้ ภาษาชาวบ้าน ภาษาโลก ก็มีผลเป็นโลก ภาษาธรรมก็มีผลเป็นทางธรรม

ถ้า**กล่าวตามประเพณี** คำว่าตบะ ๆ นี้ก็หมายกันถึงตบะของฤๅษีมุนีในป่าบำเพ็ญตบะ อย่างที่มีมากในเรื่องนิยายจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่เราได้ยินกันอยู่

อย่างไรก็ดี ฤๅษีเหล่านั้นก็ต้องการจะกำจัดกิเลส เพราะไม่มีบุคคลใดไปเป็นข้าศึกรบกวนอะไร มีแต่กิเลสภายในเป็นเครื่องรบกวน ท่านก็กำจัดกิเลสอันเป็นภายใน กำจัดสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา คือ ความรู้สึกเลวร้ายที่รบกวนความสงบ และนำมาซึ่งสิ่งที่พึงปรารถนา คือ ความสงบ มีจิตสงบ ไม่มีสิ่งใดมายั่วเย้าให้เกิดความกำเริบเสิบสานระคายเคืองใด ๆ ได้

ถ้าจะ**มองดูให้ต่ำลงไปกว่านั้นอีก** ก็จะพบว่า แม้แต่สัตว์เดรัจฉานบางชนิดก็มีสิ่งที่เขาเรียกกันว่าตบะที่น่ากลัว เช่นเสือ เช่นราชสีห์ เช่นพญานาค เป็นต้น ก็มีตบะ คือ สิ่งที่น่ากลัว เป็นที่กลัวแก่สัตว์อื่น จึงอยู่อย่างปลอดภัย หรืออยู่อย่างน่าเกรงขาม ไม่มีเรื่องอะไรเกิดขึ้น บางทีคนก็ไปกลัวสัตว์ที่มีตบะชนิดนี้ด้วยซ้ำไป นี่จำเป็นจะต้องรู้จักกันไว้ให้ดี ๆ คนกลัวสัตว์ก็น่าจะละอายสัตว์ แต่มันก็น่ากลัวในเมื่อมันรู้จักกันแต่เรื่องภายนอก

เราจะต้องรู้กันว่า มันเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่ง ที่ต้องมีสิ่งที่น่ากลัวเป็นระดับสูง ๆ ขึ้นมา ตั้งแต่สัตว์เดรัจฉานจนถึงคน แต่แล้วดูให้ดีกลายเป็นว่า **ตบะ ๆ นี้เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องมี จะต้องมีในหน้าที่การงาน เพื่อทำการงานให้สำเร็จ จะต้องมีเพื่อให้เกิดความรอด** ถ้าไม่มีตบะมันมีแต่กิเลส มันก็เหลวไหลหมด บังคับตัวไม่ได้ แล้วมันจะรอดไปได้อย่างไร

ขอระบุว่าจะเป็น*ชาวนา* ก็ต้องมีตบะแบบชาวนา จะเป็น*ชาวสวน* ก็มีตบะแบบชาวสวน เป็น*พ่อค้า*ก็มีอย่างพ่อค้า เป็น*ข้าราชการ*ก็มีอย่างข้าราชการ เป็น*ศิลปิน*ก็ต้องมีอย่างศิลปิน เป็น*กรรมกร*ก็มีอย่างกรรมกร แม้จะเป็น*คนขอทาน* ก็ต้องมีตบะตามแบบคนขอทาน สำหรับเผาผลาญสิ่งที่ไม่ควรจะมีอยู่ในตัวตน ไม่ให้เกิดเป็นอุปสรรคขัดข้องขึ้นมา **ถ้าไม่มีตบะแล้วมันบังคับตนไม่ได้**

สิ่งที่เรียกว่าตบะ มันเผาผลาญความเห็นแก่ตัว ซึ่ง**เป็นศัตรูที่เลวร้ายที่สุดของมนุษย์เรา เป็นเหตุให้ทำผิดทุกอย่างทุกประการ** ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น **ถ้ามีตบะแล้วมันก็เผาผลาญความเห็นแก่ตัว บังคับตัวได้**

*ชาวนา ชาวสวน*ก็บังคับความเหลวไหล ความขี้เกียจ ความผัดเพี้ยน ความบิดพลิ้วในหน้าที่ได้ *พ่อค้า*ก็กำจัดอันตรายของการค้าขายได้ *ข้าราชการ*ก็บำบัดการฉ้อราษฎร์บังหลวงอะไรได้ *ศิลปิน*ก็บังคับจิตใจให้ทำงานประณีตลึกซึ้งถึงที่สุดได้ *กรรมกร*ก็บังคับให้เกิดความอดกลั้น อดทนจนสนุกสนานในการงาน อาบเหงื่อต่างน้ำก็ยังเหมือนกับอาบน้ำมนต์ เพราะบังคับจิตใจได้ *ขอทาน*ก็บังคับให้ยอมรับสภาพของตน ว่ามันมีเหตุปัจจัยให้เป็นอย่างนี้ ก็ทำงานขอทานอย่างถูกต้องอย่างสงบเยือกเย็น เป็นที่น่าเอ็นดูของผู้ที่พบเห็น

ทีนี้ถ้าจะระบุชื่อธรรมะ ชื่อธรรมะที่เรียกกันว่าตบะ ๆ นี้แล้ว ข้อแรกสุดก็คือขันติ ดังที่กล่าวมาแล้ว ขันติ ความอดกลั้น อดทน จนเกิดความสมควรที่จะได้รับผลแห่งการกระทำนั้น

ขันติ นี้แปลว่า *ความอดกลั้น อดทน* ก็จริง แต่ความหมายลึกซึ้งของมันแปลว่า *ความควร* ความสมควรที่จะบรรลุมรรคผล ก็เรียกว่า ขันติด้วยเหมือนกัน นี้เป็นชื่อของธรรมะที่จะเรียกว่า ตบะ

แม้แต่ธรรมะอื่น ๆ ที่มันกำจัดกิเลสได้ ก็เรียกว่าตบะได้ทั้งนั้น **สมาธิ**ก็ได้ **ปัญญา**ก็ได้ **ความเพียร**ก็ได้ เป็นตบะเครื่องเผาผลาญกิเลสทั้งนั้น แม้ที่สุดแต่**ความรักความเมตตา** ซึ่งเรามีอยู่อย่างถูกต้องแท้จริง ก็เป็นตบะที่ทำให้เกิดความเกรงขาม ให้เกิดอำนาจในการที่ชนะน้ำใจผู้อื่นได้

ความเพียร หรือ **อิทธิบาท อินทรีย์ พละ** เหล่านี้แม้จะมีชื่อเรียกเป็นอย่างอื่นก็เอามาเรียกในฐานะที่เป็น*ตบะ*ได้ เพราะว่าเป็นสิ่งที่จะสามารถเผาผลาญกิเลสด้วยกันทั้งนั้น

ทีนี้ก็**มองดูในส่วนที่เกี่ยวกับพระราชา** พระราชาเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในโลกเรียกว่า *สมมติราช* ก็เป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายหน้าที่ให้เกิดอำนาจนั่นเอง ให้เกิดตบะในการที่จะปฏิบัติหน้าที่ ในการว่ากล่าวสั่งสอนสมาชิกอบรมสมาชิกให้ทำหน้าที่ ลงโทษผู้ที่ควรลงโทษ ให้รางวัลผู้ที่ควรให้รางวัล กระทำทุกคนให้กลับตัวอย่างถูกต้องโดยวิถีทางต่าง ๆ

พระราชามีตบะ อำนาจสูงสุด ในการควบคุมประชาชนให้ดำเนินไปอย่างถูกต้อง และก็ภายหลังจากการที่ควบคุมตัวเอง บังคับตัวเองชนะตัวเองได้เสร็จแล้ว

เราจะนึกถึง **ตัวอย่างของพระราชาผู้มีตบะ** ในประวัติศาสตร์สักองค์หนึ่ง เช่น *พระเจ้าอโศกมหาราช* แห่งชมพูทวีปหรือประเทศอินเดีย ชมพูทวีปหรือประเทศอินเดียนั้น แต่ก่อนเคยแบ่งเป็น ๑๖ ประเทศ พอพระเจ้าอโศกมหาราชขึ้นครอง กลายเป็นประเทศเดียว ประเทศเดียวหมดทั้งอินเดีย

ดูอำนาจตบะของพระเจ้าอโศกมหาราช คือ ชนะแล้วทั้งอุปสรรคภายนอกและอุปสรรคภายใน ปกครองประเทศให้รุ่งเรืองด้วยธรรมะ เมื่อรุ่งเรืองด้วยธรรมะแล้วมันก็ชนะโลก โลกทางภายนอกมันก็ดี แผ่ไพศาล

ไปทั่วประเทศ กระทั่งต่างประเทศ ต่างประเทศยอมรับพระเจ้าอโศกมหาราช เป็นมหาราชผู้ประกาศธรรมะ ปกครองด้วยธรรมไปทั่วทิศทั้งสี่

เมื่อทั้งพระราชา ทั้งประชาชน มีตบะใช้ ทั้งเพื่อเหตุการณ์ภายนอก และเหตุการณ์ภายใน เรื่องมันจะเป็นอย่างไร ขอให้ลองคิดดู **ทุกคนมีอาณาจักรของตนเอง** ร่างกายจิตใจทั้งหมดทั้งสิ้น เป็นอาณาจักรของตนเอง จะต้องปกครอง มันเป็นหน้าที่ อย่างนี้ก็เรียกว่าปกครองอาณาจักรแห่งรูปธรรมนามธรรมให้ถูกต้อง เมื่อ**กล่าวกันถึงหน้าที่** ว่าโดยหน้าที่*พระราชาก็เป็นผู้นำ ประชาชนก็เป็นผู้ตาม* เกิดความถูกต้องขึ้นทั้งฝ่ายผู้นำและฝ่ายผู้ตาม เรียกว่า **มีฝามีตัว อย่างถูกต้อง** *สมมติราช*ในยุคไหน สมัยไหน ก็คือผู้ที่ได้รับสมมติให้เป็นผู้ใช้ไฟ ใช้ไฟในการแก้ปัญหา หรือขจัดปัญหาทั้งปวง

ไฟ ในที่นี้หมายถึง ทางจิตทางวิญญาณ คือ สติปัญญา คุณธรรมทางจิต ทางวิญญาณ แก้ปัญหาได้ทั้งภายนอกและภายใน มันเป็นไฟทางวิญญาณ เช่นเดียวกับไฟทางวัตถุนี่เป็นไฟที่หลอมทองเผาร้อนจัด หลอมทองไล่ขี้สกปรกออกไปให้หมดสิ้น ให้ทองสะอาดให้สวยดี จนร้องออกมาว่า *พอใจ พอใจ* นี่ไฟอย่างนี้

หรือจะเปรียบเสมือนหนึ่งเป็นยาฆ่าแมลง*ทางวิญญาณ* เดี๋ยวนี้เขาใช้ยาฆ่าแมลงกันมาก แต่เดี๋ยวนี้เราเรียกว่าฆ่าแมลงทางวิญญาณเสียมากกว่า เผากิเลสของตนเองด้วยกันทุก ๆ คน มีพระราชาเป็นประธานแห่งประชาชนในการแผดเผาสิ่งที่เรียกว่าตัวกูหรือของกูให้หมดไปจากความรู้สึก ไม่มามีอยู่ในความรู้สึก ซึ่งเป็นเหตุให้กระทำไปด้วยความเห็นแก่ตัว เกิดเป็นปัญหายุ่งยากขึ้นทุกอย่างทุกประการ

เอ้า, เราจะ**มองดูเฉพาะ เฉพาะยุคเฉพาะสมัย**กันบ้าง ในสมัยพุทธกาลนั้น **พระพุทธองค์ทรงเป็นเผด็จการเหนือวินัย** ทรงเป็นเผด็จการ

แต่เดี๋ยวนี้เราเอาคำว่าเผด็จการไปใช้ในลักษณะที่น่าหวาดเสียว และในแง่ผิด ๆ ในแง่ของความชั่วไปเสีย

เผด็จการนั้นถ้าเผด็จการโดยธรรมมันก็วิเศษ มันไม่โอ้เอ้ ไม่โอ้เอ้ ไม่เหมือนประชาธิปไตยโอ้เอ้ ถ้าเผด็จการโดยธรรม มันก็ไม่โอ้เอ้เหมือนประชาธิปไตยโอ้เอ้

มาถึงยุคนี้มันเชื่อกันเสียว่า เราไม่อาจจะหาบุคคลชนิดนั้นได้ เพราะการศึกษามันก็เปลี่ยน วัฒนธรรมมันก็เปลี่ยน เหตุการณ์ในโลกมันก็เปลี่ยนไปหมด จนทุกคนบูชาวัตถุหรือเนื้อหนัง จนกระทั่งกิเลสเป็นใหญ่ครองโลกทั้งหมดทั้งสิ้นโดยไม่รู้สึกตัว แม้ว่าใครจะมีอำนาจวาสนาครองโลกทั้งสิ้น กิเลสก็ยังครองหัวใจของบุคคลนั้นอยู่นั่นเอง ขอให้ลองคิดดูให้ดี ๆ ว่า กิเลสมันกำลังครองโลกอย่างไร เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงถึงขนาดนี้ การใช้ตบะของผู้ปกครองก็ย่อมจะเปลี่ยนไป หรือเกิดเป็นปัญหากระทบกระทั่ง อย่างนั้นอย่างนี้ขึ้นมา

ขอให้คิดดูกันให้ดี ๆ ว่า ถ้าพระราชาประกอบด้วยทศพิธราชธรรม ประชาชนก็ดำเนินตาม ดังนี้แล้วจะเผด็จการได้หรือไม่ จะเรียกว่าเผด็จการได้หรือไม่ จะเรียกว่าเผด็จการโดยธรรมอยู่ในตัวเองได้หรือไม่ เพราะว่ามันเป็นเผด็จกิเลสในภายในด้วยกัน ทั้งฝ่ายฝ่าและฝ่ายตัว **เผด็จการต่อกิเลสในภายในอย่างสิ้นเชิง มันก็ไม่มีปัญหาอะไรเหลืออยู่ มันจะไม่ต้องใช้อำนาจอะไรกันเสียเลยก็ได้** เพราะว่าความถูกต้องมันมีอยู่ทั่วไปหมด

เดี๋ยวนี้เรามีปัญหาว่า ไม่รู้จะเก็บคนโง่หรือคนอันธพาลไว้ที่ไหน มันก็ต้องมีจัดการกับบุคคลเหล่านั้น **จึงต้องมีตบะที่จะจัดการกับคนเหล่านั้น**

โลกนี้กำลังเป็นโลกที่มีปัญหาอย่างนี้มากขึ้น การศึกษาที่ไม่สมบูรณ์เป็นการศึกษาชนิดสุนัขหางด้วนนั้น ไม่ทำลายกิเลสของมนุษย์ ไม่กำจัดความเห็นแก่ตัวของมนุษย์

ยิ่งศึกษายิ่งฉลาดในการที่จะเห็นแก่ตัว ในการที่จะเอาเปรียบในการที่คิดจะครองโลก ปัญหามันก็เพิ่มขึ้นมาอย่างมากมาย

ทั้งโลกกำลังมีปัญหา กำลังมีปัญหามากขึ้น ๆ ด้วยความเห็นแก่ตัว แบ่งเป็นฝักเป็นฝ่าย แย่งกันครองโลก กำลังคิดจะครองโลก สะสมอาวุธเพื่อจะครองโลก

นี่อะไรจะมาหยุดยั้งวิกฤตการณ์อันนี้ได้ ไม่มีอะไร จะมัวสวดมนต์อ้อนวอนกันอยู่ก็ไม่มีหนทางดอก มีแต่ว่า**บังคับกิเลสในภายในด้วยตบะเปรียบปานไฟเผาผลาญกิเลสน้อยใหญ่ในจิตใจให้หมดไป** แล้วความคิดที่อยากจะครองโลกของแต่ละฝ่ายมันก็จะหมดไป

นี่ตบะเป็นไฟที่จะเผาปัญหาหมดทุก ๆ ระดับชั้น ตั้งแต่ปัญหาของคน ของหมู่บ้าน ของประเทศ และของโลก หรือของทั้งสากลจักรวาลเอาทีเดียว

เอ้า, เรามี**พิจารณาดูถึงปัญหาที่เกี่ยวกับประชาธิปไตย**ว่า ถ้ามีธรรมะเป็นเครื่องประจำอยู่ภายในแล้ว ประชาธิปไตยจะถูกต้อง จะไม่มีปัญหาอะไร พระราชาถาวร หรือว่าพระราชาชั่วคราว ก็คือผู้ที่ถูกสมมติขึ้นมาเป็นประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรีอะไรก็ตาม ประกอบด้วยทศพิธราชธรรมแล้ว จะไม่มีปัญหาอะไรเหลือ เพราะว่าใช้ธรรมะเป็นหลักของการปกครองจะมีโอกาสที่จะปกครอง จะมีความสามารถในการที่จะปกครองในหน้าที่ทุกอย่างทุกประการ ในการที่จะนำหมู่มนุษย์ไป

ที่จริง**ประชาธิปไตย**นั้นน่ะ มัน**ควรจะเป็นธัมมิกประชาธิปไตยที่เป็นเผด็จการ** คือ ประชาธิปไตยที่มีธรรมะเป็นผู้เผด็จการ

เดี๋ยวนี้โลกกำลังมีประชาธิปไตยที่กิเลสช่วยกันสร้างขึ้น ดูให้ดี ๆ ประชาธิปไตยของคนที่เห็นแก่ตัวรวมกัน ไม่ยอมให้ใครปกครอง แล้วก็สร้างประชาธิปไตยขึ้นมาจากบุคคลที่มีกิเลสด้วยกันทุก ๆ คน ประชาธิปไตยนั้นจะเป็นประชาธิปไตยชนิดไหน มันเป็นประชาธิปไตยที่กิเลสมันรวมหัวกันสร้างขึ้น แล้วจะหาความสงบสุขได้อย่างไร มันจะต้องมีประชาธิปไตยที่มาจากธรรมะอาศัยธรรมะเป็นผู้เผด็จการ คือ ตบะหรือไฟที่ประกอบไปด้วยธรรมะเป็นตบะ หรือไฟที่ใช้กำจัดกิเลสของตนได้แล้ว จึงจะจัดการกับผู้อื่น

ประชาธิปไตยของคนโง่นั้นน่ะ มันเป็นไปไม่ได้ดอก เพราะมันแย่งชิงกันโง่ แย่งชิงกันแสดงอำนาจ แสดงบทบาท ถ้าเป็นประชาธิปไตยของธรรมะแล้วให้ธรรมะเข้ามาเผด็จการเสียแต่เพียงอย่างเดียว ธรรมะเป็นผู้เผด็จการให้ทุกคนนิยมธรรมะ เชิดชูธรรมะ ถือธรรมะเป็นหลัก มันก็เป็นประชาธิปไตยของธรรมะ มีธรรมะเป็นผู้เผด็จการ

ขอให้ทุกคนคำนวณดูให้ดีเถิดว่า ประชาธิปไตยของคนโง่รวมกันแล้วมันก็ดึงกันไปดึงกันมา ปัดแข้งปัดขากันไม่รู้จักสิ้นสุด **ถ้าเป็นธรรมะเผด็จการก็เป็นประชาธิปไตยที่ธรรมะดึงไป จูงไป** ไม่เปิดโอกาสให้คนโง่แสดงบทบาทกันในการที่จะแย่งชิงอำนาจคิดจะครองโลกเสียท่าเดียว

รวมความว่า ขอให้ทุกคนมีตบะหรือมีไฟในการเผากิเลสของตนให้ชนะตนเองก่อน แล้วจึงไปทำกับผู้อื่น กำจัดข้าศึกภายในแล้วจึงกำจัดข้าศึกภายนอก นี้เป็นสิ่งที่ถูกต้องและทำได้ เป็นไปเพื่อความสงบสุขแท้จริง

อย่ากลัวคำว่า เผด็จการ ๆ จนไม่ลืมหูลืมตาไปเสียเลย

ธรรมะเผด็จการไม่เป็นไร พระพุทธเจ้าท่านก็เป็นผู้เผด็จการในการปกครอง เพราะท่านมีธรรมะ มีธรรมะ มีหน้าที่ของพระพุทธเจ้า

ดำเนินงานเป็นผู้เผด็จการโดยธรรมะ เผด็จการอย่างนี้มันเร็ว มันดีกว่าประชาธิปไตยโอ้เอ้ของคนโง่ที่ดึงกันไปที่ดึงกันมา

พระพุทธองค์ทรงเผด็จการทั้งภายในและภายนอก ในภายในเผด็จการกิเลสสิ้นเชิงแล้ว ก็ปกครองคณะสงฆ์อย่างเผด็จการ มีพระองค์อยู่เหนือวินัย เรียกว่าอย่างนี้ก็ได้ เป็นเผด็จการอาศัยสิ่งที่เป็นไฟเผากิเลสหรือตบะ มันจึงเป็นเหตุให้ทำได้อย่างนั้น

แม้จะเรียกกันมาในชั้นหลังว่าสงฆ์เป็นใหญ่ ๆ ก็คือสงฆ์นั้นอาศัยธรรมะเป็นผู้เผด็จการ สงฆ์จึงเป็นใหญ่ สงฆ์ประกอบด้วยธรรมะมีธรรมะเป็นผู้เผด็จการ ประกอบด้วยธรรมะ แล้วให้ธรรมะเป็นผู้เผด็จการ **อย่างอื่นไม่เอา อย่างอื่นปัดทิ้งไปหมด ให้ธรรมะเป็นผู้เผด็จการ**

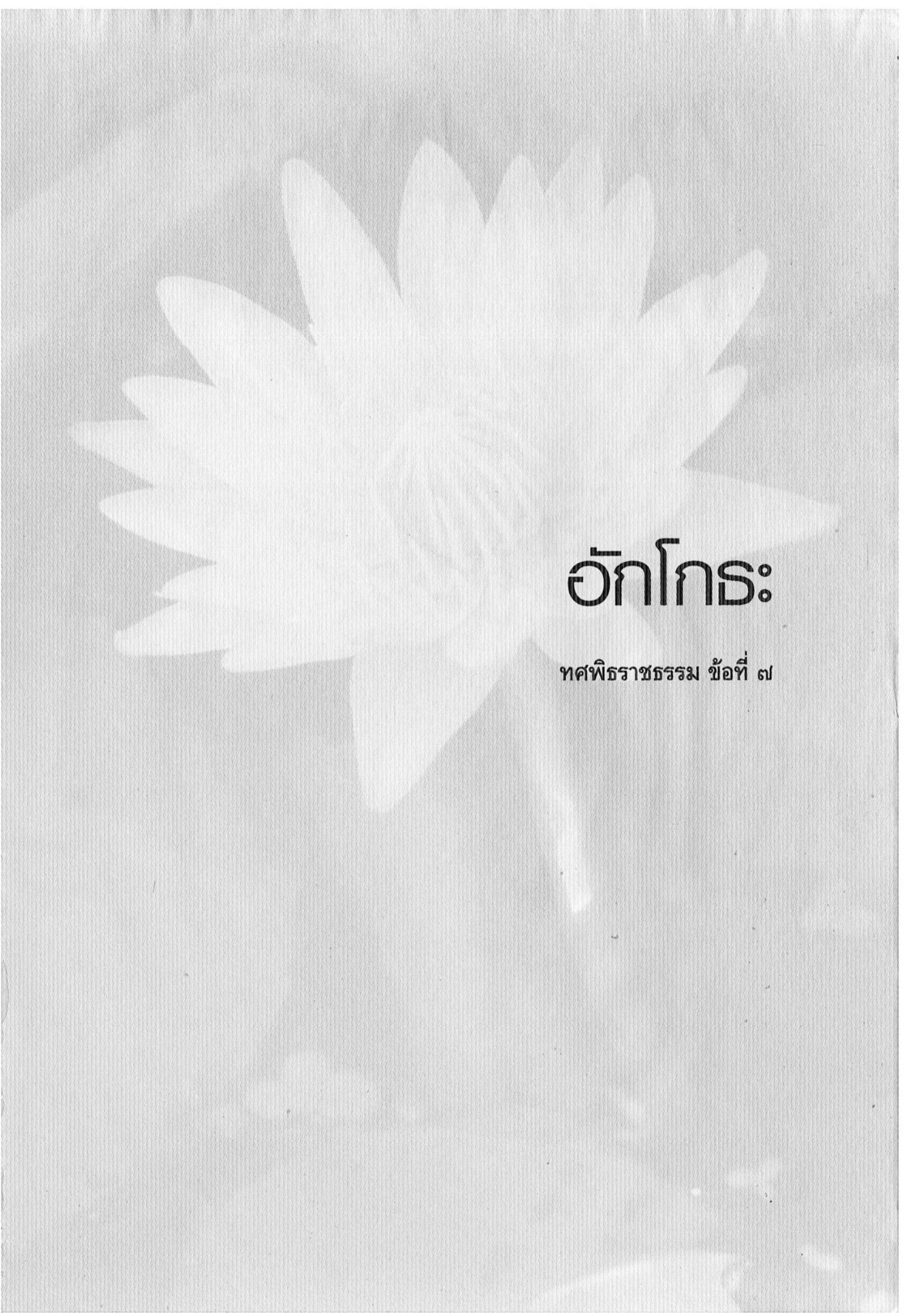
ตบะธรรม ธรรมะคือตบะนั่นแหละ เป็นผู้ควบคุม เป็นผู้ซักฟอก เป็นผู้กำจัดเหตุร้ายได้ทุก ๆ ประการ เพราะว่า ตบะนั้นมันทำลายความเห็นแก่ตัว *ปัญหาของมนุษย์ไม่มีอะไรมากไปกว่าความเห็นแก่ตัว* รักษาศีลไม่ได้เพราะความเห็นแก่ตัว ถ้ามันมีความไม่เห็นแก่ตัว มันก็รักษาศีลได้ หรือเป็นอัตโนมัติ คือ มีศีลโดยอัตโนมัติอยู่ในตัว ขอให้มองเห็นอันตรายอันเลวร้ายของความเห็นแก่ตัว เป็นพญามาร หรือเป็นซาตาน หรือเป็นสิ่งเลวร้ายที่เรียกกันในศาสนานั้น ๆ ว่าเป็นฝ่ายที่เลวร้ายก็เอาไฟเผามันเสีย ไฟคือตบะธรรมอย่างที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ฆ่าความเห็นแก่ตัว เมื่อความเห็นแก่ตัวหมดไปแล้ว คนจะมีศีลครบทุกข้อขึ้นมาทันที **ไม่มีความเห็นแก่ตัวเพียงอย่างเดียวคนจะมีศีลครบทุกข้อกันขึ้นมาทันที**

ขอให้สมาทานศีลสักข้อหนึ่งคือความไม่เห็นแก่ตัว ขอเติมอีกข้อหนึ่งเป็น ๒ ข้อก็ได้ คือ ทำให้ผู้อื่นได้รับความพอใจ ศีลข้อ ๑. คือ **ความไม่เห็นแก่ตัว** ศีลข้อ ๒. คือ **ทำให้ผู้อื่นได้รับความพอใจ** ถือศีล ๒ ข้อ

นี้แล้วจะมีศีลครบทั้งหมด ๕ ข้อ ๑๐ ข้อ ๒๐ ข้อ ๒๐๐ ข้อ ๓๐๐ ข้อก็ตาม **ความเห็นแก่ตัวจะหมดไปก็เพราะสิ่งสำคัญที่สุดคือตบะ** ตบะ คือ กำลังใจอันเข้มแข็ง ประกอบไปด้วยคุณธรรมอันถูกต้อง มีขันติเป็นใหญ่เป็นประธาน แล้วก็เผาผลาญความเห็นแก่ตัวไม่ให้เกิดขึ้นมา หรือถ้ามีอยู่ก็ไม่ให้มันแสดงบทบาทกดบีบบังคับไว้ไม่ให้มาแสดงบทบาทใด ๆ ด้วยความเห็นแก่ตัว

ตบะ นี่เป็นธรรมะที่จะเผาความชั่วความเลวร้ายทุกอย่างทุกประการในหมู่บ้าน ในบ้านเมือง ในประเทศ ในโลก และตลอดสากลจักรวาล ให้อยู่ในความถูกต้อง เหมือนกับว่าไฟเผาทอง หลอมทองไล่สิ่งสกปรกออกไปแล้ว เหลือแต่เนื้อทองที่บริสุทธิ์ ฉันใดก็ฉันนั้น

ขอให้เราทั้งหลายทุกคน*มองเห็นประโยชน์อานิสงส์*แห่งตบะธรรมดังนี้แล้ว *ดำรงตนให้มีตบะตามรอยพระยุคลบาทของสมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภาร* ให้บ้านเมืองประกอบไปด้วยความบริสุทธิ์ สะอาด ผ่องใส เป็นสุขสวัสดีอยู่ทุกทิพาราตรีกาล เทอญ.

อักโกธะ

ทศพิธราชธรรม ข้อที่ ๗

อักโกธะ*

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย

การบรรยายธรรมในวันนี้ เป็นการบรรยายเรื่อง **ทศพิธราชธรรม** ต่อจากครั้งที่แล้ว ปีนี้เป็นปีแห่งการบรรยายทศพิธราชธรรมสำหรับอาตมา

ธรรมะที่เรียกว่าทศพิธราชธรรมนั้น คือ ธรรมะสำหรับพระราชา เพื่อทำให้มหาชนร้องออกมาว่า *"พอใจ พอใจ"*

แต่ว่าโดยเนื้อแท้แล้ว ความประสงค์อันแท้จริงแห่งเรื่องนี้ก็คือ ธรรมะ สำหรับมหาชนจะได้ดำเนินตามพระราชา เพื่อให้เกิดความมีฝามีตัว และถูกฝาถูกตัว ในเบื้องบนก็มีธรรมะ เบื้องล่างก็มีธรรมะ มันก็เกิดมีฝามีตัว และความถูกฝาถูกตัว **ทั้งหมดนี้เป็นไปเพื่อความมีศีลธรรมดีเป็นเหตุให้เกิดความสุขสวัสดี มีสันติสุข สันติภาพของประเทศ หรือจะเนื่องไปถึงโลกด้วยก็ได้**

วันนี้ก็มาถึง **ทศพิธราชธรรมข้อที่ ๗** มีชื่อว่า **"อักโกธัง"** โดยภาษาบาลี และชื่อว่า **"ความไม่โกรธ"** ในภาษาไทย

ทศพิธราชธรรมเรียงลำดับไว้อย่างไพเราะซึ่งขอร้องให้ท่านทั้งหลายกำหนดจดจำไว้เป็นอย่างดี ขอนำมากล่าวอีกครั้งดังต่อไปนี้.-

---

*ถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย วันอาทิตย์ที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๓๐

ทานัง สีลัง ปะริจจาคัง อาชชะวัง
มัททะวัง ตะปัง ***อักโกธัง*** *อะวิหิงสัญจะ*
ขันติญจะ อะวิโรธะนัง

รวมเป็น ๑๐ ประการด้วยกัน ดังนี้

เมื่อกล่าวสำหรับพระราชาโดยเฉพาะก็คือ สิ่งที่เรียกว่า **"พระคุณอันประเสริฐ"** พระคุณอันประเสริฐสำหรับประดับพระบารมี เพื่อให้เกิดภาวะเหมาะสมกับคำว่า *"ราชา ราชา"* คือ ผู้ที่ทำให้เกิดโอกาส สำหรับประชาชนร้องออกมาว่า *"พอใจ พอใจ พอใจ"*

ทีนี้เราก็มาดูกันถึงคำว่า **อักโกธะ** หรือความไม่โกรธ *อักโกธะ* ตามตัวหนังสือก็แปลว่า *ความไม่โกรธ* หรือ *ความที่ใคร ๆ ทำให้โกรธไม่ได้* ขอให้สังเกตดูให้ดี ๆ ไม่โกรธเพราะใคร ๆ ทำให้โกรธไม่ได้ นี่โดยตัวหนังสือ ถ้าโดยเนื้อความก็คือ *ผู้ที่มีจิตไม่กำเริบเพราะอนิฏฐารมณ์ใด ๆ ก็ตาม*

อนิฏฐารมณ์ คือ สิ่งที่ไม่เป็นที่ตั้งแห่งความพอใจ มาแล้วก็ทำให้จิตกำเริบ เดี๋ยวนี้ไม่กำเริบ ไม่มีจิตกำเริบ เพราะอนิฏฐารมณ์ แต่มีสติสัมปชัญญะรู้สึกตัวทั่วพร้อม บังคับจิตได้ ไม่ให้กำเริบหวั่นไหว ข้อนี้จะ*เป็นโดยสันดานก็มีอยู่ส่วนหนึ่ง เป็นโดยการอบรมให้ยิ่งขึ้นไป* ก็มีอยู่ส่วนหนึ่ง

เป็นโดยสันดาน จะเห็นได้ว่า บางคนโกรธยาก โกรธน้อย โกรธไม่ค่อยจะเป็น ทีนี้มีการอบรมศึกษาเข้าใจ เห็นโทษของความโกรธ เกลียดกลัวความโกรธ แล้วมันก็ไม่โกรธ นี้เป็นเพราะการอบรม ก็เรียกเหมือนกันว่า "ความไม่โกรธ"

ความไม่โกรธนี้เป็นพรหมวิหาร คือวิหารธรรมของบุคคลผู้เป็นพรหม หรือว่าผู้ใดมีธรรมะนี้เป็นวิหาร ผู้นั้นก็เป็นพรหม มีความไม่โกรธ เป็นวิหาร คือ เป็นเครื่องอยู่เป็นธรรม เครื่องอยู่ก็เรียกว่าเป็นพรหม คือ มีพรหมวิหาร

ดูกันต่อไปถึง**เหตุที่ไม่โกรธ** เหตุที่ทำให้ไม่โกรธ โดยส่วนรวมก็กล่าวได้ว่ามี ๓ ประการ คือ **ไม่โกรธเพราะมีศีล** ไม่โกรธเพราะ**มีสมาธิ** ไม่โกรธเพราะ**มีปัญญา**

ที่ว่า**ไม่โกรธเพราะมีศีล**นั้น ก็เพราะว่ารักศีล รักศีล ไม่โกรธเพราะกลัวจะขาดศีล รักความสงบเย็นเป็นปกตินั่นแหละมากกว่า ไม่โกรธเพราะรักความปกติ *สีละ* แปลว่า *ปกติ* รักศีลก็คือรักความปกติ พอโกรธขึ้นมามันไม่ปกติ ไม่โกรธก็คือความปกติ ฉะนั้น จึงรักความปกติ รักศีลนี้ก็เรียกว่า **ไม่โกรธเพราะศีล**

ทีนี้**ไม่โกรธเพราะมีสมาธิ** นี้คือการบังคับจิตได้ รักษาความมั่นคงแห่งจิตไว้ได้ ความปกติแห่งจิตนั้นมิใช่ความโกรธ รักษาความมั่นคงอันนี้ไว้ได้ เพราะการบังคับจิต การบังคับจิตได้ทำให้รักษาความมั่นคงไว้ได้ ก็เลยไม่โกรธเพราะการบังคับจิตได้ นี้เรียกว่า **ไม่โกรธเพราะสมาธิ**

ทีนี้**ไม่โกรธเพราะมีปัญญา** มีปัญญาเห็นการณ์ไกล เห็นทุกสิ่งที่เนื่องอยู่ด้วยกัน *ไม่เห็นแก่สั้น แต่เห็นแก่ยาว* คือผลอันสูงใหญ่ กว้างขวาง ข้อนี้มีประจักษ์พยานว่า **สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารแห่งเราทั้งหลายทรงมีคุณธรรมข้อนี้ปรากฏแก่นิกรชน** หรือว่าจะมีปัญญาเห็นไกลลึกไปจนถึงเห็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา *เห็นความเป็นเช่นนั้นเอง* ในโลกนี้ก็มีจิตไม่เปลี่ยนแปลง ไม่หวั่นไหว เพราะการเห็นอันนี้ก็ไม่อาจจะโกรธ ไม่เกิดโกรธ นี้ก็เรียกว่า **ไม่โกรธเพราะอำนาจของปัญญา**

ดูให้ดี มีศีล มีสมาธิ มีปัญญา แม้จะต่างระดับกันก็ล้วนแต่ทำให้เกิดความโกรธได้ด้วยกันทั้งนั้น

เอ้า, ทีนี้**มาดูกันถึงสิ่งตรงกันข้าม คือความโกรธ**กันบ้าง *ความโกรธ* ก็คือจิตกำเริบไปตามอนิฏฐารมณ์ *อนิฏฐารมณ์* คือ *อารมณ์ไม่ถูกใจ*

พอมาถึงกันเข้าจิตก็เปลี่ยนแปลง หวั่นไหวไปตามอนิฏฐารมณ์ เป็นสิ่งที่มีได้แม้ใต้สำนึก แม้แต่ฝันไปก็ยังมี

ต้องดูให้ดีว่า **ความโกรธทำให้เกิดความผิดปกติตามอนิฏฐารมณ์ที่เข้ามากระทบ** เป็นลักษณะสามัญของคนธรรมดา มีอนิฏฐารมณ์แล้วก็โกรธ มีความกำเริบแห่งจิตไปตามอนิฏฐารมณ์นั้น

โดยอุปมา ก็อุปมากันไว้ว่า *ความโกรธนั้นหวานที่โคน แต่ว่าจืดหรือเปรี้ยวที่ปลาย* หมายความว่า จะทำให้เกิดความเสียใจทีหลัง เมื่อโกรธก็ได้อาละวาด สบาย หรือบางทีก็สนุกที่ได้ว่าคนนั้นคนนี้ ได้ตบตีคนนั้นคนนี้ มันก็เหมือนกับหวานดี แต่พอต่อมาตอนปลายนี้มันก็กลายเป็นเปรี้ยวหรืออย่างน้อยก็เป็นจืด คือ ไม่มีรสชาติอะไร และทำให้ต้องเสียใจทีหลัง เสียใจเอามาก ๆ เกิดความละอายแก่ตัวเอง

ส่วน**ความไม่โกรธ**นั้นตรงกันข้าม เป็นเครื่องเปรียบเทียบว่า *ที่โคนมันจืด แต่ที่ปลายมันหวาน* อ้อยลำนี้ที่โคนมันจืด ที่ปลายมันหวาน มันก็ผิดธรรมดาอยู่บ้างเพราะมันมีคุณธรรม มันจึงผิดธรรมดาอยู่บ้าง คือ ไม่ต้องเสียใจทีหลัง แต่ว่าชื่นอกชื่นใจทีหลัง เคารพตัวเองได้ ยกมือไหว้ตัวเองได้ เพราะเหตุนั้น

ทีนี้มาดูกันต่อไปถึง**พิษสงของความโกรธ** ความโกรธนี้ฆ่าเพื่อนก็ได้ ฆ่าพ่อแม่ก็ได้ ฆ่าพระอรหันต์ก็ได้ กระทั่งฆ่าตัวเองก็ได้ คิดดูเถิดว่าความโกรธนี่เป็นความมืดสักเท่าไร ฆ่าได้แม้แต่คนที่เป็นที่รักใคร่ มีบุญคุณที่เคารพนับถือ กระทั่งฆ่าตัวเองซึ่งเป็นที่รักอย่างยิ่ง ถ้า**ความโกรธที่มีความมืดเกิดขึ้นมาแล้วมันเป็นได้ถึงอย่างนี้**

ส่วน *ความไม่โกรธนั้น* ฆ่ามดสักตัวหนึ่งก็ไม่ได้ คิดดูให้ดี *ความไม่โกรธฆ่ามดสักตัวหนึ่งก็ไม่ได้ จะตบหน้าคนใช้สักทีหนึ่งก็ไม่ได้*

นี่คืออานิสงส์ของความไม่โกรธ มันไกลกันลิบลับกับความโกรธ ดูให้ดีดูให้ดี มันจะเป็นเครื่องช่วยให้รู้จักระงับยับยั้งการมี*ความโกรธ*

ทีนี้ ก็จะดูต่อไปถึง **เหตุที่ทำให้โกรธ** มูลเหตุที่ทำให้เกิดความโกรธโดยทั่ว ๆ ไป ก็คือ -

ไม่ได้สิ่งที่ถูกใจ แม้ว่าจะเป็นเพราะว่าตัวเองมันโง่ หาไม่เป็น ทำไม่เป็น ไม่ได้สิ่งที่ถูกใจมันก็โกรธ พอโกรธแล้วก็เรียกว่าแผ่นดินมันแคบ หันไปทางไหนก็ไม่รู้ว่าจะไปคบหาสมาคมกับใคร โลกนี้มันก็แคบไปถนัด สำหรับคนโกรธคล้ายกับว่าโลกมันแคบจนไม่มีที่จะหมุนตัว มันทำเอาเอง ให้โลกนี้มันแคบไป ทั้งที่โลกนี้มันก็อยู่เท่าเดิม

หรือว่า **ได้สิ่งที่ไม่ถูกใจ** มันก็โกรธเหมือนกัน ไม่ได้สิ่งที่ถูกใจมันก็โกรธ ได้สิ่งที่ไม่ถูกใจมันก็โกรธ *พอโกรธแล้วก็เรียกว่าแผ่นดินมันแคบ* หันไปทางไหนก็ไม่รู้ว่าจะไปคบหาสมาคมกับใคร โลกนี้มันก็แคบไปถนัด สำหรับคนโกรธคล้ายกับว่าโลกมันแคบ จนไม่มีที่จะหมุนตัว มันทำเอาเอง ให้โลกนี้มันแคบไป ทั้งที่โลกนี้มันก็อยู่เท่าเดิม

อีกอย่างหนึ่ง มันหวังมากเกินไป **หวังมากเกินไปกว่าที่จะทำไหว** เกินกว่าที่สามารถจะทำได้ ทำไม่ได้มันก็โกรธ มันก็น้อยใจ มันก็แค้นใจ หวังมากเกินไป มันก็ทำสิ่งที่ไม่ต้องทำเท่านั้นแหละ สิ่งที่ไม่ควรทำ ไม่จำเป็นจะต้องทำ มันก็เอามาทำ แล้วมันหวังมากเกินไปในผลที่จะได้รับจนเกินเหตุผล เกินธรรมดา เกินความจริงที่ควรจะได้รับ

มีมานะ สำคัญตัวไว้ในฐานะที่สูงกว่าคนอื่น **ถือตัวยกตัวไม่ได้ตามที่ตัวต้องการ**แล้ว มันก็โกรธ คนมีมานะ ถือตัว ยกตัว เมื่อมีมานะ ถือตัว ยกตัว ไม่ได้ตามที่ต้องการมันก็โกรธ

แล้วมันก็ยังโกรธเมื่อ**ถูกขัดแย้ง** ถูกขัดแย้งซึ่งเป็นของธรรมดา ถ้ามันเกิดขึ้นมาแล้ว มันก็คือสิ่งอุบาทว์ ความขัดแย้ง

อุปัททวะ ตัวนี้ แปลว่า *อุบาทว์* อุบาทว์ อุปัททวะนี้แปลว่า *ขัดแย้ง* ขัดแย้งที่ไหน มันก็มีสิ่งที่เรียกว่าอุบาทว์ที่นั่น ความโกรธมันก็ตั้งอยู่ด้วยความขัดแย้ง หรือสิ่งที่เรียกว่าอุบาทว์

บางทีก็เพราะ**เป็นคนหูเบา ใจน้อย** มันก็โกรธง่ายกว่าธรรมดาเป็นอันมาก ถูกปั่นให้โกรธมันก็โกรธเพราะว่ามันโง่ ถูกยั่วให้โกรธมันก็โกรธเพราะว่ามันโง่ ถูกหลอกมันก็โกรธเพราะว่ามันโง่ มันเอาอะไรไม่ได้ มันเป็นอะไรไม่ได้ ตามที่มันต้องการจะเป็นเพราะว่ามันโง่

ทั้งหมดนี้ล้วนแต่เป็นมูลเหตุที่ทำให้โกรธ ขอให้พยายามรู้จักมันไว้ให้ดี ๆ

เอ้า, มาดู**ชนิดของความโกรธ**กันบ้าง ความโกรธมีทั้ง**ชนิดที่แสดงออกมาไม่ได้** เพราะว่ามันมีสิ่งที่มีอำนาจเหนือบังคับอยู่ มันแสดงออกมาไม่ได้ เพราะเกรงกลัวสิ่งที่เหนืออยู่ดังนี้ก็มี ส่วนความโกรธ**ชนิดที่แสดงออกมาได้**นั้น ก็แสดงออกมาทางกาย ทางวาจา ทางสีหน้า ทางลูกตา ทางมือ ทางไม้ มันเป็นเรื่องที่บังคับจิตไว้ไม่ได้ จึงแสดงออกมาได้ให้ผู้อื่นรู้

ยังมีความโกรธส่วนที่เก็บไว้เป็นความเคยชิน เป็นปฏิฆานุสัย คือนิสัยที่จะโกรธง่ายในภายหลังคอยจะออกมาเมื่อมีโอกาส ไหลกลับออกมาเป็นชนิด *อาสวะ* คือ ความโกรธที่ไหลออกมาในครั้งหลัง ๆ

ข้อนี้ดูให้ดีแล้ว มนุษย์แสดงได้มากกว่าสัตว์ **สัตว์เดรัจฉานแสดงอาการโกรธได้น้อยกว่ามาก** โดยลักษณะที่น้อยกว่า โดยระดับที่ต่ำกว่า โดยขอบเขตที่แคบกว่า อยู่ในฐานะที่ว่าน่าละอายสัตว์เดรัจฉานอยู่มาก

แต่เขาก็แก้ตัวว่าสัตว์เดรัจฉานมันโง่ มันจึงแสดงบทบาทแห่งความโกรธไม่ได้ ผูกโกรธไม่ได้ อาฆาตไม่ค่อยเป็น นี่ดูให้ดีเถิดฝ่ายไหนจะได้เปรียบกว่ากัน

พระอริยเจ้าทั้งหลายท่านละไปตามลำดับ คือ ละไฟมืด *ไฟมืดคือโมหะ* แล้วก็ละ*ไฟเปียกคือราคะ* แล้วก็ละ*ไฟแห้งคือโกรธ*

ใน**ลำดับแห่งการละสังโยชน์นั้น จะต้องละโมหะก่อน** สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส เหล่านี้มันก็เป็นโมหะ แล้วจึงถึงละกามราคะ คือ ไฟเปียก แล้วจึงจะละปฏิฆะคือความโกรธ มันก็อยู่ลึก แสดงว่ามันอยู่ลึก ไม่ใช่ละกันได้ง่าย ๆ *ต้องหายโง่พอสมควร แล้วก็ไม่หลงใหลในสิ่งกำหนัดย้อมใจพอสมควร* จึงจะละความโกรธได้

ทีนี้ก็มาดูถึง**โทษของความโกรธ** น่าหวาดเสียวยิ่งที่ว่าพระพุทธองค์ได้ตรัสว่า **ถ้าโกรธก็ไม่ใช่คนของตถาคต** คือ ตรัสว่า ***แม้จะมีใครจับตัวเอามามัดเข้าไว้ แล้วก็เอาเลื่อยเลื่อย เลื่อยหนังขาดเข้าไป เลื่อยเนื้อขาดเข้าไปถึงกระดูก เลื่อยกระดูกขาดเข้าไป เลื่อยถึงเยื่อกระดูก เยื่อกระดูกขาด ถ้าภิกษุใดมีความโกรธแม้แต่นิดหนึ่ง ในขณะใดก็ตาม ภิกษุนั้นไม่ใช่คนของตถาคต*** นี่ดูความโกรธที่พระพุทธองค์ทรงกำหนด หรือบัญญัติค่าหรือความหมายไว้

โทษของความโกรธนั้นทำให้มืด เมื่อมืดแล้วก็ทำสิ่งที่ไม่ควรทำได้ทุกอย่างทุกประการ

ดูให้ดีจะเห็นว่า **ความโกรธนั้น คือความแพ้ที่ไม่รู้สึกตัวเสียตั้งแต่ต้นมือ** โกรธขึ้นมาเมื่อไร มันก็กัดผู้โกรธนั่นแหละ กัดตัวเองก่อน ก่อนที่จะกัดตัวผู้ที่เขาโกรธ บางทีผู้ถูกโกรธเขาไม่ได้รู้เรื่อง ไม่ได้ถูกกัดเลยก็มี แต่มันก็กัดตัวเองก่อน ดังนั้นในภาษาไทยก็พูดได้ว่าความโกรธนั้นมันกัดเขา แต่ถ้าใน*ภาษาธรรมแล้ว ความโกรธนั้นมันกัดตัวเอง* กัดก่อนกัดเขา ซึ่งบางทีก็ไม่ได้กัด

ทีนี้ก็มาดูถึง **อานิสงส์ของความไม่โกรธ** ถ้าไม่โกรธมันก็เป็นพรหมชนิดหนึ่งกันที่นี่และเดี๋ยวนี้ พรหมแปลว่าสัตว์ที่ประเสริฐ มีเมตตา กรุณา มุทิตาได้โดยง่าย เป็นหลักสำคัญของพรหมวิหาร

อานิสงส์ของความไม่โกรธ นั้น ทำให้โลกนี้กว้างขวาง ไม่คับแคบ จะนอนหลับสนิท แม้แต่จะกินอาหารก็เอร็ดอร่อย โกรธขึ้นมาแล้วมันก็กินไม่ลง **โลกยิ้มรับทุกแห่งหนสำหรับคนที่ไม่โกรธ**

ทีนี้ ก็จะ**ดูถึงความไม่โกรธอันศักดิ์สิทธิ์สูงสุด**อีกอย่างหนึ่ง คือ ความโกรธของบิดามารดา กล่าวกันว่าจะทำให้ลูกตกนรก มีคำกล่าวว่า *ถ้าลูกทำให้บิดามารดาน้ำตาตก ลูกจะต้องตกนรก* บิดามารดาเลยไม่กล้าโกรธ แม้ลูกจะทำให้เจ็บปวดอย่างไรก็ไม่กล้าโกรธ ไม่กล้าปล่อยน้ำตาให้ตกออกมา เพราะกลัวว่า**ลูกจะตกนรก**

ลูกจะตกนรกเพราะทำให้แม่น้ำตาตก แม่ด้วยความรักลูกก็ไม่กล้าโกรธ ไม่กล้าโกรธ ไม่กล้าปล่อย ไม่กล้าปล่อยให้น้ำตาตก เพราะว่ากลัวลูกจะตกนรก **ความไม่โกรธอันศักดิ์สิทธิ์ ความไม่โกรธอันสูงสุดของพระพรหม** ลูกทำให้พ่อแม่โกรธ พ่อแม่ก็ต้องไม่โกรธ ก็เลยรอดตัวกันไปได้ทั้งสองฝ่าย พ่อแม่ลูกก็ช่วยกันทำให้โลกนี้ให้เป็นเสมือนพรหมโลก ในพรหมโลก คือ โลกที่ไม่มีใครรู้จักโกรธ หรือไม่มีความโกรธ

ทุก ๆ คน ทุก ๆ คนจงเก็บความโกรธใส่ยุ้งใส่ฉางเสียด้วยการบังคับจิตใจ มีศีล มีสมาธิ มีปัญญา ไม่ปล่อยให้ความโกรธเกิดขึ้น เก็บความโกรธใส่ยุ้งใส่ฉางเสีย *ด้วยความไม่โกรธเถิด* จะไม่เสียทีที่เกิดมาเป็นมนุษย์และพบพระพุทธศาสนา

ความเห็นแก่ตัวเป็นเหตุให้เกิดความโกรธและทำอะไรได้ทุกอย่าง อย่างที่เรียกว่า ฆ่าเพื่อน ฆ่าบิดามารดา ฆ่าพระอรหันต์ ฆ่าตัวเองก็ได้

มีหลักพระพุทธภาษิตว่า ***อักโกเธนะ ชิเน โกธัง จงชนะความโกรธด้วยความไม่โกรธ*** ฟังดูคล้ายกับว่าพูดเล่น แต่เป็นความจริงอันสูงสุดที่จะชนะความโกรธก็มีทางเดียวคือ *ความไม่โกรธ* : ความมีสติสัมปชัญญะ รู้สึกผิดชอบชั่วดี มีอะไรมากระทบทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย กระทั่งทางใจ ก็สำนึกในชั้นแรกว่า **โอ! มันเป็นอย่างนี้เองในโลก มันเป็นเช่นนี้เองในโลก จะโกรธทำไมให้มันกัดหัวใจ** ไม่โกรธ มีใจคอปกติ ก็จะสามารถรู้ว่าอะไรควรจะกระทำ อะไรควรจะกระทำ **ถ้าโกรธเสียแล้วมันก็มืด** มืดจนไม่รู้ว่าอะไรควรจะกระทำ มันก็ทำไปผิด ๆ มันก็ไม่อาจจะแก้ไขสิ่งร้ายนั้นให้กลายเป็นดีได้

ถ้าไม่มีความโกรธ ใจคอปกติ ก็มองเห็นลู่ทางอันสว่างไสว ว่านี้เป็นอย่างไร นี้เป็นอย่างไร นี้เกิดมาจากอะไร นี้ควรจะทำอย่างไร มันก็สามารถจะจัดการให้ถูกต้อง และเรียบร้อยได้โดยไม่เกิดโทษทุกข์แก่ใคร ๆ นอกจากคนโกรธ

สรุปความว่า **ฟ้าก็ไม่โกรธ ดินก็ไม่โกรธ** ข้างล่างก็ไม่โกรธ ข้างบนก็ไม่โกรธ ข้าง ๆ ก็ไม่โกรธ ตรงกลางก็ไม่โกรธ มันก็ผาสุกทุกทิพาราตรีกาล

ทุกคนไม่โกรธ *ถ้าเป็นมนุษย์ก็เป็นสัตว์ที่ประเสริฐที่สุด* เพราะกล่าวกันว่าในเทวโลกก็ยังมีการโกรธบ้างเหมือนกัน ถ้าเป็นพระเจ้าก็ต้องไม่โกรธ ถ้าโกรธก็ไม่ใช่พระเจ้า เพราะเป็นพระเจ้าโกรธไม่ได้

ถ้าเป็นพระเจ้าก็ไม่ต้องโกรธ เป็นเทวดาก็ไม่ควรจะโกรธ แต่ได้ข่าวในเรื่องราวทั่ว ๆ ไปว่า พวกเทวดาก็มีการโกรธ พอมีการโกรธก็ตาย ตายคือจุติจากความเป็นเทวดา คือหมดจากความเป็นเทวดา

อีกประโยคหนึ่งพูดว่า *เทวดาหงื่อออกไม่ได้* จะด้วยความโกรธหรืออะไรก็ตาม เหงื่อออกแล้วก็ตาย **ทุกคนที่เป็นมนุษย์จะเป็นเทวดาหรือดีกว่าเทวดาก็ด้วยตรงที่ความไม่โกรธ**

มนุษย์เรามีปัญหาเรื่องความโกรธกันอยู่มากมาย อาตมาทราบได้ก็เพราะว่ามีผู้มาถามปัญหานี้มากเหลือเกิน ปัญหาที่ถูกถามมากที่สุดข้อหนึ่งก็คือว่า *ทำอย่างไรจะระงับความโกรธได้* เพราะมาถามมาก ก็เชื่อได้ว่าคนเป็นอันมากมีปัญหาเกี่ยวกับความโกรธนี้

ฉะนั้น **ขอให้ระลึกถึงความเป็นมนุษย์ คือมีจิตใจสูง**

มนะ = ใจ อุษยะ = สูง
มนุษย์ก็แปลว่าจิตใจสูง

ถ้าสูงมันก็ควรจะอยู่เหนือความรักและความโกรธ ซึ่งเป็นของธรรมดาสามัญในโลกในระดับพื้นฐานทั่วไป มีจิตใจสูงขึ้นอยู่เหนือความรักเหนือความโกรธ เสร็จแล้วมันก็เหนือไปทุกอย่าง : เหนือความเกลียดเหนือความกลัว เหนือความตื่นเต้น เหนือความอิจฉาริษยา **เหนืออะไรต่าง ๆ จนมีความสงบเย็น**

ขอสรุปความว่า **อย่ามีความโกรธ ก็จะมีความเป็นปกติ** ไม่ผิดปกติเป็นคุณธรรมที่ทำให้โลกนี้เยือกเย็นกว้างขวาง ยิ้มรับแก่กันและกันได้ในทุกที่แห่งหน

ขอท่านสาธุชนจงพิจารณาเห็นคุณอันสูงสุดของความไม่โกรธในการที่สร้างโลกแห่งพระศรีอารยเมตไตรย แล้วพยายามสุดความสามารถของตนที่จะบังคับความโกรธให้อยู่ในอำนาจของตน ๆ ด้วยกันทุกคน ๆ แล้วเป็นสุขอยู่ทุกทิพาราตรีกาล เทอญ.

อวิหิงสา

ทศพิธราชธรรม ข้อที่ ๘

อวิหิงสา*

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย

การบรรยายธรรมในวันนี้ ก็เป็นการบรรยายเรื่อง **ทศพิธราชธรรม** ต่อไปตามเดิม ปีนี้เป็นปีแห่งการบรรยายเรื่องทศพิธราชธรรมสำหรับอาตมา

อะไรคือทศพิธราชธรรม? ทศพิธราชธรรมก็คือ ธรรมะสำหรับพระราชาเพื่อทำให้มหาชนร้องออกมาว่า พอใจ พอใจ ตามเรื่องราวที่กล่าวอยู่ในบาลี มีเป็นอย่างนี้

ทศพิธราชธรรมมีสำหรับพระราชาฝ่ายหนึ่ง อีกฝ่ายหนึ่งก็**มีสำหรับมหาชนดำเนินตาม** ดำเนินตามเพื่อให้เกิดความมีฝามีตัว แล้วก็จะมีการถูกฝาถูกตัว เมื่อมีการถูกฝาถูกตัวความสมบูรณ์ก็จะเกิดขึ้น เพื่อความมีศีลธรรมดีของมหาชน มีความสุขสวัสดี มีสันติสุขส่วนบุคคล มีสันติภาพส่วนสังคม รวมกันก็เป็นของประเทศ และทุกคนที่อยู่ในประเทศ

วันนี้การบรรยายมาถึง**ข้อที่ ๘** เรียกว่า **"การตามรอยพระยุคลบาทด้วยอวิหิงสา"** อวิหิงสา หรือ อวิหิงสา-ความไม่เบียดเบียน

---

*ถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย วันอาทิตย์ที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๓๐

ย้อนระลึกไปถึงธรรมทั้งสิบอีกทีหนึ่งว่า

ทานัง *สีลัง* *ปะริจจาคัง* *อาชชะวัง*

มัททะวัง *ตะปัง* *อักโกธัง* ***อะวิหิงสัญจะ***

ขันติญจะ *อะวิโรธะนัง*

ซึ่งเป็นบทกลอนที่ไพเราะมาก

ธรรมะเหล่านี้สำหรับพระราชา ก็คือ คุณธรรมอันประเสริฐที่เราเรียกกันว่า **พระคุณอันประเสริฐสำหรับเป็นพระบารมี** มีพระกฤษฎาภินิหารก็เพราะประกอบด้วยคุณธรรมเหล่านี้ ปฏิบัติหน้าที่จนเกิดผลคือ คำว่า ราชา ราชา หลุดออกมาจากปากของมหาชน *ราชา ราชา* แปลว่า *พอใจ พอใจ* หรือ *ยินดี ยินดี*

ทีนี้ก็จะ**มาพิจารณากันถึงคำว่า อหิงสา โดยเฉพาะอหิงสา** คำนี้ แปลว่า **ไม่เบียดเบียน** กล่าวเป็นหัวข้อสั้น ๆ ได้ว่า **ภายนอกก็ไม่เบียดเบียนใคร ภายในก็ไม่เบียดเบียนตนเอง** กล่าวอีกทีว่า “ภายนอกก็ไม่เบียดเบียนใคร ภายในก็ไม่เบียดเบียนตนเอง”

นี่มันมีสิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจอยู่บ้างตรงที่ว่า **เบียดเบียนตนเอง** ใคร ๆ ก็ไม่อยากจะเบียดเบียนตนเอง แต่แล้วมันก็ยังมีการเบียดเบียนตนเองโดยที่ไม่รู้จัก

ส่วนภายนอกเบียดเบียนกันและกันนั้น รู้จักง่าย รู้จักกันทั่วไป แต่เบียดเบียนภายในคือเบียดเบียนตนเองนั้น ได้แก่ อวิชชา ความไม่รู้ ทำให้ตัวเองลำบากโดยที่ไม่ต้องทำ ไม่ควรทำ ไม่จำเป็นจะต้องทำ ก็ทำตนเองให้ลำบาก

การเบียดเบียนตนเอง โดยส่วนใหญ่ก็คือเรื่องของกิเลส พอเกิดกิเลสขึ้นมาในตนก็เบียดเบียนตน *ราคะ*ก็เบียดเบียนไปอย่าง *โลภะ*ก็เบียดเบียนไปอย่าง *โทสะ*ก็เบียดเบียนไปอย่าง *โกธะ*ก็เบียดเบียนไปอย่าง *โมหะ*ก็เบียดเบียนไปอย่าง แม้แต่*ทิฏฐิมานะ*ก็เบียดเบียนไปอย่างตามหน้าที่ของมันแต่ละอย่าง ๆ

เดี๋ยวนี้เราจะกระทำให้ถึงที่สุดในข้อที่ว่า **ภายนอกไม่เบียดเบียนใคร ภายในก็ไม่เบียดเบียนตนเอง**

ในบาลีมีข้อความกล่าวถึง **ตัวอย่างของการไม่เบียดเบียน** ที่น่าสนใจมากอย่างหนึ่ง คือ **แมลงผึ้ง** แมลงผึ้ง แมลงผึ้งต่อยเจ็บ ถ้าว่าไปทำให้แมลงผึ้งต่อยละก็ ก็คือการเบียดเบียนนั้นเอง

แต่แมลงผึ้งตามปกตินั้น มันเที่ยวเก็บเกสรดอกไม้ เที่ยวเล็มจากดอกนั้นดอกนี้ไปทั่วทุกดอก แมลงผึ้งไม่ได้เบียดเบียนดอกไม้เลย ไม่ได้ทำให้ดอกไม้เสียหาย และเมลงผึ้งก็ได้เกสรดอกไม้ไป แล้วก็ทำคุณให้แก่ดอกไม้ คือ ให้ผสมพันธุ์และติดลูก นี่ก็เป็นการทำคุณให้แก่เจ้าของสวนดอกไม้ คือ ทำให้ดอกไม้มีผล *มันกลายเป็นคุณแก่ทุกฝ่าย แก่ดอกไม้เอง แก่ตัวมันเอง แก่เจ้าของสวนดอกไม้* แล้วก็ทำหน้าที่ให้เกิดการสืบพันธุ์ของพืชพันธุ์ทั้งหลายให้ได้มีอยู่ในโลกเป็นความร่มเย็น **แมลงผึ้งมันไม่มีการเบียดเบียน** ถ้าดูไม่ดีจะเห็นเป็นการเบียดเบียน หรือไปดูตรงที่ว่าแมลงผึ้งมันต่อยคนเพราะว่าคนไปทำให้มันต่อย เราจะมองไปถึงสถานการณ์ปัจจุบันนี้ คือ คนมั่งมีก็ไม่เบียดเบียนคนจน คนจนก็ไม่เบียดเบียนคนมั่งมี ในทางตรงกันข้ามคนมั่งมีก็เบียดเบียนคนจน ขูดรีดหรือสูบเลือดคนจน คนจนก็แก้แค้นสุมกำลังทำลายคนมั่งมี อย่างนี้มันจะได้อะไร

ถ้าคนมั่งมีไม่เบียดเบียนคนจน คนจนไม่เบียดเบียนคนมั่งมี มันก็อยู่เย็นเป็นสุขกันไปหมด ไม่เกิดนายทุนขูดรีด แต่เกิด*เศรษฐีใจบุญ* ไม่เกิดชนกรรมาชีพผู้โหดร้าย มันจะเกิดลูกหลานของเศรษฐีใจบุญ มันมีแต่เรื่องของความสงบ

สำหรับ**ความไม่เบียดเบียนนี้ท่านตีค่าไว้สูงมาก** ในบาลีคัมภีร์ชาดกมีข้อความว่า

อะปิ เจ ปัตตะมาทายะ

แม้ว่าจะถือกระเบื้อง (ถือบาตร) เที่ยวขอทาน

อะนาคารัง ปะริพพะเช

ไม่มีเหย้าเรือน เที่ยวไปโดยทั่ว ๆ ไป

อัญญัง อะหิงสะยัง โลเก

ไม่เบียดเบียนผู้ใดในโลก

อะปิ รัชเชนะ ตัง วะรัง

ข้อนี้ประเสริฐกว่าการครองบ้านครองเมือง

ตีค่าความไม่เบียดเบียนมากถึงอย่างนี้ คิดดูก็พอจะเห็นได้แต่ว่า**ถ้าการครองบ้านครองเมืองไม่มีการเบียดเบียน ก็ยิ่งมีความประเสริฐสูงสุด** นี่คล้าย ๆ กับว่าการครองบ้านครองเมืองจะต้องมีการเบียดเบียน ก็เลยสู้บุคคลที่มีแต่บาตรใบเดียวเที่ยวขอทานแล้วไม่เบียดเบียนไม่ได้ดังนี้ *ค่าของความไม่เบียดเบียนท่านวางไว้ในลักษณะอย่างนี้*

ทีนี้ถ้า**ว่าโดยหลักเกณฑ์**กันสักหน่อย **ความไม่เบียดเบียนนำมาซึ่งความสุข** ในชั้นแรก ***อัพยาปัชฌัง สุขัง โลเก-ความไม่เบียดเบียนเป็นสุขในโลก*** ไม่เบียดเบียนใครในโลก นี้เป็นการไม่เบียดเบียนในภายนอก

เป็นการไม่เบียดเบียนพื้นฐาน เรียกว่าเป็นการไม่เบียดเบียนที่เป็นความสุขในโลก

ข้อต่อไปว่า ***สุขา วิราคะตา โลเก-การคลายราคะเสียได้เป็นสุข*** นี้เป็นการไม่เบียดเบียนภายใน เป็นการไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนตนเองด้วยราคะ

ข้อต่อไปว่า ***อัสมิมานัสสะ วินะโย เอตัง เว ปะระมัง สุขัง*** แปลว่า ***ความสุขสูงสุดนี้ คือการละอัสมิมานะเสียได้*** คือละมานะว่าตัวกู ๆ เสียได้ นี้เป็นการไม่เบียดเบียนทุกฝ่าย เป็นการไม่เบียดเบียนอย่างยิ่ง

อัสมิมานะ-ความสำคัญมั่นหมายว่า "เรามี" "เรามี" "เรามีอยู่" ก็คือ "ตัวกูมีอยู่" ถ้าเดือดจัดขึ้นมาก็เป็น "ตัวกู" ไม่เดือดก็เป็น "ตัวเรา" สุภาพหน่อยก็เป็น "ตัวข้าพเจ้า" อันนี้เป็นมูลเหตุให้เกิดความหนักใจ เพราะความมีตัวกูอยู่คนเดียวก็ได้ และไปแตะต้องผู้อื่นเข้า มันก็ทำให้เกิดการเบียดเบียนภายนอก อย่างนี้ก็ได้

ความไม่เบียดเบียนสูงสุดครอบคลุมหมด ก็น่าจะเล็งถึงสุญญตา ความว่าง ว่างจากตัวกู ว่างจากตัวกู *สุญญตา* แปลว่า *ความว่าง* ว่างจากตัวกู ว่างจากตัวกู สุญญตา แปลว่า ความว่าง ว่างจากอะไร? ว่างจากตัวตน ว่างจากความยึดถือว่าตัวตน

ไม่มีความยึดถือว่าตัวตน ก็ไม่มีทางที่จะเบียดเบียน เรียกว่า **ไม่มีผู้เบียดเบียน** แล้วก็**ไม่มีผู้ถูกเบียดเบียน** แล้วก็**ไม่มีการเบียดเบียน** นี่เรียกว่า สุญญตา-ว่าง ว่างเพราะไม่มีตัวตน เลยไม่มีผู้เบียดเบียน ไม่มีผู้ถูกเบียดเบียน ไม่มีการเบียดเบียน

ขอให้พิจารณาดูให้ดีว่า **ภาวะที่ไม่เบียดเบียนอย่างยิ่ง ที่ไม่เป็นการเบียดเบียนอย่างยิ่งนั้นก็คือ ภาวะสุญญตา-ความว่าง ว่างจากตัวกู** ถ้ามีตัวกูในจิตใจไหน ในชีวิตไหน ก็เบียดเบียนจิตใจนั้น เบียดเบียนชีวิตนั้น เมื่อควบคุมไม่ได้ ก็เบียดเบียนออกไปถึงภายนอก คือเบียดเบียนผู้อื่น *ทำให้มีผู้เบียดเบียน ทำให้มีผู้ถูกเบียดเบียน ทำให้มีการเบียดเบียน*

ทีนี้ก็จะ**พิจารณากันถึงคำว่า การเบียดเบียน** ให้ละเอียดลออยิ่งขึ้นไปอีก จะพูดว่า **ความเป็นทาสของกิเลสนั่นแหละ มันเบียดเบียนทั้งสองฝ่าย** ความเป็นทาสของกิเลสก็คือ การมีกิเลสบังคับ ผลักไสไปตามความต้องการของกิเลส เบียดเบียนตัวเองให้ชอกช้ำในภายในก่อนแล้วก็ไปเบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน จึงเป็นการเบียดเบียนทั้งสองฝ่าย เรียกว่า **ความเห็นแก่ตัวนั้นจะเบียดเบียนทั้งสองฝ่าย**

*เห็นแก่*ตัวอยู่คนเดียวก็นอนไม่หลับ กระสับกระส่าย เป็นโรคประสาทถึงกับฆ่าตัวตายก็ได้ เบียดเบียนตัวเองแล้วก็เบียดเบียนผู้อื่นนานาประการ นี้เบียดเบียนทั้งสองฝ่าย เพราะมีความเห็นแก่ตัว

ดูให้ลึกลงไปก็เห็นว่า ความมีตัว มีตัว **ความรู้สึกว่ามีตัว แล้วก็เป็นของตัว** ไม่ใช่ของธรรมะ ตัวของตัว ตัวของกิเลส **ตัวของความยึดมั่นถือมั่นว่าตัวนั่นแหละ เป็นเหตุของการเบียดเบียนทั้งหลาย** เพราะว่ามีตัวแล้วมันก็มีการเห็นแก่ตัว ถ้าควบคุมความรู้สึกอันนี้ไว้ไม่ได้ ก็จะเกิดการเห็นแก่ตัว เมื่อเกิดการเห็นแก่ตัวก็เบียดเบียนทั้งสองฝ่าย ดังที่กล่าวมาแล้ว **ดูให้ดี : อันธพาลทั้งหลายที่เที่ยวเบียดเบียนอยู่ทั่ว ๆ ไป นั่นก็เพราะว่าเขามีกิเลสที่เป็นเหตุให้ทำการเบียดเบียน ถ้าเป็นอันธพาลไม่มีกิเลส ก็ไม่มีการเบียดเบียน ไม่มีกิเลสก็ไม่มีอันธพาล** ดังนั้น *การมองที่อันธพาล ก็ขอให้มองลึกลงไป*

ให้เห็นกิเลสของเขา **ตัวเองเบียดเบียนตัวเองทำตัวเองให้ลำบากก็เพราะกิเลส** อีกนั่นเอง ขอให้ดูให้เห็นความจริงข้อนี้

ผู้เบียดเบียนดูกันให้ดี **มันมีหลายระดับ หลายชนิด ควรแก่การพิจารณาอย่างยิ่ง :-**

ผู้เบียดเบียน **คือกิเลส** ผู้ถูกเบียดเบียน **คือมนุษย์**

ผู้เบียดเบียนคือกิเลส ผู้ถูกเบียดเบียนนั้นคือมนุษย์ **กิเลสมีสำหรับเบียดเบียนมนุษย์ มนุษย์มีสำหรับกิเลสเบียดเบียน**

กิเลสของมนุษย์มันก็เบียดเบียนเจ้าของ มันก็ฟังยากแหละ *"ตัวกูเบียดเบียนเจ้าของ"* ตัวกูก็เบียดเบียนเจ้าของตัวกู กิเลสของมนุษย์ก็เบียดเบียนเจ้าของกิเลสนั่นเอง

ถ้ามนุษย์เลิกเป็นเจ้าของกิเลสเสีย แล้วกิเลสมันจะเบียดเบียนใคร มันจะเบียดเบียนได้อย่างไร **เลิกเป็นเจ้าของกิเลสกันเสียเถิด**

ถ้ามองในชั้นลึกแล้ว ความยินดี-ยินร้าย นั่นแหละ เบียดเบียนทั้งสองอย่าง "ดีใจ" เกินไปก็กินข้าวไม่ลง "เสียใจ" เกินไปก็กินข้าวไม่ลง "ยินดี" เกินไปก็กินข้าวไม่ลง "ยินร้าย" เกินไปก็กินข้าวไม่ลง

สิ่งที่เป็นคู่ ๆ นั่นแหละเบียดเบียน ความเป็นบวก ความเป็นลบ "บวก" ก็ให้เกิดปัญหาอย่างบวก ให้ยึดมั่นถือมั่น ให้หลงใหล เพลิดเพลิน "ลบ" ก็ให้หดหู่ ให้เหี่ยวแห้ง ให้เป็นไปตามแบบของความเป็นลบ

โลกนี้ทั้งโลก กำลังเป็นทาสของ Positivism ความเป็นบวก ทุกคนต้องการแต่เรื่องบวก ก็ต้องลำบากเพราะบวก แล้วก็ต้องลำบากเพราะลบ (Negativism) คือเกลียด หรือกลัว หรือระแวง

อุปมาเหมือนอย่างว่า Positivism นี้ มันก็ผูกคอดึงขึ้นไปข้างบน Negativism ก็ผูกตีนดึงลงมาข้างล่าง แล้วกิเลสอื่น ๆ ก็เอาไฟลนเข้าไปที่ตรงกลาง มันจะมีผลอย่างไร *ข้างบนถูกดึงขึ้นไป ข้างล่างถูกดึงลงมา ตรงกลางเอาไฟลนเข้าให้อีก*

ของเป็นคู่ทั้งหลายเบียดเบียน "บาป" ก็เบียดเบียนให้เดือดร้อนอย่างยิ่ง แต่ "บุญ" ของคนที่ยึดมั่นถือมั่น เมาบุญหลงบุญ มันก็เบียดเบียนเบียดเบียนเจ้าของบุญนั่นเอง อย่าได้มีความรู้สึกเป็นคู่สำหรับยึดมั่นถือมั่น

ไม่มีความรู้สึกเป็นคู่บวก คู่ลบ แล้วก็ไม่มีการเบียดเบียน นี้เป็นธรรมะชั้นลึก ต้องมองให้เห็นว่า "บวก" ก็เบียดเบียนไปแบบบวก "ลบ" ก็เบียดเบียนไปแบบลบ *ไม่ต้องเป็นบวก ไม่ต้องเป็นลบ ก็ไม่มีการเบียดเบียน*

วัฏสงสารนั่นแหละ คือ การเบียดเบียนรอบด้าน *วัฏสงสารในภาษาคน* ก็คือ ตายแล้วเกิดอีก ตายแล้วเกิดอีก ตายแล้วเกิดอีก มันก็มีปัญหาตลอดเวลา *วัฏสงสารในภาษาธรรม* ก็คือว่ามีความอยาก แล้วก็มีการกระทำไปตามความอยาก แล้วก็ได้ผลมาตามการกระทำนั้น แล้วก็ยังส่งเสริมความอยากต่อไป ก็มีการกระทำอีก มีการได้ผลมาส่งเสริมความอยากอีกต่อไป

เราอยู่กันในลักษณะเช่นนี้ คือ *มีความอยาก มีกิเลสที่เป็นเหตุให้อยาก แล้วก็มีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งไปตามความอยาก ครั้นได้ผลมาก็ยังส่งเสริมความอยากอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปอีก* เพราะมันมี *"สิ่งล่อ"* ให้น่าอยาก หรือชวนให้อยากอยู่ไม่รู้จักสิ้นสุด

วัฏสงสารนั้นแหละ คือการเบียดเบียนรอบตัว เบียดเบียนรอบด้าน

อวิชชา-ความไม่รู้ มันทำให้เกิดการเบียดเบียนโดยไม่เจตนา อวิชชาไม่รู้จักตัวเอง และไม่รู้จักอะไร ๆ อีกหลายอย่าง หรือไม่รู้จักทั้งหมด มันก็ทำไปในลักษณะที่เป็นการเบียดเบียนตนเองโดยไม่เจตนาก็ยังได้

"ความรักของอวิชชา" เป็นนิทานสั้น ๆ เรื่องหนึ่ง ที่จะนำมาเล่ากันเล่น มีความหมายดี คือ *ลิงกับคนเป็นเพื่อนรักกัน* รักกันมาก *รักกันด้วยอวิชชา*

ครั้งหนึ่ง คนนอนหลับอยู่ มีแมลงวันมาไต่คนที่กกหู ไอ้ลิงมันรักคนมันเห็นว่าแมลงวันนี้เป็นศัตรูของเพื่อนกู ก็หยิบดุ้นไม้ขึ้นมาเงื้อสองมือ แล้วก็ตีลงไปที่แมลงวัน แมลงวันก็บินหนีไปเสียสบาย เพื่อนของลิงคือคนนั้นก็ชักดิ้นชักงอ นี่ความรักของอวิชชา **อวิชชานั้นทำให้เบียดเบียนได้ทั้งที่มีความรัก ระวัง! อวิชชา ทำให้เกิดการเบียดเบียนได้ โดยไม่ต้องเจตนา** โดยไม่ต้องเจตนา

เมื่อพูดถึงความเบียดเบียนแล้ว ก็ต้องนึกให้ทั่วถึง ว่า **มันยังมีความเบียดเบียนชนิดที่ไม่ได้เจตนา เป็นความเบียดเบียนของอวิชชา** ความไม่รู้ ความเขลา ความประมาท อะไรทุกอย่าง ซึ่งเป็นเหตุให้ทำสิ่งที่ไม่ควรจะกระทำ

ทีนี้**พิจารณาถึงการลงโทษ** เช่น ครูตีศิษย์หรือแม่ตีลูก **การลงโทษเพื่อให้เกิดความถูกต้อง อย่างนี้ไม่ใช่การเบียดเบียน** อย่าถือเสียว่า เมื่อทำให้ผู้อื่นเจ็บปวดเดือดร้อนแล้วจะเป็นการเบียดเบียนไปเสียหมด

การทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ถูกต้อง แม้จะเป็นการทำความลำบากให้แก่ผู้นั้น ก็ไม่ใช่การเบียดเบียน เราจึงเห็นได้อย่างหนึ่งว่า *การเบียดเบียนกระทำไปด้วยกิเลส ส่วนการไม่เบียดเบียนทำด้วยสติปัญญา*

มีคำที่ควรจะกำหนดจดจำใส่ใจว่า **ช่างปั้นหม้อตีหม้อ** ตีหม้อไม่ใช่ตีให้แตก แต่ตีให้เข้ารูป ตีให้เนื้อแน่น ตีให้มีผลดี นี่ตีหม้อกลายเป็นตีเพื่อให้ดีไม่ใช่ตีเพื่อให้แตก เราจึงรู้ความหมายของคำว่าเบียดเบียนว่ามันเบียดเบียนด้วยอวิชชา ด้วยกิเลส แล้วเป็นไปเพื่อความทุกข์

การที่ทำให้ลำบากบ้าง มันไม่ใช่การเบียดเบียน เช่น การปฏิบัติธรรมะต้องลำบากเหนื่อยยากบ้าง แต่ก็มิใช่การเบียดเบียน เป็นการกำจัดสิ่งที่เป็นต้นเหตุแห่งการเบียดเบียน **ประพฤติธรรมะเพื่อขจัด**กิเลส ซึ่งเป็นต้นเหตุแห่งการเบียดเบียน **ปฏิบัติธรรมะเพื่อไถ่ถอน**เสียซึ่งตัวกูของกู ซึ่งตัวกูของกู ซึ่งเป็นต้นเหตุแห่งการเบียดเบียน เพราะฉะนั้นความลำบากทำให้ลำบาก หรือแม้ว่าบางทีจะทำให้เสียชีวิตโดยไม่เจตนาก็ยังมี หาใช่เป็นการเบียดเบียนแต่ประการใดไม่

ในที่สุดนี้ **เรามาดูอานิสงส์** อานิสงส์ของความไม่เบียดเบียนหรืออหิงสา กล่าวไว้ว่าแต่ดึกดำบรรพ์ก่อนพุทธกาลว่า

อะหิงสา ปะระโม ธัมโม

อหิงสา ความไม่เบียดเบียนนั้นเป็นบรมธรรม

พระราชาคือผู้ที่มีการกระทำชนิดที่ทำให้ผู้อื่นร้องออกมาว่าพอใจ พอใจ พระราชามีทศพิธราชธรรม มีแต่ทำให้ผู้อื่นร้องออกมาว่า พอใจ พอใจ จะเป็นผู้เบียดเบียนได้อย่างไร เมื่อมหาชนประพฤติตามพระราชาอย่างถูกฝาถูกตัว เมื่อมีฝามีตัวซึ่งถูกกันดีแล้ว มันก็ไม่มีทางที่จะเกิดการเบียดเบียนอะไร

การตามรอยพระยุคลบาท ไม่มีทางที่จะเกิดการเบียดเบียน แม้จะลำบากก็เป็นไปเพื่อผลดีที่ทำลายความเบียดเบียนอันแท้จริง ความลำบากที่มิใช่การเบียดเบียน มีเพื่อทำลายความลำบาก ที่เป็นการเบียดเบียนอันแท้จริง ไม่มีการเบียดเบียนโดยประการทั้งปวง

ใน*หมู่ประชาชน*ทั้งหลายก็ไม่มีการเบียดเบียน ใน*รัฐสภา*ก็ไม่มีการเบียดเบียน *คณะรัฐบาล*ก็ไม่มีการเบียดเบียน *ทั้งประเทศ*ไม่มีการเบียดเบียน *ทั้งโลก*ไม่มีการเบียดเบียน ขอให้มีความไม่เบียดเบียนด้วยกันทั้งโลก ซึ่งสำเร็จได้ด้วยธรรมะ สรุปเพียงข้อเดียวคือ **ความไม่เห็นแก่ตัว**

พระพุทธศาสนาสอนเรื่องความไม่มีตัว ดังนั้นการที่จะไม่เห็นแก่ตัว มันก็เป็นได้โดยง่าย แต่บางศาสนาเขาสอนความมีตัว มันก็ยากที่ให้ไม่เห็นแก่ตัว เพราะมันมีตัว มันมีตัวเป็นที่ตั้งแห่งความยึดถือ มันก็ย่อมจะงอกงามออกไปเป็นความเห็นแก่ตัว

พุทธศาสนาเรามีสอนความจริงอันลึกซึ้งว่า **ชีวิตมิใช่ตัว นามรูปมิใช่ตัว ขันธ์ทั้งห้ามิใช่ตัว** คืออะไร ๆ ก็ตามที่ประกอบกันขึ้นเป็นอัตภาพนี่ทั้งกายและใจนี่มันไม่ใช่ตัว

จิตใจนี้ไม่ต้องให้เป็นตัวเป็นเจตภูต เป็นบุคคลอะไร มันก็เป็นสิ่งที่คิดนึกได้ รู้สึกได้ เป็นเหตุให้พูดได้ ให้กระทำได้ โดยไม่ต้องมีสิ่งที่เรียกว่าตัว ๆ อาตมาหรืออัตตา หรือบุรุษ หรือบุคคลอะไร ซึ่งเชื่อกันในฝ่ายโน้น คือฝ่ายที่มีอัตตา

พุทธศาสนาสอนเรื่องความไม่มีอัตตาในขันธ์ทั้งห้า ก็คือในชีวิตทั้งหมดมันก็ไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเห็นแก่ตัว จึงเป็นการง่ายที่พุทธบริษัททั้งหลายจะไม่เห็นแก่ตัว ซึ่งเป็นการไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น ไม่เห็น

แก่ตัวแล้วไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ตนเองก็ไม่ถูกทรมานด้วยความเห็นแก่ตัว ความเห็นแก่ตัวก็ไม่ถูกใช้ไปในการที่จะเบียดเบียนผู้อื่น **ความไม่เห็นแก่ตัวมีอานิสงส์สูงสุดอย่างนี้**

ถ้าโลกเรานี้มีความไม่เห็นแก่ตัวอย่างเดียวเท่านั้น วิกฤตการณ์อันถาวรทั้งหลายก็จะยุติลงไปโดยหมดสิ้นอย่างหมดสิ้น เดี๋ยวนี้สันติภาพถาวรมีแต่ชื่อ มันมีไม่ได้ มีแต่สำหรับเรียกร้อง แล้วก็มันมีไม่ได้ เพราะเหตุที่ว่าทุกคนมีความเห็นแก่ตัว

พวกนายทุนก็เห็นแก่ตัว พวกชนกรรมาชีพก็เห็นแก่ตัว พวกที่อยู่กลาง ๆ ก็เห็นแก่ตัว มันเป็นโลกของความเห็นแก่ตัว มันก็ไม่มีสันติภาพอันถาวร การเบียดเบียนก็เต็มไปหมด **เบียดเบียนทางเศรษฐกิจ เบียดเบียนทางการเมือง เบียดเบียนทางการสงคราม เบียดเบียนทุกอย่างทุกประการเพราะความเห็นแก่ตัว**

ถอนความเห็นแก่ตัวเสียได้เมื่อไร ความเบียดเบียนก็ไม่มี

นี่แหละเป็นคุณธรรมอันหนึ่ง ซึ่งจะต้องศึกษากันให้ดี ๆ ว่าความไม่เบียดเบียนนั้นมีลักษณะอย่างไร ความเบียดเบียนมีลักษณะอย่างไร มีต้นเหตุอย่างไร มีที่มาอย่างไร ละความเบียดเบียนได้แล้วมีอานิสงส์อย่างไร

ขอสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลาย จงละเว้นซึ่งการเบียดเบียน แล้วมีความเป็นอยู่อย่างสุขสวัสดีทุกทิพาราตรีกาล เทอญ.

ขันติ

ทศพิธราชธรรม ข้อที่ ๙

ขันติ*

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย

การบรรยายปาฐกถาธรรมในวันนี้ ก็คงเป็นเรื่อง **ทศพิธราชธรรม** ต่อไปตามเดิม ปีนี้สำหรับอาตมาเป็นปีแห่งการบรรยายทศพิธราชธรรม ดังที่ทราบกันอยู่

คำว่า **"ทศพิธราชธรรม" เป็นธรรมะสำหรับพระราชา** เพื่อทำให้มหาชนร้องออกมาว่า "พอใจ พอใจ" และเป็นธรรมะ**สำหรับมหาชนทำตาม** เพื่อความมีฝามีตัว และมีการถูกฝาถูกตัว แล้วก็จะเกิดความมีศีลธรรมดี มีความสุขสวัสดี มีสันติสุขส่วนบุคคล มีสันติภาพของสังคมในประเทศไทย

สำหรับพระราชาโดยเฉพาะ ก็คือ พระคุณอันประเสริฐที่เรียกกันว่าเป็นพระบารมี พระคุณอันประเสริฐสำหรับเป็นพระบารมีในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งทำให้เกิดโอกาส สามารถทำให้เกิดโอกาส ที่มหาชนจะร้องออกมาว่า พอใจ พอใจ ดังที่กล่าวแล้ว

วันนี้ก็มาถึง**ทศพิธราชธรรมข้อที่ ๙** ซึ่งมีชื่อว่า **"ขันติ ความอดทน"** ขอออกชื่อพร้อมทั้ง ๑๐ ข้ออีกทีหนึ่งว่า .-

---

*ถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย วันอาทิตย์ที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๐

ทานัง　สีลัง　ปะริจจาคัง　อาชชะวัง
มัททะวัง　ตะปัง　อักโกธัง　อะวิหิงสัญจะ
ขันติญจะ *อะวิโรธะนัง*

เป็นคำกลอนที่ไพเราะในภาษาบาลี ต่อไปนี้ก็จะได้บรรยายไปตามลำดับ :-

หัวข้อแรกก็ว่า **ขันติ ขันตินี้คืออะไร?**

เมื่อกล่าวโดยพยัญชนะคือโดยตัวหนังสือ **ขันติ คือ ความอดทน** นี้อย่างหนึ่ง **ขันติ คือความสมควรหรือพร้อมแล้วที่จะได้รับผล** นี้อย่างหนึ่ง

เรารู้จักหรือมักพูดกันแต่ว่าความอดทน ๆ ที่จริงคำว่าขันตินี้เป็นชื่อของความสมควร พร้อมที่จะได้รับผล เช่น การบรรลุมรรคผลนิพพานนั้น *ในขณะที่พร้อมที่จะบรรลุมรรคผลนั้นก็เรียกว่าขันติ* คือความสมควร

ที่จริงมันก็เป็นเรื่องเดียวกันแหละ เมื่อได้อดทนมา ๆ ๆ ก็มีความสมควรเกิดขึ้น ๆ ๆ ที่จะได้รับผลนั้น **ขันติ**จึงมีความหมายเป็น ๒ อย่าง คือ เป็น**ความอดทน**อย่างหนึ่ง เป็น**ความสมควรกระทำไปจนสมควรที่จะได้รับผล** นี่ก็เรียกว่าขันติ เป็นขณะแห่งขันติด้วยเหมือนกัน เป็นความอดทนที่มีสติปัญญา เป็นความอดทนที่มีความถูกต้องในทางที่ควรอดทน และแถมจะเป็นสุข เพราะรู้จักค่าของความอดทน ยินดีในความอดทน

เมื่อได้มีความอดทนก็พอใจ และได้เป็นสุขเพราะได้อดทน ไม่เครียด ไม่ปวดศีรษะ ไม่เป็นโรคประสาท ไม่เป็นบ้า เพราะมันมีเหตุผลในการอดทน มีความพอใจในการอดทน และการอดทนนั้นก็เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จให้เกิดความสมควรที่จะได้รับผลดังที่กล่าวแล้ว นี้คือสิ่งที่เรียกว่า**ขันติ ขันติ**

ต่อไปนี้ ก็จะได้พิจารณากันต่อไปในข้อที่ว่า **ความอดทนนั้นจะต้องอดทนต่ออะไร?**

โดยทั่วไปที่เล่าเรียนกันอยู่ ก็มีพูดแต่เพียงว่า *อดทนต่อความยากลำบากด้วยโรคภัยไข้เจ็บในการเป็นคนธรรมดา อดทนต่อความตรากตรำความเหน็ดเหนื่อยในการทำการงาน ในการประกอบอาชีพ อดทนต่อความเจ็บใจเพราะถูกสบประมาท นินทา ด่าทอ ในการที่จะเป็นอยู่ในสังคมโลกปัจจุบันของปุถุชน* ตามปกติมักจะสอนกันเพียงสามอย่างนี้เท่านั้น แท้ที่จริงยังมีมากกว่านั้น และสำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน

อยากจะกล่าวถึง**ความอดทนสูงสุด คือ อดทนต่อการบีบคั้นของกิเลส** โดยเฉพาะการดำรงชีพที่อดกลั้นได้ต่อการอดทน ต่อการบีบคั้นของกิเลสเพื่อเอาชนะกิเลสให้ได้ นี้เป็นการอดทนสูงสุด *ถ้าอดทนการบีบคั้นของกิเลสได้แล้ว ดูจะอดทนได้ไปเสียทุกสิ่งทุกอย่าง*

ทีนี้ต่อไปก็**อดทนต่อความโง่เขลาของตนเองเพราะประมาทเกิดผลร้ายขึ้นมา** นี้ในการที่มีการศึกษาน้อย ความมีการศึกษาน้อยทำให้ต้องอดทนต่อความโง่ของตนเอง เพราะความประมาท

ทีนี้**ในความเป็นผู้ใหญ่ต้องอดทนต่อผู้น้อย** ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาลูกศิษย์ลูกหาเขามีการกระทำชนิดที่เราผู้ใหญ่จะต้องอดทนอยู่เป็นประจำ ถ้าอดทนไม่ได้ก็ต้องแตกหักเลิกร้างกัน อยู่ด้วยกันไม่ได้ ทำด้วยกันไม่ได้ ผู้น้อยมีสติปัญญาน้อย มีอะไร ๆ น้อยก็จะต้องทำ อะไร ๆ ชนิดที่ผู้ใหญ่จะต้องอดทน ไปดูเถอะทุกหนทุกแห่ง

ทีนี้ก็**อดทนต่อความโง่เขลาเซอะซะของลูกน้อง** ของลูกน้องของคนใต้บังคับบัญชา โดยเฉพาะในการปกครองหมู่คณะ จะต้องประสบ

กับความต้องอดทนชนิดนี้ *ความโง่เขลาของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ทำให้ผู้อยู่เหนือ หรือผู้บังคับบัญชาต้องอดทน นี่เป็นของธรรมดาในการปกครอง* หรือปกครองหมู่คณะ

ที่นี้ยังจะต้อง**อดทนต่อคำแนะนำสั่งสอนของครูบาอาจารย์และคำตักเตือนของผู้บังคับบัญชาผู้หลักผู้ใหญ่** ในเรื่องการงานก็ดี การศึกษาก็ดี จะต้องอดทนต่อสิ่งเหล่านี้ มิฉะนั้นก็ล้มละลายหมด

จะต้อง**อดทนต่อความพลั้งเผลอของแต่ละฝ่ายที่ต้องทำร่วมกัน** อดทนต่อความพลั้งเผลอของแต่ละฝ่าย โดยเฉพาะในการเป็นสามีภรรยากันทุกหนทุกแห่ง สามีภรรยานี้จะต้องมีความพลั้งเผลอ ทำให้เกิดความขัดเคืองขึ้นบ้างเป็นธรรมดา สามีภรรยาจึงต้องอดทนต่อความพลั้งเผลอของกันและกันแต่ละฝ่าย

ที่นี้**ก็อดทนต่อการกระทำของคนโง่** ขออภัยต้องใช้คำหยาบคายว่าคนโง่ ๆ โบราณมีพูดว่า *"สู้กับเสือเสียดีกว่าไปเถียงกับคนโง่"* ฟังแล้วก็น่าหัว สู้กับเสือยังลำบากใจน้อยกว่าไปสู้กับคนโง่ แต่เราก็ยังต้องอยู่ร่วมโลกกันกับคนโง่ หลีกไปไหนไม่พ้น ในโลกนี้มันก็มีคนโง่ แล้วจะทำอย่างไร มันก็ต้องอดทนต่อการกระทำของคนโง่ผู้อยู่ร่วมโลกกัน

ต้องมีการอดทนต่อการกระทำของลูกทารก ลูกเล็กเด็กแดงในการเลี้ยงเด็ก ในการเลี้ยงเด็กต้องอดทนต่อการกระทำของลูกทารกลูกเล็กเด็กแดง เพราะว่าเขาเป็นลูกเล็กเด็กแดง พ่อแม่จะต้องอดทนเท่าไรก็เคยประจักษ์แก่ใจกันมาด้วยกันแทบทั้งนั้น

ที่นี้ก็จะน่าหัวที่ว่า จะต้อง**อดทนต่อสิ่งสกปรกน่าเกลียด น่ารังเกียจ** ในการเป็นแพทย์เป็นหมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเป็นสัปเหร่อ ถ้าไม่

อดทนต่อกลิ่นเหม็นหรือความน่าเกลียดของศพแล้ว ก็ไม่อาจจะเป็นสัปเหร่อ ไม่อาจจะประกอบอาชีพสัปเหร่อ นี้มันยังจะต้องอดทนต่อสิ่งสกปรก น่าเกลียด น่ารังเกียจ ซึ่งน่าเห็นใจผู้ที่เป็นแพทย์เป็นหมอโดยเฉพาะสำหรับสัปเหร่อนั้น ก็ไม่ต้องอธิบายแล้ว เพราะเป็นที่รู้จักกันดีว่าสัปเหร่อจะต้องอดทน

ทีนี้มองขึ้นไปในทางสูง จะต้อง**อดทนต่อพระบรมสีหนาทราชโองการในการเป็นข้าละอองธุลีพระบาท** ในการเป็นข้าละอองธุลีพระบาทที่ซื่อตรง ที่ซื่อสัตย์ ที่เข้มแข็ง จะต้องมีความอดทนต่อพระบรมสีหนาทราชโองการ เพราะว่าเป็นธรรมดาที่พระราชาจะต้องมีสิ่งซึ่งเป็นพระราชโองการ ข้าละอองธุลีพระบาททั้งหลาย ต้องรับสนองปฏิบัติให้ถูกต้องให้สมบูรณ์ มันก็ต้องมีความอดทน

ทีนี้ยังจะต้อง**อดทนต่อผลกรรม หรือโทษทัณฑ์ที่ต้องได้รับ** เพราะว่ามีการกระทำกรรมของตัวตน แล้วก็เกิดโทษที่จะต้องได้รับ มันก็ต้องอดทนต่อผลกรรม *ถ้ายังต้องเวียนว่ายอยู่ในวัฏสงสารนี้อยู่เพียงไรก็ยังต้องอดทนต่อผลกรรมและโทษที่เกิดจากการกระทำที่ไม่ถูกต้องอยู่เพียงนั้น*

ที่จะน่าหัวอีกทีหนึ่ง ก็จะพูดว่าต้อง**อดทนต่อการกระทำของพระเจ้า**เพื่อความรอดจากทุกข์ทั้งปวง ต้องเชื่อฟังพระเจ้า จะต้อง*อดทนในการปฏิบัติตามคำสั่งตามต้องการของพระเจ้า*

พระเจ้าอย่างบุคคล ท่านสอนให้ทำอย่างไรก็ต้องทำอย่างนั้น ก็ต้องทำด้วยความอดทน

พระเจ้ามิใช่บุคคล เป็นกฎอิทัปปัจจยตา มีกฎมีเกณฑ์ให้ต้องทำอย่างไร ก็ต้องอดทนต่อกฎเกณฑ์ของพระเจ้าอิทัปปัจจยตาทำให้ถูกต้องต่อกฎของอิทัปปัจจยตา มันก็มีความรอด

นี้เรียกว่า **อดทนต่อพระเจ้า** ซึ่งฟังดูน่าหัว *พระเจ้าทำให้เราต้องมีความอดทน*

เอาล่ะ ทีนี้ก็ต้อง**อดทนในสังคมอันวิปริตยิ่งขึ้น** ในโลกปัจจุบันนี้มีสังคมวิปริตมากขึ้น ๆ ตามความผันแปรไปตามวัตถุนิยมของกิเลสตัณหา มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้นในสังคม สังคมวิปริต จะอยู่ในสังคมชนิดนี้ก็ต้องอดทนต่อความวิปริตของสังคม ใครทนไม่ได้คนนั้นจะเป็นบ้าตาย แก้ไขไม่ได้ก็จะต้องรับทุกข์เจียนตาย

แล้วยังจะต้อง**อดทนต่อความวิปริตของธรรมชาติ** เราอยู่ในโลกอันเป็นธรรมชาติ เป็นของธรรมชาติ เป็นไปโดยกฎของธรรมชาติ มันก็มีส่วนที่วิปริตและแปรปรวน ความวิปริตของธรรมชาติก็รู้กันดี บางทีก็ร้อนจนคนตาย บางทีก็หนาวจนคนตาย บางทีก็น้ำท่วมจนคนตาย มีอะไรอีกหลาย ๆ อย่าง แม้ที่สุดแต่ฟ้าผ่าลงมา มันก็เป็นเรื่องความวิปริตของธรรมชาติ *ในการที่จะอยู่กับธรรมชาติ ในโลกของธรรมชาติ ภายใต้อำนาจของธรรมชาติ ก็ต้องอดทนต่อความวิปริตของธรรมชาติ เห็นความเป็นเช่นนั้นเองเสียบ้างก็อดทนได้*

เอ้า, ทีนี้มาถึง**ความอดทนที่สำคัญมาก คือ อดทนต่อความยากลำบากในการปฏิบัติธรรมะ** ปฏิบัติธรรมะนั่นแหละ ปฏิบัติหน้าที่เป็นธรรมะนั่นแหละ ต้องมีความอดทน ต้องมีความอดทนอย่างละเอียด อย่างประณีต อย่างสุขุมรอบคอบ ในการที่จะทำลายล้างกิเลสด้วยแล้ว ก็ยิ่งต้องอดทนมาก เพราะว่ากิเลสนั่นมันเป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่ มีอำนาจเหนือเมฆทีเดียวก็ว่าได้ *การเผชิญกับกิเลสต้องอดทนในระยะยาว*

หรือจะพูดอีกอย่างหนึ่งว่า การที่จะปฏิบัติ**ให้ลุถึงพระนิพพาน** ที่เรียกกันในภาษาชาวบ้านว่า เดินทางไปนิพพาน มัน**ต้องมีความอดทนอย่างสูงสุด**

ลดลงมา**อดทนต่อหน้าที่การงานอันถูกต้อง** ปฏิบัติธรรมะชั้นสูงก็มีความอดทนสูง หน้าที่การงานธรรมดา ที่เป็นการงานถูกต้อง มันก็ต้องอดทนให้เกิดมีความถูกต้องคือสิ่งที่เรียกว่าธรรมะ หรือหน้าที่อันถูกต้องเพื่อความรอด ธรรมะคือหน้าที่ที่ถูกต้อง เพื่อความรอดต่อหน้าที่การงานอันถูกต้อง ก็ต้องมีความอดทน ต้องกระทำให้ครบให้ถ้วน แล้วก็รอได้ จนกว่ามันจะเกิดผล

แม้ที่สุดแต่ว่ามีศรัทธาในความดี ยึดมั่นในความดี ความถูกต้อง ยึดมั่นในความรอด มีการที่จะช่วยตัวเอง ช่วยตัวเองมันก็ต้อง**มีความอดทนรักษาศรัทธาในความดีให้ยังคงมีอยู่** มิฉะนั้นก็จะสลัดทิ้ง จะเอาตามความสะดวกสบาย เอาตามกิเลส มันก็ล้มละลายหมด

ต้องมีความอดทนในการรักษาศรัทธา ในความดี ในความงามในความถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการช่วยตัวเอง คำว่า *ช่วยตัวเอง* มีความหมายชัดเจนมาก ช่วยตัวเองต้องอดทน เพราะมันต้องช่วยตนเอง มันต้องอดทนมาก ๒ เท่า ๓ เท่า กว่าที่คนอื่นจะช่วย

ทีนี้ **ก็อดทนต่อความเป็นกาลิโก** เรียกเป็นบาลีหน่อยก็จะรุงรังว่า ***กาลิกตา ความต้องการเป็นกาลิโก*** คือมันมีกาละอันจำกัดว่าทำอะไรตามเวลาที่ถูกต้อง แล้วจะต้องกินเวลากี่เดือน เช่น ปลูกข้าวบางพันธุ์ต้อง ๓ เดือน บางพันธุ์ต้อง ๔ เดือน ๕ เดือน

หรือการงานทั้งหลายที่จะทำนี้ มันต้องมีการเกี่ยวข้องกับเวลาทั้งในเรื่องวัตถุและเรื่องจิตใจนั่นแหละ ปฏิบัติทางวัตถุก็ตาม ทางจิตใจก็ตาม ต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามกาลเวลา แล้วก็มีความสมควรแก่เวลา มีความรู้

ราตรียาวนานพอสมควร มันจึงจะเกิดผลตามที่ต้องการ ในการที่จะได้ผลตามที่ต้องการ ก็ต้องอดทนต่อความที่สิ่งนั้นมันประกอบอยู่ด้วยเวลา มันมีกำหนดแห่งเวลาซึ่งฝืนไม่ได้

อย่างไรจะให้ลูกไก่ฟักออกมาก่อนเวลามันก็ทำไม่ได้ นี่เป็นเรื่องทางวัตถุแท้ ๆ มันก็ยังทำไม่ได้ จะไปเพิ่มความร้อนให้แรงเข้ามันก็สุกเสียเปล่า มันก็ไม่ออกมาได้ นี่ความจำกัดเวลามันก็มีอยู่อย่างนี้

ทีนี้ต้องขอพูดหน่อยว่า **ในการเป็นรัฐบาลต้องอดทนต่อการกระทำทุกอย่างของฝ่ายค้าน และพรรคพวกของฝ่ายค้าน** ในการเป็นรัฐบาลหลีกไม่พ้น ถึงจะมีอำนาจเท่าไร มันต้องมีส่วนแห่งการที่ต้องอดกลั้น อดทนอยู่อย่างหนึ่งเสมอไป ทั้งที่มีอำนาจมันก็ยังมีการที่ต้องการอดกลั้น อดทน อดกลั้น อดทนต่อการกระทำของฝ่ายค้านและพรรคพวกนี้เพื่อความเป็นรัฐบาล

ในที่สุดจะต้อง**อดทนต่อการถูกด่า** อดทนต่อการถูกด่า มีการสอนอะไรที่มันแปลกออกไปจากที่เขาสอน ๆ กันอยู่ เรื่องนี้อาตมารู้ดี จึงขอเอามาพูดว่าต้องอดทนต่อการถูกด่า ในการสอนอะไรแปลกออกไปจากที่เขาสอน ๆ กันอยู่ขอให้ไปคิดดูสังเกตดู จะเห็นได้โดยไม่ต้องมีการอธิบายอะไรมากนัก

นี่เห็นไหมว่ามีการอดทนกันกี่อย่าง ยี่สิบสามสิบอย่าง ซึ่งว่ามันมีผลดีทั้งนั้น **อดทนไปเถิด อดทนไปเถิด** พอถึงที่สุดมันก็จะเกิดความสมควร สมควรที่จะได้รับผลแห่งการอดทนนั้น ความสมควรนี้ก็เรียกว่า **"ขันติ"** ด้วยเหมือนกัน เคยพบในพระบาลี

โดยเฉพาะเมื่อปฏิบัติถึงที่สุด พร้อมที่จะบรรลุมรรคผลอยู่ในบัดเดี๋ยวนี้แล้วก็เรียกว่า*ขันติ* แต่คำนี้แปลว่า *ความสมควร* ไม่ใช่แปลว่า *ความอดทน* ทั้งที่เป็นคำเดียวกัน เนื้อหาสาระมันอันเดียวกัน : เพราะอดทนจึงเกิดการสมควร ความสมควรต้องเกิดมาจากความอดทน

ทั้งหมดนี้คือ **ขันติ ขันติ** ในความหมายที่ว่า **ต้องอดทน**ก็มี ในความหมายที่ว่า **ความสมควรที่จะได้รับผลอันเกิดมาจากการอดทน**นั้นก็มี

ทีนี้ดูต่อไปว่า **อดทนด้วยธรรมะอะไร?**

โดยทั่วไปก็คือ **ด้วยความอดกลั้น อดกลั้นด้วยสติสัมปชัญญะ** นี่เป็นความอดทนโดยทั่วไป เป็นหลักทั่วไป **รอได้ คอยได้ ด้วยสัมมาทิฏฐิ** ว่ามันต้องคอย มันต้องรอ ให้ถูกต้องตามเวลาของมัน อดทนด้วยเห็นว่า **มันจำเป็นที่จะต้องรอ** จะต้องคอย ให้ตามกาลเวลาสำหรับสิ่งที่มันขึ้นอยู่กับกาลเวลา

ในโลกนี้ มีสิ่งเป็นอันมากที่ขึ้นอยู่กับกาลเวลา **ต้องอดทน รอได้ คอยได้ตามสมควรแก่เวลา** แต่ในชั้นสูงสุดหัวใจของพระพุทธศาสนาแล้ว อดทนโดยมีธรรมะสูงสุด คือ **ตถาตา ความเป็นอย่างนั้นเอง** ความเป็นอย่างนั้นเอง เป็นไปตาม*กฎอิทัปปัจจยตา* เป็น *อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา* เพราะเป็นไปตามกฎอิทัปปัจจยตา ก็เลยไม่ต้องหนักอกหนักใจ ไม่ต้องหวาดเสียวสะดุ้งกลัวอะไร เป็นเช่นนั้นเองตามกฎอิทัปปัจจยตา แล้วก็แก้ไขให้ถูกต้องตามความเป็นเช่นนั้นเองของกฎอิทัปปัจจยตา อิทัปปัจจยตาฝ่ายให้เกิดขึ้นในทางที่ไม่ต้องการ ก็ใช้อิทัปปัจจยตาให้เกิดขึ้นในทางที่เราต้องการ

นี่เรียกว่า **อดทนได้ด้วยความเห็นเช่นนั้นเอง แก้ไขได้ด้วยความเห็นเช่นนั้นเอง** นี่เป็นธรรมะสูงสุดสำหรับการอดทน

เอ้า, ทีนี้ถ้าจะถามว่า **อดทนอย่างไร? อดทนเท่าไร? อดทนเมื่อไร?**

ตอบกำปั้นทุบดินว่า โดยหลักมัชฌิมาปฏิปทาในทุกแง่ทุกมุม ไม่ขาด ไม่เกิน ไม่หย่อน ไม่ตึง ไม่มีความสุดโต่ง เรียกว่า *มัชฌิมาปฏิปทา*

อดทนอย่างไร คือ เป็นผู้รู้เหตุ เป็นผู้รู้ผลของทุกสิ่งที่กระทำก็อดทนได้ **อดทนเท่าไร** ก็เป็นผู้รู้ประมาณ รู้ประมาณว่าควรอดทนอย่างไรแล้วก็ควรอดทนเท่าไร **อดทนเมื่อไร** ก็รู้กาลเวลาที่จะอดทนเมื่อไร ให้มันถูกต้องกับกาลเวลาที่จะต้องอดทน นี้ไม่ต้องชี้แจงโดยรายละเอียด *อดทนอย่างไร อดทนเท่าไร อดทนเมื่อไร?* **ก็รู้จักเหตุรู้จักผล รู้จักประมาณอันถูกต้อง รู้จักเวลาอันสมควร**

ทีนี้อันสุดท้ายก็ดูว่า **ความอดทนนั้น มีผลอย่างไร?**

โดยทั่วไป **ความอดทนนี้ก็มีผลเป็นบารมี** สำหรับความสมบูรณ์สมตามความปรารถนาของสิ่งที่ประสงค์ บารมีที่ทำให้เต็มแห่งความประสงค์เพราะความอดทนทำไปได้จนตลอด

ที่ใกล้เข้ามาจะเห็นได้ว่า มันจะ**ทำให้สติปัญญาไม่ไร้ผล** โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือปัญญามีความรู้รอบตัว มีความรู้อย่างนั้นอย่างนี้ แล้วก็ความรู้นั้นท่วมหัวเอาตัวไม่รอด นี้เพราะมันไม่อดทน เพราะมันไม่รอได้ เพราะมันไม่ค่อยได้ มันก็เกิดลักษณะความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด เพราะว่ามันไม่อดทน *ปัญญา ความรู้นั้นต้องทำด้วยความอดทน จึงจะทำได้สมบูรณ์ตามกฎเกณฑ์แห่งปัญญานั้น ๆ* อย่างนี้เรียกว่าทำให้ความรู้ของเราไม่ไร้ผล

ความอดทนทำให้ความรู้ของเราไม่ไร้ผล แล้วก็จะทำให้เกิดความสมควร สมควรขึ้นมาที่จะได้รับผล การบรรลุมรรคผล นิพพานต้องเกิดมาจากความสมควร สมควรที่จะบรรลุ แล้ว*ความอดกลั้น อดทนมาตลอดเวลานั่นแหละ คือความสมควรที่จะได้รับผล* อดทนถึงที่สุดโดยถูกต้องแล้ว ย่อมเกิดความสมควรที่จะได้รับผล

มีผลหลายหลายมุมทีเดียว เช่น พระบาลี ***ขันตี ปะระมัง ตะโป ตีติกขา ขันติคือความอดกลั้น มันเป็นความเผาอย่างยิ่ง*** เผาอะไร? เผากิเลส

เผาความชั่ว เผาสิ่งที่ไม่ควรจะมีอยู่ในใจ อดกลั้นนี้มันเกิดเป็นไฟขึ้นมาเผาสิ่งที่ไม่ควรจะมีอยู่ในใจ

มีพระบาลีว่า ***ขันตี ธีรัสสะ ลังกาโร*** นี่มองกันไปในแง่ของความงามหรือศิลปะก็สุดแท้ **ความมีขันติเป็นความงาม** ความงามยิ่งกว่ารูปธรรมที่เป็นความงามอย่างศิลปวัตถุ หรือว่าการประดับประดาการตบแต่งอะไร มันก็เป็นความงามสำหรับหลอกเด็ก

ความอดทนได้ แก้ปัญหาได้ มีความสมควรที่จะบรรลุมรรคผล นี้เป็นความงามในทางจิตใจ งดงามยิ่งกว่าความงามในทางรูปธรรม

คำสำคัญอีกคำหนึ่งว่า ***ขันตี พะลัง วะ ยะตีนัง ขันติเป็นกำลังของผู้บำเพ็ญพรต*** คือ หน้าที่ที่จะต้องทำตามหน้าที่ของแต่ละบุคคล แต่ละประเภท พลังอันสำคัญก็คือความอดทนอย่างที่กล่าวแล้วว่า แม้กำลังปัญญาจะมีถ้าความอดทนไม่มี ไม่มีกำลังอดทน ปัญญาก็ล้มละลายเสียก่อนที่จะถึงความสำเร็จ

ในการบำเพ็ญพรตโดยเฉพาะนักบวชแล้ว ยิ่งต้องการความอดทนอย่างยิ่ง อดทนต่อการบีบคั้นของกิเลส ซึ่งมันเป็นเหตุให้อยากจะทำอย่างที่บรรพชิตไม่ควรจะทำ แม้แต่เรื่องอดอาหารเย็นไม่ได้ ทนต่อความยั่วยวนทางกามไม่ได้ มันก็ต้องล้มละลาย นี้มีผลอย่างยิ่ง คือ เป็นกำลังของผู้บำเพ็ญพรต

ขอสรุปความในที่สุดว่า ขันติ ขันตินี้ จะทำให้เกิดความเข้มแข็ง ถ้าคนทั้งโลกมีความอดกลั้น อดทนต่อการบังคับของกิเลสแล้วก็จะเข้มแข็ง จะละกิเลสได้ จะไม่เห็นแก่ตัว จะไม่เกิดราคะ โทสะ โมหะ จะไม่เบียดเบียนตนเอง จะไม่เบียดเบียนผู้อื่น จะเกิดความก้าวหน้าไปตามลำดับจนถึงธรรมะระดับสูงสุด ก็ด้วยความอดกลั้น อดทน

ดูให้ดีเถิด ชีวิตนี้เป็นการทนทรมานอยู่ในชีวิตนั้นเอง ดังนั้น จึงต้องมีความอดกลั้นอดทนต่อการที่ต้องทนทรมานอยู่ในตัวชีวิตนั้นเอง มันช่วยไม่ได้

ชีวิตเป็นการทนทรมานอยู่ในตัวเอง จึงต้องมีความอดกลั้น อดทนก็จะประสบผล คือได้ชีวิตใหม่ อยู่เหนือปัญหาทั้งปวง โดยไม่ต้อง อดกลั้น อดทนอีกต่อไป หลุดพ้นจากอำนาจของโลกโดยประการทั้งปวง

หวังว่าท่านทั้งหลาย ท่านสาธุชนพุทธบริษัททั้งหลาย **จะได้เห็น จะได้รู้จักความอดทน สิ่งที่เรียกว่าความอดทน และผลของความอดทน แล้วดำรงตนอยู่ในขันติธรรมให้อย่างยิ่ง** แล้วประสบความสุขสวัสดี อยู่ทุกทิพาราตรีกาล เทอญ.

อวิโรธนะ

ทศพิธราชธรรม ข้อที่ ๑๐

อวิโรธนะ*

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย

การบรรยายธรรมในวันนี้ ก็เป็นการบรรยายเรื่อง **ทศพิธราชธรรม** ต่อจากครั้งที่แล้วมา สำหรับอาตมาปีนี้เป็นปีแห่งการบรรยายเรื่อง ทศพิธราชธรรม ดังที่ทราบกันอยู่แล้ว

ทศพิธราชธรรม เป็นธรรมะสำหรับพระราชา เพื่อทำให้มหาชนร้องออกมาว่า *"พอใจ พอใจ พอใจ"* และ**เป็นธรรมะสำหรับมหาชนประพฤติตาม** เพื่อเกิดความมีฝามีตัว และมีความถูกฝาถูกตัวด้วย ทั้งนี้จักเป็นไปเพื่อความมีศีลธรรมดี ความสุขสวัสดี สันติสุขส่วนบุคคล และสันติภาพของสังคมของประเทศ กระทั่งของโลกไปในที่สุด

ธรรมะเหล่านี้มีสำหรับพระราชา คือ เป็นพระคุณอันประเสริฐ **เป็นพระคุณอันประเสริฐ สำหรับเป็นพระบารมีในการบำเพ็ญหน้าที่ของพระองค์ จนสามารถที่จะทำให้เกิดโอกาสที่มหาชนจะร้องออกมาว่าพอใจ พอใจ พอใจ** ดังที่กล่าวแล้ว

---

*ถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย วันอาทิตย์ที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๓๐

สำหรับการบรรยายวันนี้ มาถึง**ทศพิธราชธรรมข้อที่ ๑๐** ซึ่งเรียกว่า **อะวิโรธะนัง** แปลว่า **ความไม่พิรุธวิปริต** จะขอออกชื่อธรรมะอันประเสริฐนี้ทั้งสิบข้ออีกทีว่า .-

ทานัง สีลัง ปะริจจาคัง อาชชะวัง

มัททะวัง ตะปัง อักโกธัง อะวิหิงสัญจะ

ขันติญจะ ***อะวิโรธะนัง***

เป็นคำสอนในภาษาบาลีอันไพเราะอย่างยิ่ง ขอให้ช่วยกล่าวกันไว้จนติดปากติดใจ ด้วยกันจงทุกคนเถิด

ทีนี้ก็จะได้มาวินิจฉัยกันถึงข้อที่ว่า **อะวิโรธะนัง หรืออวิโรธนะนี้คืออะไรกันแน่** เป็นสิ่งที่ต้องทำความเข้าใจกันเป็นพิเศษสักหน่อย เพราะว่ามีความหมายซ่อนเร้นลี้ลับ ยังถกเถียงกันอยู่ก็มี ว่าอะไรกันแน่

สำหรับอาตมา **อวิโรธนะ หมายถึงความไม่พิรุธ** ไม่พิรุธ ไม่วิปริต ไม่พิรุธ ไม่วิปริต ดังที่กล่าวกันอยู่ในภาษาไทยนี่แหละ เรียกว่า อวิโรธนะ *ขยายความออกไปถึงความไม่บกพร่อง ความไม่เกินขอบขีด ความไม่แหวกแนว ความไม่ผิดไปจากทำนองคลองธรรม* นี้เป็นความหมายอันกว้างขวางของคำว่า **ไม่พิรุธ** ข้อความเหล่านี้ เป็นที่รวมของคำบาลีว่า **สัมมา สัมมา สัมมา** ซึ่งแปลว่า **ถูกต้อง ถูกต้อง** หรือ**สัมมัตตะ** ซึ่งแปลว่า **ความถูกต้อง ความถูกต้อง** ซึ่งมีสัมมาทิฏฐิ เป็นรุ่งอรุณ คือนำหน้า

เมื่อไม่มีอะไรพิรุธ ไม่มีอะไรวิปริต โลกนี้ก็จะไม่มีคนบ้า เรื่องของคนบ้านั่นแหละ แสดงความพิรุธเป็นที่เข้าใจได้โดยง่าย คนบ้าเขาจะว่าพวกเรานี้เป็นคนบ้า พวกเขาเป็นคนดี มันมีความพิรุธวิปริตอย่างนี้

ครั้งหนึ่ง อาตมาไปเยี่ยมคนในโรงพยาบาลโรคจิตที่ปากคลองสาน ได้เดินผ่านหมู่คนไข้โรคจิตหมู่ใหญ่กำลังทำงานอยู่ในโรงงาน ด้วยวัตถุหวาย กระทำด้วยหวาย คนโรคจิตบางคนก็บอกเพื่อนว่า *พระมาแล้ว พระมาแล้ว ไหว้ ๆ คนโรคจิตบางคนก็บอกว่า ไม่ต้องไหว้ ไม่ต้องไหว้ เข้ามาในที่นี้แล้ว ก็เป็นคนบ้าทั้งนั้นเลย*

นี่ดู *อาการของคนบ้า* บางคนก็ว่าตัวเองไม่บ้า คนอื่นบ้า คนบ้าบางคนก็ยังรู้ว่าตัวเองก็บ้า คนอื่นก็บ้า **หลักเกณฑ์ของคนบ้านี้ คือความพิรุธ ความวิปริต เอาเป็นประมาณไม่ได้** ฉะนั้นคำว่า **"พิรุธ"** มันก็คือลักษณะที่เป็นบ้าไม่มากก็น้อย

ไม่วิปริต ไม่พิรุธ ไม่บกพร่อง ไม่เกินขอบขีด ไม่แหวกแนว ไม่ผิดไปจากคลองธรรม นี้คือ **อวิโรธนะ** หรือ**อวิโรธนํ** ในภาษาบาลี

ทีนี้ก็มาถึงปัญหาสำคัญ ที่ต้องวินิจฉัยกันเป็นพิเศษด้วยเหมือนกันว่าธรรมะข้อนี้ **ธรรมะ คือ อวิโรธนะ** ข้อนี้**เป็นสิกขาอะไร** เป็นศีลสิกขา หรือเป็นจิตตสิกขา หรือเป็นปัญญาสิกขา

อาตมามองเห็นว่า **อวิโรธนะนี้เป็นปัญญาสิกขา** คือ ความรอบรู้จนไม่ทำให้เกิดสิ่งพิรุธหรือวิปริต มันต้องเป็นความรอบรู้ที่สมบูรณ์ ทศพิธราชธรรมข้อนี้จึงเป็นปัญญาสิกขา และเพื่อทำให้กลุ่มทศพิธราชธรรมทั้งหมดนั้นสมบูรณ์ไปด้วย*ไตรสิกขา* บางข้อเป็นศีลสิกขา บางข้อเป็นจิตตสิกขา ข้อสุดท้ายนี้เป็นปัญญาสิกขา ทำให้ทศพิธราชธรรมมีความสมบูรณ์ด้วยไตรสิกขา เหมือนกับอัฏฐังคิกมรรคมีองค์แปด แล้วยังจะงอกงามออกไปอีกสององค์ คือ สัมมาญาณะ กับสัมมาวิมุตติ เป็นสิบ ซึ่งเรียกว่า สัมมัตตะ สัมมัตตะสิบ นี่คือไม่พิรุธ ไม่วิปริต ทั้งอย่างที่เป็นเหตุและส่วนที่เป็นผล **ความไม่มีอะไรพิรุธนี้มันเป็นลักษณะแห่งปัญญา หรือจะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "สัมมาทิฏฐิ"**

ถ้าไม่มีเหตุผลเป็นอย่างอื่น ในการบัญญัติหมวดธรรมนั้น จะจัดปัญญาไว้ท้ายสุดหมวดเสมอ มารั้งท้ายแห่งหมวดธรรมนั้น ๆ ซึ่งจะเห็นได้ทั่ว ๆ ไปว่า ธรรมะมักจะจบลงด้วยคำว่าปัญญาเป็นข้อสุดท้ายของหมวด แต่ในบางกรณีก็เอามาไว้ข้างต้น เช่น อัฏฐังคิกมรรค เอามาไว้ข้างต้นนี้ก็เพราะเหตุผลพิเศษอย่างที่กล่าวแล้ว

ความไม่มีอะไรพิรุธนี้ ทำให้จิตมีภาวะถูกต้อง ๆ ปกติ ไม่พิรุธ ไม่เป็นบวก ไม่เป็นลบ ไม่เป็นขวา ไม่เป็นซ้าย ไม่เปียก ไม่แห้ง ไม่อัดควันกลุ้ม ไม่ลุกโพลงเป็นเปลว ไม่ขาด ไม่เกิน นี้ไม่วิปริตละ แต่จะให้มีลักษณะเป็นอิสระ เฉียบแหลม ว่องไว กว้างขวาง

เมื่อไม่พิรุธแล้วก็จะมีการคิด การพูด การทำ การดำรงชีพให้ถูกต้องได้ในตัวมันเอง **ในตัวความไม่พิรุธนั้น จะมีการคิด การพูด การทำ การดำรงชีวิตที่ถูกต้อง**

ทศพิธราชธรรมมีปัญญาเป็นข้อสุดท้าย อยู่รั้งท้ายเหมือนกับหางเสือ หางเสือเรือที่จำเป็นจะต้องมีอยู่ข้างท้ายก็จริง แต่ควบคุมเรือทั้งลำให้เดินไปอย่างถูกต้อง ให้ดำเนินไปอย่างถูกต้อง จึงขอเน้นอีกครั้งหนึ่งว่า ทศพิธราชธรรมนั้นสมบูรณ์ไปด้วยไตรสิกขา และมีธรรมชื่ออวิโรธนะนี้เป็นตัวปัญญาอยู่รั้งท้าย

ทีนี้ก็พิจารณากันต่อไปถึงเรื่อง**ความหมายของคำว่า วิปริต ๆ นี่มันคืออะไร คืออย่างไร**

ในขั้นแรก อยากจะให้พิจารณากันเป็น ๔ อย่าง หรือ ๔ วิปริต .-

วัตถุวิปริต คือ วิปริตทางวัตถุ

กายวิปริต คือ วิปริตทางกาย

จิตตวิปริต คือ วิปริตทางจิต

สติปัญญาวิปริต คือ วิปริตทางสติปัญญา

พิจารณากันทีละอย่าง ๆ ดังต่อไปนี้ .-

วัตถุวิปริต เครื่องใช้ไม้สอย ปัจจัยทั้งสี่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย เครื่องใช้สอย หยูกยา ไม่ถูกต้อง วิปริตผิดปกติ ในบ้านเรือนนั้นก็จะไม่สะดวกจะไม่ปลอดภัย บางทีจะมีอันตรายถึงชีวิตก็มี ถ้าว่ายาที่ใช้นั้นมันพิรุธ มันวิปริต

หรือไปดูที่กระท่อมของคนบ้า มันมีอะไรเกะกะรุงรัง ไม่เรียบร้อย เป็นสิ่งวิปริตไปทั้งนั้น ถ้าบ้านของคนดี วัตถุในบ้านวิปริตมันก็กลายเป็นบ้านเรือนของคนบ้าไม่ทันรู้ตัว เราอาจจะเห็นได้ในบ้านเรือนของคนที่ไม่เรียกว่าคนบ้านั้นแหละ ก็มีอะไรรกรุงรังเกะกะ ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย บางทีก็วิปริต คือมีสิ่งที่ไม่น่าจะมี ลักษณะอย่างนี้เรียกว่าวัตถุวิปริต

ทีนี้ก็มาถึง**วิปริตที่สอง** คือ **กายวิปริต** วิปริตทางกาย ร่างกายทั้งเนื้อทั้งตัว หรือว่าส่วนประกอบของร่างกายบางส่วนเป็นส่วน ๆ ไป หรือว่าระบบประสาทส่วนที่เนื่องกันอยู่กับเนื้อหนังร่างกาย นี้ก็เรียกว่าร่างกายมีส่วนที่วิปริตหรือพิรุธ **ความไม่สมประกอบ ความพิกลพิการ หรือขาดหายไปในส่วนที่ควรจะมี หรือมีมากเกินไปในส่วนที่ไม่ควรจะมี ก็เรียกว่ากายวิปริต**

คำว่า *กายะ* หรือ*กาย* แปลว่าหมู่ ความหมายแท้ ๆ แปลว่าหมู่ เช่น พหลพลกาย คือ กองทัพนี่มันเป็นหมู่ แต่ว่าเป็นหมู่ที่ประกอบอยู่ด้วยของหลายอย่างเท่าที่จำเป็นจะต้องมี นี่ก็เรียกว่าพหลพลกาย คือ หมู่แห่งพหลพลโยธี ไม่มีอะไรวิปริต มีครบถ้วนบริบูรณ์ดีก็ดีไป ถ้ามันวิปริตมันก็ไม่สำเร็จประโยชน์

ในทางกายของคนเรานี้ ต้องมีความปกติถูกต้อง ตั้งแต่เนื้อหนังร่างกายที่เป็นส่วนๆ กระทั่งว่าระบบประสาทที่พลอยอาศัยอยู่ด้วย ถ้าบริบูรณ์ดีถูกต้องดี ครบถ้วนดี ก็เรียกว่าไม่วิปริต

ทีนี้มาถึง**วิปริตที่สาม** คือ **จิตตวิปริต** คือ วิปริตทางจิตนี้หมายถึงระบบทางจิตโดยตรง หมายถึง สมรรถนะของจิต แม้ว่าร่างกายจะไม่บกพร่อง ไม่วิปริต แต่จิตอาจจะวิปริต มีโรคจิตโดยเฉพาะอย่างที่ต้องพาไปส่งโรงพยาบาลนี้ แสดงถึงลักษณะวิปริตของจิตที่ชัดเจน

ความคิดวิปริต ความจำวิปริต ความรู้สึกวิปริต เสื่อมโทรม เชื่องช้าน้อยเกินไป สติก็ไม่สมบูรณ์ ต้องส่งโรงพยาบาลโรคจิตโรคประสาทเป็นพิเศษ อย่างนี้เรียกว่า **จิตวิปริต จิตพิรุธ**

ทีนี้**วิปริตที่สี่ สติปัญญาวิปริต** อันนี้ไม่ได้เกี่ยวกับจิต แต่หมายถึงคุณสมบัติของจิต คือสติปัญญา เพราะว่าจิตปกติดี แต่มีความเห็นผิด เข้าใจผิด ศึกษาผิด เรียนผิด เชื่อผิด **อย่างนี้ก็วิปริตทางสติปัญญา** โดยที่จิตไม่ได้วิปริต

ในพระบาลีมีคำว่า

วีปะริตะทัสสะโน มีทัศนะวิปริต

อะวีปะริตะทัสสะโน มีทัศนะไม่วิปริต

มีคำว่า ทัสสนะ ทัศนะเข้ามาแทนที่ นี่คือความหมายเล็งถึงสติปัญญา

วิปริตทางสติปัญญามีได้ โดยที่จิตไม่ได้วิปริต เพราะมันเรียนผิด ศึกษาผิด เชื่อผิด อะไรผิด

ความฉลาดก็วิปริตได้ ฟังดูให้ดี ๆ มีความเฉลียวฉลาด แต่มันฉลาดวิปริต มันทำลายยิ่งกว่าความไม่ฉลาดเสียอีก *ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด มันก็อยู่ในพวกนี้* **ความคิดเห็นก็วิปริต** ก็เรียกว่าวิปริตทางสติปัญญา

ภาษาสากลช่วยให้เข้าใจง่าย *ทางกาย* คือฟิซิคัล (physical) ทางเมนทัล (mental) หรือไซคิคัล (psychical) ก็คือทางจิต สปิริช่วล (spiritual) นี่ก็ทางสติปัญญา แบ่งได้ออกเป็นสามอย่างชัด ๆ เข้าใจง่าย ทางกายก็มีโรคกาย มีวิปริตทางกาย ทางจิตก็มีโรคจิต วิปริตทางจิต ทางสติปัญญา ก็วิปริตทางสติปัญญา

แต่ในพระบาลีนั้นแยกเป็นเพียงสองอย่าง คือ กายกับจิต โดยเอาทางสติปัญญานั้นมาเนื่องไว้กับจิต เรียกว่า *เจตสิก* รวมทั้งจิตด้วย รวมทั้งคุณสมบัติของจิตด้วย ดังนั้นจึงมีโรคแต่เพียงทางกายกับทางเจตสิกเท่านั้น คือ กายิกโรคและเจตสิกโรค แต่ความเป็นจริงที่เราเห็นโดยประจักษ์อยู่นี้ เราแยกกันได้ดังที่กล่าวมาแล้ว ทางกายก็เป็นเรื่องของทางกาย ทางจิตก็เป็นเรื่องของทางจิต ทางสติปัญญา คุณสมบัติของจิตนี้ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งต่างหาก

ความวิปริตทั้งสี่นี้ : วิปริตทางวัตถุ วิปริตทางกาย วิปริตทางจิต วิปริตทางสติปัญญา *เป็นวิปริตภายใน* ขอเรียกว่าเป็นภายใน

ทีนี้ **ขอแสดงเป็นอีกหมวดหนึ่ง ที่เป็นภายนอก** เป็นภายนอก **มีสักสามอย่าง**ก็พอ เพราะฉะนั้น ขอให้ตั้งใจฟังให้ดี ๆ .-

วิปริตบุคคล-บุคคลวิปริต ไม่เป็นมนุษย์ ไม่มีความเป็นมนุษย์ แต่เป็นเพียงคนสักว่าเกิดมาในรูปมนุษย์ที่เรียกกันว่า *คอหยัก ๆ สักว่าเป็นคน* แต่ว่ามันไม่เป็นมนุษย์ ไม่มีมนุษยธรรม ไม่ทำหน้าที่อย่างมนุษย์ ไม่รับผิดชอบต่อความเป็นมนุษย์ ก็เรียกว่ามันมีวิปริตของบุคคล เราต้องร่วมโลกต้องอยู่ร่วมโลกกับบุคคลวิปริตนะ ปัญหามากนะ

ทีนี้ก็จะเรียกว่า **"สังคมวิปริต"** คือคนที่ไม่เป็นมนุษย์เหล่านั้นรวมกันมาก ๆ เข้าเป็นสังคม เป็นสังคมของคน ของคนเท่านั้นแหละไม่ถึงขั้นมนุษย์ สังคมของคนที่ไม่ถึงขั้นมนุษย์ มันไร้ศีลธรรม สังคมวิปริต

ถ้าเป็นประชาธิปไตยของคนที่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ชาติ เห็นแก่ตัวหรือว่าเห็นแก่พรรคพวกของตัวยิ่งกว่าเห็นแก่ชาติ ในหมู่พวกการเมืองอย่างนี้ก็ต้องเรียกว่าสังคมวิปริต เป็นประชาธิปไตยของคนที่เห็นแก่ตัวไม่เห็นแก่ชาติ ไม่เห็นแก่ธรรมะ ไม่เห็นแก่ความถูกต้อง นี่เป็นสังคมวิปริตเขาบูชาวัตถุ บูชาเงิน บูชาตัวกู บูชาของกู แล้วยังถือไสยศาสตร์แทนพุทธศาสตร์พึ่งผีพึ่งสางภายนอก ไม่พึ่งตัวเอง นี้ก็**สังคมวิปริตเพราะถือไสยศาสตร์แทนพุทธศาสตร์**

ทีนี้อันที่สาม **ธรรมชาติวิปริต** ดินฟ้าอากาศ ฤดูกาลอะไรต่าง ๆ ที่เป็นตัวธรรมชาติ ซึ่งรู้จักกันดีอยู่แล้ว ร้อนเกินไปจนตาย เย็นเกินไปจนตาย แผ่นดินถล่มกันจนตาย ฟ้าผ่าจนตาย สารพัดอย่างที่เป็นภัยจากธรรมชาติวิปริต มีปัญหาเกิดขึ้นแก่มนุษย์จนต้องยอมตาย แก้ไม่ได้ รู้เอาเองเถิดว่าธรรมชาติวิปริต

สามอย่างนี้เป็นข้างนอก : *บุคคลวิปริต สังคมวิปริต ธรรมชาติวิปริต* เราจะต้องเผชิญกับสิ่งเหล่านี้ ซึ่งทำให้เกิดปัญหา เกิดความทุกข์ยากลำบาก

ถ้าหากว่าสิ่งเหล่านี้ไม่วิปริตนะ : บุคคลไม่วิปริต คือเป็นมนุษย์กันอย่างถูกต้อง สังคมก็เป็นสังคมที่ถือธรรมะเป็นหลัก เป็น*ธัมมิกสังคมนิยม* แล้วธรรมชาติก็ไม่วิปริต หรือสามารถป้องกันได้ ก็เรียกว่าธรรมชาติไม่วิปริตก็ได้ ก็เลยสบายไม่มีปัญหาอะไร ในภายในก็ไม่วิปริต ด้วยความวิปริตสี่อย่าง ส่วนทางภายนอกก็ไม่วิปริต ด้วยความวิปริตภายนอกสามอย่าง

นี่แหละคือ **ความวิปริต** หรือ**ไม่วิปริต**

ดูให้ดี ๆ : *ถ้ามันผิดไปจากที่มันควรจะมีจะเป็น มันเป็นปัญหาทั้งนั้นแหละ* ขึ้นชื่อว่าวิปริตแล้วก็นำไปสู่ปัญหาคือความทุกข์ ต่อเมื่อไม่พิรุธ ไม่วิปริต จึงจะไม่สร้างปัญหา

ที่จะไม่วิปริตได้เช่นนี้ ก็ต้องประกอบอยู่ด้วยปัญญา มีปัญญาเข้ามาควบคุม มีปัญญาความรู้อันถูกต้องในสิ่งที่ควรรู้เข้ามาควบคุม เดี๋ยวนี้มนุษย์เราไปรู้เฟ้อ เฟ้อในส่วนที่ไม่ต้องรู้กันเสียก็มาก ที่ไม่จำเป็นจะต้องรู้ก็มีเสียมาก ส่วนที่ต้องรู้กันจริง ๆ กลับไม่มีเลยก็ได้เป็นทุกข์ เป็นทุกข์เพราะไม่รู้สิ่งที่ควรจะรู้ ไปรู้ในสิ่งที่ไม่ควรจะรู้ นี่ก็เรียกว่ามันเป็นความรู้ที่วิปริตทั้งนั้นแหละ จะเป็นที่พึ่งอย่างไรได้

พยายามทำความเข้าใจว่าวิปริตอย่างไร ไม่วิปริตอย่างไร เมื่อวิปริตก็มีความหมายว่าพิรุธ พิรุธก็คือไม่เป็นไปตามที่ควรจะเป็น จง*รักษาความถูกต้องไว้ให้เพียงพอ อย่าให้มีอะไรวิปริตหรือพิรุธเลย*

วัตถุใด ๆ ที่เนื่องกันอยู่กับเรา ในบ้านเรือนของเรา**ก็อย่าได้วิปริตเลย**

กายเนื้อตัวแท้ ๆ รูปกายหมู่รูปก็ดี เวทนากายหมู่เวทนาก็ดี สัญญากายหมู่สัญญาก็ดี สังขารกายหมู่สังขารความนึกคิดก็ดี วิญญาณกายหมู่วิญญาณ รู้แจ้งทางอายตนะก็ดี เป็นหมู่ ๆ เป็นกาย ๆ ทุกกาย ทุกหมู่นี่ก็ใช้คำว่ากายได้ทั้งนั้นแหละ **ก็อย่าได้วิปริตเลย**

ทีนี้ก็มาถึง**ระบบจิต ก็อย่าได้วิปริตเลย** พยายามศึกษาทำความรู้ความเข้าใจไว้อย่างเพียงพอที่จะดำรงจิตอยู่ในลักษณะที่ไม่วิปริต

ครั้นจิตไม่วิปริตเลย คุณสมบัติของจิตก็ง่ายที่จะไม่วิปริต คือสติปัญญาก็จะง่ายที่จะไม่วิปริต แต่ก็ต้องจัดการกันเป็นพิเศษในเรื่อง

ของการเรียน การศึกษาการพัฒนาในทางจิตนี่ จะต้องไม่พิรุธ ไม่วิปริต มีความรู้ถูกต้องตามที่ควรจะรู้

ที่ว่าถูกต้องนั้นคือดับทุกข์ได้ เท่าที่จำเป็นที่จะดับทุกข์ได้ ไม่มากเกินไปจนเหลือวิสัยที่จะเรียนรู้ มันก็ไม่จำเป็นหรอก *เท่าที่จำเป็นแล้วมันก็ดับทุกข์ได้เพียงพอ* ข้อนี้พระพุทธเจ้าท่านอุปมาไว้ว่า ***ตถาคตรู้ทั้งหมดเหมือนกับใบไม้ทั้งป่า แต่เอามาสอนมนุษย์นี่ สอนเท่ากับใบไม้กำมือเดียว***

ใบไม้กำมือเดียวของใบไม้ทั้งปวง ลองคิดดู คือ **พระองค์จะตรัสสอนเฉพาะแต่เรื่องทุกข์กับดับทุกข์เท่านั้น** ตรัสว่า

"ปุพเพจาหัง ภิกขะเว เอตะระหิ จะ ทุกขัญเจวะ ปัญญาเปมิ ทุกขัสสะ จะ นิโรธัง ภิกษุทั้งหลาย แต่ก่อนโน้นก็ดี เดี๋ยวนี้ก็ดี ตถาคตบัญญัติแต่เรื่องทุกข์กับดับทุกข์เท่านั้น"

มันจึงเท่ากับใบไม้เหมือนกับกำมือเดียว ไม่ใช่หมดทั้งป่า

ในเรื่องอะไรที่มันไม่จำเป็นต้องรู้ มันก็เอามาเรียนกันจนเหมือนกับเกินป่าไปเสียอีก เลยเข้ารกเข้าป่าเข้าพง ไม่ตรงจุดที่ว่าจะดับทุกข์ได้อย่างไร

ขอให้สนใจรู้เรื่องความทุกข์เป็นข้อแรก และเรื่องดับทุกข์เป็นข้อที่ตามมา แล้วยังมีกฎเกณฑ์ว่า *ในภายใน ในภายใน* **เรื่องเหล่านี้ต้องเรียนกันในภายใน** คือในร่างกายที่ยาวประมาณวาหนึ่งนั้น ที่ยังเป็น ๆ ตายแล้วใช้ไม่ได้ ไม่อาจจะเป็นบทเรียน ไม่อาจจะเป็นห้องเรียน

ในร่างกายที่ยังเป็น ๆ มีสัญญาความรู้สึกสำนึกสมปฤดี มีจิตใจที่จะคิดนึกได้ นี่เป็น ๆ อย่างนี้แหละมีอะไรให้เรียนอยู่ในนั้นครบหมดทุกอย่างเท่าที่ควรจะเรียน จะเรียนให้เฟ้อให้เกินไปก็ได้เหมือนกันแหละแต่ไม่จำเป็นหรอก

ส่วนที่เฟ้อนี่อย่าเรียนกันเลย เสียเวลาเกินไป **เรียนเท่าที่ดับทุกข์ได้ก็พอดี พอดี** นี้ก็เรียกว่าความรู้ไม่พิรุธ การให้ความรู้ก็ไม่พิรุธ การได้ความรู้ก็ไม่พิรุธ การมีความรู้ การใช้ความรู้ก็ไม่พิรุธ มันไม่พิรุธอย่างนี้ ถ้ามันเกินไปมันก็พิรุธ แล้วก็ระวังให้ดี มันกำลังจะมีพิรุธอยู่จริง ๆ

ขอท่านสาธุชนทั้งหลาย **จงได้มองเห็นในความจำเป็นของคำว่าอวิโรธนะ ความไม่มีอะไรพิรุธ** ไม่มีอะไรพิรุธไปเสียทุกอย่าง ดังที่กล่าวมาแล้ว ไม่มีอะไรวิปริต มันก็ไม่มีปัญหา

ขอให้มีคุณธรรมข้อนี้กันให้สมบูรณ์ **ทั้งในฝ่ายผู้ปกครอง** และ **ผู้ถูกปกครอง** มีฝามีตัวที่ถูกต้อง คือ มีคุณธรรมเหล่านี้ทั้งฝ่ายผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง

ผู้ปกครองและผู้ที่นับอยู่ในฝ่ายผู้ปกครองทั้งหลาย จงมีคุณธรรมข้อนี้ให้เต็มที่ อย่าได้มีอะไรพิรุธเลย ฝ่าย**ผู้ถูกปกครอง**ทั้งหลายก็จงทำตัวอย่าให้มีอะไรพิรุธ

เมื่อไม่พิรุธกันทั้งฝ่ายผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองแล้ว ก็เรียกว่ามีความถูกฝาถูกตัว ถูกฝาถูกตัว ถูกฝาถูกตัว เพราะไม่มีอะไรพิรุธและวิปริตสำเร็จได้ด้วยคุณธรรมอันประเสริฐคือ อวิโรธนะ หรืออวิโรธนัง

ตามพระพุทธภาษิตที่ว่า ***สัมมาทิฏฐิสะมาทานา สัพพัง ทุกขัง อุปัจจะคุง บุคคลพ้นทุกข์ทั้งปวงได้ด้วยการสมาทานสัมมาทิฏฐิ***

สัมมาทิฏฐิคือทิฏฐิที่ไม่วิปริต ก็เป็นสัมมา สัมมาคือถูกต้อง คือไม่วิปริต สัมมาทิฏฐิ *มีทิฏฐิถูกต้อง ไม่วิปริตและล่วงพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้*

สิ่งนี้เป็นรุ่งอรุณนำมาซึ่งแสงสว่าง มีรุ่งอรุณแล้วก็มีแสงสว่างเป็นประทีปส่องเดินทาง เป็นการเดินทางที่ถูกต้องที่ดีที่สุด สรุปแล้วเป็นชีวิตนั่นเอง ชีวิตไม่วิปริต ชีวิตที่ไม่วิปริต

ทุกสิ่งที่ประกอบกันเป็นชีวิตก็ไม่วิปริต

ความมุ่งหมายของชีวิตก็ไม่วิปริต

การกระทำของชีวิตก็ไม่วิปริต

ผลที่ได้จากการกระทำก็ไม่วิปริต

เป็นอันว่าหมดปัญหา มีแต่ความสุขสงบเย็น เป็นความหมายของ*พระนิพพานน้อย ๆ* เรียกว่า *นิพพุติ* ไปก่อน จนกว่าจะสมบูรณ์ถึงที่สุดเป็พระนิพพานโดยแท้จริง

ขอให้ท่านสาธุชนทั้งหลาย จงมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของอวิโรธนะ คือไม่พิรุธ ไม่วิปริต แล้วก็มีความถูกต้องในชีวิตโดยประการทั้งปวง จะได้มีทางแห่งการพัฒนาที่ไม่มีความผิดพลาดแต่ประการใดแล้ว มีความสุขสวัสดีอยู่ทุกทิพาราตรีกาล เทอญ.

สรุปความ*

ทศพิธราชธรรม

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย

การบรรยายธรรมในวันนี้ ก็เป็นการบรรยายเรื่อง **ทศพิธราชธรรม** ต่อไปตามเดิม สำหรับอาตมาปีนี้เป็นปีแห่งการบรรยายเรื่องทศพิธราชธรรม ซึ่งดูจะทราบกันทั่วไปอยู่แล้ว การบรรยายครั้งนี้ เป็นครั้งที่ ๑๒ ของการบรรยายชุดนี้ เป็นการจบเรื่อง

ทศพิธราชธรรม เป็นธรรมะสำหรับพระราชา เพื่อทำให้มหาชนร้องออกมาว่า *"พอใจ พอใจ"* คำว่า *"ราชา ราชา"* นี้แปลว่า *"พอใจ พอใจ"* มีความหมายอย่างไรโดยละเอียด จะได้วิสัชนากันในตอนสุดท้ายและ **ทศพิธราชธรรม ยังเป็นธรรมะสำหรับมหาชนดำเนินตามรอยพระยุคลบาท** เพื่อให้เกิดความมีฝามีตัว แล้วก็มีความถูกฝาถูกตัว ถูกกันอย่างยิ่งกว่าฟ้าและดินไปเสียอีก ทั้งหมดนี้เป็นไปเพื่อความมีศีลธรรมอันสูงสุด เป็นที่ตั้งแห่งความสุขสวัสดี เป็นสันติสุขของบุคคล เป็นสันติภาพของสังคม กระทั่งของโลกในที่สุด

---

*ถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย วันอาทิตย์ที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๓๑

วันนี้เป็นการบรรยายครั้งสุดท้าย เป็นการสรุปความ หรือจะเรียกว่าเป็นการแสดงอานิสงส์ก็ได้ มันเป็นเรื่องตามธรรมเนียมอย่างนี้

ใจความที่จะอธิบายวันนี้ก็คือ**ลักษณะที่เรียกว่า "ธรรมสโมธาน"** ทศพิธราชธรรม ๑๐ ประการนี้ ยังมีธรรมสโมธาน คือธรรมะอื่น ๆ ที่มาสงเคราะห์ลงไปได้

คำว่า **"สโมธาน"** นี้ หมายความว่า มันมีคุณค่าร่วมกันเหมือนกัน สัมพันธ์กัน หรือขยายออกไปได้ โดยที่ยังมีความหมายที่เนื่องกัน อาจจะเรียกร้องมาประกอบเข้าด้วยกัน หรือรวมลงในกันและกันได้ *อาการอย่างนี้ เรียกว่า "สโมธาน"*

ธรรมะแต่ละข้อ ๆ มี "สโมธาน" กว้างขวาง เรียกว่ามีเพื่อนที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่น แต่ความหมายอย่างเดียวกันบ้าง คล้ายกันบ้าง สัมพันธ์กันบ้าง จะเรียกรวมกันว่า *"ธรรมสโมธาน"*

ธรรมะทุกข้อ มีธรรมสโมธาน ซึ่งควรจะศึกษากันโดยละเอียด ข้อนี้มีประโยชน์มาก เพราะว่าเป็นการมองที่ลึกซึ้ง ไม่มองแต่ผิวเผินหรือตรงไปตรงมาอย่างเดียว ดุ้นเดียว แต่มองลึกลงไปถึงกับว่ามันสัมพันธ์กันกับอันอื่นอย่างไร มีอันอื่นที่ใช้แทนกันได้อย่างไร เนื่องกันอย่างไร ดังที่กล่าวแล้ว จะได้วินิจฉัยไปตามลำดับ .-

คำว่า **"ทาน ทาน"** ตัวหนังสือหมายถึงการให้ ของที่ให้ก็เรียกว่าทานได้เหมือนกัน แต่คำว่า *"ทาน" ในข้อนี้ หมายถึง การให้ทางวัตถุ เป็นการแบ่งปันของผู้ไม่เห็นแก่ตัว* ไม่ใช่เป็นการลงทุนค้า เหมือนที่ทำกันอยู่โดยมาก แต่เป็นการลดความเห็นแก่ตัว ด้วยการแบ่งปันออกไป

แบ่งปันวัตถุก็ได้ ก็เรียกว่า *วัตถุทาน* นี้ก็เป็นธรรมสโมธาน *แบ่งปันวิชาความรู้นี้ก็ได้* นี้ก็เป็นธรรมสโมธาน *แบ่งปันความดี แบ่งปันความสุข* แล้วก็แบ่งปันทุกสิ่งทุกอย่างที่สามารถจะแบ่งปันให้กันได้ เรียกว่า ธรรมสโมธาน เอามารวมลงกันได้ในคำว่า ทาน **"ทาน" จึงมีความหมายกว้างขวาง**

สำหรับคำว่า **"ศีล"** คำว่า *"ศีล"* นี้ ตัวหนังสือแปลว่า *"ปกติ" "ภาวะแห่งความปกติ" "เหตุแห่งความปกติ"* ก็ได้ คำว่าศีลหมายความไปได้ถึง*อภัยทาน* ไม่ทำสิ่งที่เป็นพิษเป็นภัยให้เกิด แต่ให้เกิดความสงบ เรียกว่า *"อภัยทาน"* ได้ ให้ความสงบ ทำความสงบให้เกิดขึ้นก็เรียกว่าศีลได้ เป็นความสงบทั้งทางกาย กระทั่งทางวัตถุ **ถ้าเป็นปกติภาวะแล้วก็เรียกว่า "ศีล" ทั้งนั้น** แม้มูลเหตุให้เกิดปกติภาวะก็เรียกว่าศีลได้ นี่คือธรรมสโมธานของสิ่งที่เรียกว่า ศีล ความปกติ ภาวะแห่งความปกติ ต้นเหตุที่ให้เกิดภาวะแห่งปกติ ปกติถึงที่สุด ก็คือพระนิพพานนั่นแหละ ปกติถึงที่สุด แต่เราไม่เรียกกัน

ทีนี้ถึงคำว่า **"ปริจจาคะ บริจาค"** นี้เป็นการให้ทานในทางนามธรรม ก็เป็นภายใน **ทานะ**ให้ทานทางวัตถุ เป็นภายนอก **ปริจจาคะ**ให้ทานทางนามธรรม และเป็นภายใน ไม่ต้องมีตัวผู้รับก็ได้ ถ้าเป็นการสละสิ่งไม่ควรมีอยู่ในจิตใจ ก็ไม่มีใครอยากรับ

แต่คำว่า "บริจาค" นี้ ยังหมายถึงการให้ในความหมายทางนามธรรม ซึ่งอาจจะซ้ำกับคำว่าทานตามธรรมดาก็มี เช่น *การให้อภัยทานนี้*ก็เป็น*การบริจาคอย่างหนึ่ง* ให้อภัย ไม่ถือโกรธ ไม่ถือโทษ ไม่ทำอะไรให้เกิดเป็นโทษเป็นพิษขึ้นมา ก็เป็นทางนามธรรม บริจาคสิ่งที่เป็นภัยเป็นอันตรายออกไปเสีย สูงขึ้นไปจนถึงกับให้ชีวิตเป็นทาน เรียกว่า *ชีวิตทาน ให้ชีวิตเป็นทาน* เพื่อประโยชน์อันคุ้มกัน และเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ตามความหมายของอุดมคติของพระโพธิสัตว์

แล้วยังจะกล่าวไปได้อีกว่า มันเป็นการให้ *อัตตาทาน ให้อัตตา ให้ตัวกู ให้ของกู* ออกไปเสีย มันเลยเป็น*อุตตมทาน* คือ *อุดมทานอันสูงสุด*

นี่บริจาคมีความหมายสูงสุด มีธรรมสโมธานบางอย่างบางประการอีกหลายชื่อ

ทีนี้ก็มาถึงข้อว่า **"อาชชะวะ ความซื่อตรง"** ศีลก็เป็นความซื่อตรง เป็นธรรมสโมธานของอาชชวะได้ สัจจะก็หมายถึงความซื่อตรง คำนี้ก็เป็นธรรมสโมธานของอาชชวะได้ แล้วยังมี*สัจจะสมุฏฐาน ธรรมมีประการต่าง ๆ ที่เป็นเหตุให้เกิดสัจจะ นี้ก็เป็นธรรมสโมธาน หิริและโอตตัปปะ* นี้ก็เป็นความตรง เป็นความซื่อตรงต่อคุณธรรม ต่อความเป็นมนุษย์ จึงได้เกิดละอายบาป เกลียดกลัวบาป เป็นความซื่อตรงที่ละเอียดอ่อนในภายในในทางนามธรรม แม้นี้ก็เป็นธรรมสโมธาน

ทีนี้ก็มาถึงข้อ **"มัททะวะ ความอ่อนโยน"** *ศีล*ก็เป็นความอ่อนโยน *โสรัจจะ ความสงบเสงี่ยม*ก็เป็นความอ่อนโยน เป็นธรรมสโมธานของมัททวะ กตัญญูกตเวทีนี้ก็เพราะจิตใจอ่อนโยนจึงรู้สึกกตัญญู จึงมีความคิดที่จะกระทำตอบแทนเป็นกตเวที เป็นความอ่อนโยนแห่งจิตใจ คนกระด้างนั้นไม่กตัญญูและก็ไม่เคยทำกตเวที **ความอ่อนโยนเป็นเหตุให้ระลึกถึงพระคุณของผู้ที่เป็นบุพการี**

ทีนี้ดูไปอีกทิศทางหนึ่งก็ว่า ถ้ามีความอ่อนโยนแล้ว ก็จะถ่อมตัว ไม่กระด้างด้วยทิฏฐิ ไม่กระด้างด้วยมานะ มันเป็นการลดอหังการ อหังการ ลดอหังการตัวกู ตัวกูที่เดือดจัดขึ้นมา จะเรียกว่า *อหังการทาน การให้ไปเสียซึ่งอหังการ สลัดออกไปเสียซึ่งอหังการ* มันจะทำได้ก็เพราะมีความอ่อนโยน หรือในตัวความอ่อนโยน มีการให้ซึ่งอหังการ แล้วก็จะนำมาซึ่งสมานัตตตา ความมีตนอันเสมอกัน ถ้าไม่มีความอ่อนโยน มันก็จะมีสมานัตตตาไม่ได้

ความอ่อนโยนนี้เป็นผลของสมาธิ มีสมาธิแล้วจิตใจก็จะอ่อนโยนนิ่มนวลควรแก่การงาน ดังที่กล่าวอยู่ในพระบาลีทั่วไป จิตใจที่เป็นสมาธิละเอียดอ่อนนั้น ละเอียดอ่อนอย่างยิ่งสำหรับจะน้อมไปสู่วิปัสสนาญาณอันสูงขึ้นไปตามลำดับ ถ้าไม่มีความละเอียดอ่อนแล้ว น้อมไปสู่วิปัสสนาญาณไม่ได้

ความอ่อนโยนเป็นผลของสมาธิ และกระทั่งว่า**เป็นผลของปัญญา** มีปัญญามีความรู้สึกลึกซึ้งจึงจะมีความอ่อนโยน **ยิ่งมีปัญญาลึกซึ้งเท่าไรก็มีความอ่อนโยนมากเท่านั้น** นี้ก็เป็นธรรมสโมธานของสิ่งที่เรียกว่ามัททวะ

ทีนี้ก็มาถึงข้อที่เรียกว่า **"ตะปะ"** หรือ **"ตบะ"** ในภาษาไทยต้องนึกถึงขันติก่อนสิ่งอื่นทั้งหมด ดังบาลีว่า **ขนฺตี ปะระมัง ตะโป ตีติกขา ขันติคือความอดกลั้นเป็นตบะอย่างยิ่ง** หมายความว่าขันติเป็นตบะอย่างยิ่ง ดังนั้นขันติก็คือตบะนั่นเอง

ตบะ แปลว่า *เผา* เหมือนกับไฟเผาให้หมดไป เผาอะไร? ก็เผากิเลส ใส่เข้ากับตบะ หรือว่าเอาตบะใส่เข้ากับกิเลส ตบะก็เผากิเลส ตลอดไปถึงความเสนียดจัญไรใด ๆ ก็ถูกเผาไป ความชั่วก็ถูกเผา ความทุกข์ก็ถูกเผามูลเหตุแห่งความทุกข์ก็ถูกเผา นี่ "ตบะ" ทำหน้าที่กว้างขวางอย่างนี้

ดูให้ดีจะบัญญัติไว้ว่า *ศีล*ก็เผาไปตามแบบศีล *สมาธิ*ก็เผาไปตามแบบสมาธิ *ปัญญา*ก็เผาไปตามแบบปัญญา ศีลก็เผาโทษต่ำ ๆ สมาธิก็เผาโทษที่สูงขึ้นไป ปัญญาก็เผาโทษที่สูงสุด มันอบด้วยความร้อน เอาความร้อนไปอบเข้ากับสิ่งใด มันก็เผาสิ่งนั้น ยิ่งร้อนมากก็เผามาก ตบะจึงคือความเผาการเผาอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ จึงมีธรรมสโมธานหลายอย่างดังนี้

ทีนี้ก็มาถึงคำว่า**อักโกธะ** คือ **ความไม่โกรธ** *ศีล* นั่นก็คือความไม่โกรธ *อภัยทาน*ที่กล่าวแล้วก็เป็นธรรมสโมธานของอักโกธะ *เมตตา กรุณา* นี้ก็เป็นธรรมสโมธานของอโกธะ เป็นเพื่อน เป็นเกลอ เป็นสิ่งที่รวมกันได้ ผสมกันได้กับอักโกธะ แม้ในขณะแห่งสมาธิมันก็ไม่มี*ความกำเริบแห่งจิต มันก็เป็นอักโกธะ ระงับนิสัยแห่งความผลุนผลัน* นี่ตัวประโยชน์ของอักโกธะ ความผลุนผลันซึ่งมีกันแทบทุกผู้ทุกนาม บันดาลโทสะแล้วก็ทำอันตราย ทำความวินาศได้ นี่**ระงับความผลุนผลันนั่นแหละ คือ อักโกธะ**

ทีนี้ก็**อวิหิงสา** อวิหิงสา **ไม่เบียดเบียน** *ศีล*ก็เป็นอวิหิงสา *อภัยทาน* ก็เป็นอวิหิงสา *เวรทานเลิกเวร เลิกความจองเวร* เลิกอะไรเสียก็เป็นอวิหิงสาทาน เป็นการให้ ให้ผลสูงสุด คือผลของพระนิพพาน

เมื่อไม่มีการเบียดเบียนก็เป็นพระนิพพาน
นิพพานเป็นความไม่เบียดเบียนอย่างยิ่ง
เป็นสมาธิก็ไม่เบียดเบียน
เป็นเมตตาก็ไม่เบียดเบียน

นี่เรียกว่า เป็นธรรมสโมธานของคำว่า “อวิหิงสา”

ทีนี้ก็มาถึงคำว่า **ขันติ** คำนี้แปลว่า **ความอดทน**ก็ได้ แปลว่า **ความสมควร**ก็ได้ มันแทนกันได้ จึงเป็นธรรมสโมธาน ถ้าไม่อดทนก็ไม่มีความสมควรที่จะบรรลุผล การบรรลุผลก็มีมูลมาจากความอดทน หรือเป็นตัวความอดทน **ปัจจัยแห่งความสมควรบรรลุมรรคผลนั่นแหละ คือ ตัวขันติที่แท้จริง** ช่วยให้มีศีล ช่วยให้มีสมาธิ แล้วก็เป็นโอกาสให้เกิดสติสัมปชัญญะ ถ้าไม่มีการอดทนแล้วก็ไม่มีโอกาสจะเกิดสติสัมปชัญญะ จึงถือว่าเป็นธรรมสโมธานของ “ขันติ”

ในที่สุดก็มาถึงคำว่า **อวิโรธนะ ไม่พิรุธ ไม่พิรุธ ไม่ผิดวิปริต** ธรรมะข้อนี้เป็นปัญญา เป็นระดับ*ปัญญา* เป็นปัญญาสิกขา เป็นตัว*สัมมาทิฏฐิ* ในความหมายอันกว้างขวางที่สุด เพราะว่าถ้ามีสัมมาทิฏฐิแล้วจะไม่มีอะไรพิรุธและวิปริต สมาธิก็เป็นความไม่พิรุธวิปริต *ภาวะแห่งความเป็นอสังขตะ* ของนิพพานก็เป็นอวิโรธนะ คือ ไม่พิรุธ ไม่พิรุธอย่างยิ่ง *ภาวะแห่งอสังขตธรรม* ปัจจัยปรุงแต่งไม่ได้ มันจึงไม่พิรุธ

สัมมัตตะ ๑๐ ประการ นั่นแหละ เป็นลักษณะแห่งความไม่พิรุธไม่วิปริต สามารถปิดกั้นโทษได้โดยรอบด้านกระทั่งเป็นสมาบัติ เป็นนิโรธ-สมาบัติ นั่นคือความไม่พิรุธอย่างยิ่ง

ทั้งหมดนี้คือ **ธรรมสโมธาน คือธรรมต่าง ๆ ที่สงเคราะห์ลงได้ในทศพิธราชธรรม ๑๐ ประการ**

ทีนี้ก็จะได้บรรยายวินิจฉัยกันถึง**ประโยชน์ของทศพิธราชธรรมในแง่ของรัฐประศาสโนบาย ทั้งแก่ฝ่ายผู้ปกครองและฝ่ายผู้ถูกปกครอง** ผู้ที่ทำหน้าที่ปกครอง แม้จะไม่เรียกว่าพระราชามหากษัตริย์ ก็ยังมีความหมายเดียวกัน จึงใช้คำว่าผู้ปกครอง ฝ่ายผู้ปกครอง รวมไปถึงผู้ถูกปกครอง

สิ่งที่เรียกว่า **ทาน** นี่ สร้างความสวามิภักดิ์ จงรักภักดี ความผูกพันกตัญญูกตเวที เป็นฐานรองรับให้เกิดการสนองความประสงค์ได้แม้จะเอาชีวิตเข้าแลก นี่ประโยชน์แก่รัฐประศาสโนบาย

ศีล สร้างความเคารพ ความไว้วางใจ การฝากกายถวายชีวิต นี่เป็นประโยชน์แก่รัฐประศาสโนบาย เป็นบันไดแห่งสวรรค์ เป็นบันไดแห่งนิพพุติ คือความเย็นในปัจจุบัน กระทั่งถึงพระนิพพาน

บริจาค นั้น สร้างความเคารพ ความรัก สร้างความเลื่อมใส ให้นึกอยากจะเอาอย่าง *การดำรงอยู่ได้แห่งหมู่คณะนั้น ต้องอาศัยการบริจาคทุกอย่างที่ควรบริจาค*

อาชชวะ นั้น มีประโยชน์ในการประสานสังคมดิ่งลงสู่จุดหมาย สร้างความเคารพบูชา ความไว้วางใจ ความรักใคร่สวามิภักดิ์เช่นเดียวกัน

มัททวะ คือ ความรักใคร่ ความสนิทสนมดูดดื่ม กระทั่งว่าเป็นโสรัจจะ เป็นความเสงี่ยมงามทำให้ผูกพันเป็นกันเอง เป็นสามัคคีอันแน่นแฟ้น จะเล็งถึงความไม่กระด้างในทางการเมือง มีนโยบายทางการเมืองที่เป็นมัททวะ คือ ความอ่อนโยนนิ่มนวล ก็จะไม่มีอะไรผิดพลาดในเมื่อจะต้องกระทำการเกี่ยวเนื่องกับมหาอำนาจที่เหนือกว่า และไม่ต้องเสียใจในภายหลัง

ตบะ การเผาผลาญ มีอำนาจทำให้เกรงขามโดยไม่ต้องใช้อาชญา การใช้อาชญานั้นยังไม่สำเร็จประโยชน์ เท่ากับเกรงขามโดยไม่ต้องใช้อาชญา ถ้ามีตบะแล้วก็ไม่ต้องใช้อาชญา แต่โดยมากไม่ค่อยรู้จักใช้ ซึ่งคนส่วนมากไม่ชอบใช้ก็ได้ รากฐานของความจงรัก สวามิภักดิ์ ความพร้อมเพรียงแห่งความสามัคคีเหล่านี้ ขึ้นอยู่กับสิ่งที่เรียกว่า *ตบะ หรือตบะเดชะ*

สำหรับ **อักโกธะ** ความไม่โกรธ เป็นความไม่ผลุนผลัน โดยเฉพาะในทางการเมือง การเศรษฐกิจ อะไรเป็นต้นก็ตาม ไม่มีความผลุนผลัน ไม่ต้องเสียใจทีหลัง นั่นแหละสร้างความรักใคร่ ความไว้วางใจ สมานสามัคคีมีมิตรภาพ

อวิหิงสา ความไม่เบียดเบียน สร้างความรัก สร้างทั่วไป สร้างทั้งภายใน สร้างทั้งภายนอก ทั้งในประเทศ หรือนอกประเทศ สามารถจะสร้างความรักและมิตรภาพ เป็นการไม่กระทบกระทั่งในรอบด้านได้ตลอดกาล

ขันติ ห้ามความผลุนผลัน ผลุนผลันในทุกอย่าง ผลุนผลันในทุกอย่าง ผลุนผลันทางการเมือง การบ้านการอะไรก็ตาม ไม่ทำให้เกิดอคติใด ๆ เพราะอดทนได้ สร้างความเคารพ ความเกรงใจ ความไว้วางใจ สมัครสมานสามัคคี

อวิโรธนะ ปิดกั้นความผิดพลาดโดยประการทั้งปวงดังกล่าวแล้ว ไม่มีอะไรพิรุธ แล้วก็ไม่มีความผิดพลาด ปิดกั้นรูรั่วรอบด้าน ปิดกั้นอุปสรรคทั้งปวง ส่งเสริมทุกอย่างที่จำเป็นแก่ความก้าวหน้า

หรือแม้ที่สุดแต่*ราชยภาวะ ความเป็นพระราชามหากษัตริย์* ทางการเมืองก็สนับสนุนให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีระหว่างบุคคลและคณะ

นี่แหละ คือ *ประโยชน์ทางรัฐประศาสโนบายของทศพิธราชธรรม* อานิสงส์อื่น ๆ ยังมีอีกมากมาย

แม้ในการสร้างแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองนี้ ก็ต้องสร้างด้วยคุณธรรมเหล่านี้ จึงจะแก้ปัญหาได้รอบด้าน **แผ่นดินทองต้องสร้างด้วยแผ่นดินธรรม มีแผ่นดินธรรมแล้วแผ่นดินทองก็มาเอง** สามารถจะสร้าง*โลกแห่งพระศรีอารยเมตไตรย* หรือ *ธัมมิกสังคมนิยม* ได้ด้วยธรรมะเหล่านี้ สร้างภาวะแห่งการร่วมเกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันในโลก เป็นฟ้าและดินที่ถูกฝาถูกตัว ยิ่งกว่าฟ้าดินตามธรรมดา เป็นหัวใจของสันติสุขและสันติภาพ

ที่นี้ก็อยากจะอธิบายคำว่า **ราชา ราชา** ที่มีความหมายว่า **พอใจ** ในพระบาลีเล่าเรื่องมนุษย์รู้จักสมมติหัวหน้าขึ้นปกครอง จนได้เกิดความพอใจในการเป็นอยู่ ทุกคนก็หลุดปากออกมาว่า *ราชา ราชา* แปลว่า *ความพอใจ* มันเป็นศัพท์ที่มีรากศัพท์ว่า พอใจ พอใจ ควรจะสนใจไว้ให้ดี

แต่มีคำบางคำที่จะต้องเข้าใจไว้ด้วยว่า มีความหมายต่างกันไป คือ คำว่า ราชัญญะ *ราชัญญะ* หมายถึง *พระราชาที่ยังไม่ได้รับมูรธาภิเษก* ได้รับสมมติเป็นพระราชา แต่ยังไม่ได้รับมูรธาภิเษก หรือเป็นราชาประเทศราช เป็นพระเจ้าแผ่นดินแห่งประเทศราช อย่างนี้เรียกว่า "ราชัญญะ" อย่าเอามาปนกับคำว่าราชา ดูเหมือนมีคนเอามาใช้ปน ๆ กันอยู่ ซึ่งเข้าใจว่าไม่ถูก ราชัญญะไม่ได้รับมูรธาภิเษก หรือพิธีสมมติตามแบบฉบับ

ราชานี้ มาจากมูลศัพท์ว่า *ระชะ* ซึ่งออกมาเป็นศัพท์ว่า *ราคะ* นี่ฟังแล้วก็จะตกใจ เพราะเรารู้จักกันแต่ราคะในแง่ของกิเลส **ราคะที่ไม่เป็นกิเลสก็มี** ในบาลีสังยุตตนิกาย เรียกว่า ฉันทราคะ คือ ผู้ใหญ่บ้านมีฉันทราคะในลูกบ้าน ลูกบ้านมีความวิบัติฉิบหาย นายบ้านก็เสียใจแทบจะตายเอง นี่เรียกว่าฉันทราคะของนายบ้านที่มีต่อลูกบ้าน

นี่ *ราคะ* ๆ มิได้หมายถึงกิเลสตัณหาที่น่าเกลียดเสมอไป ยังมีบาลีว่า *ราครัตตะ ยินดีด้วยราคะ* ยินดีในแก้วแหวนเงินทอง *ราคะรัตตามะณิกุณฑะเลสุ* ในแก้วแหวนเงินทอง นี่ก็เรียกว่า ราคะรัตตะ นี้ไม่ได้หมายถึงกิเลสโดยตรง

เราจะต้องรู้คำว่า **รชะ คือ ยินดี** ยินดีด้วยกิเลสก็มีด้วยมิใช่กิเลสก็มีด้วยความถูกต้องก็มี เรียกว่าราคะ แม้คำว่า *"ราชา"* จะมีมูลธาตุอันเดียวกันกับคำว่า *"ราคะ"* ก็ไม่ขัดข้องอะไรกัน เพราะหมายถึง กำหนดยินดีในทางที่ถูกต้อง

อยากจะให้นึกถึงคำว่า **"ราชาคณะ"** *พระราชาคณะ ผู้ทำงานร่วมคณะกับพระราชา* ในการทำสันติสุขให้เกิดขึ้นในบ้านเมือง พระราชาต้องการผู้ช่วย จึงตั้งพระเจ้าพระสงฆ์ขึ้นเป็นพระราชาคณะร่วมการงานในการบำเพ็ญสันติสุข

ราชการ ราชการ ทำงานของพระราชา ก็ต้องทำให้มหาชนร้องออกมาว่า "พอใจ" เช่นเดียวกับคำว่าพระราชา

คำว่า **ราชปณิธาน-ปณิธานของพระราชา** ก็คือปณิธานของผู้ที่ตั้งใจจะทำให้มหาชนร้องออกมาว่าพอใจ

ราชูปถัมภ์ ราชูปถัมภ์นี้ก็หมายถึงอุปถัมภ์ของพระราชา จากพระราชา มีความมุ่งหมายจะสร้างความพอใจ

ราชานุเคราะห์ อนุเคราะห์จากพระราชา ก็อนุเคราะห์ให้ได้รับความพอใจ

คำว่า **ราชา ราชา** จึงแปลว่า **พอใจ พอใจ** มีรากศัพท์อันเดียวกับคำว่าราคะ แต่ใช้ไปในทางที่ถูกต้อง ที่มีสติปัญญา

เป็นอันว่า **พระราชาคือผู้ที่ทำให้ผู้อื่นร้องออกมาว่าพอใจ พอใจ** ให้เกิดความมีฝามีตัว ระหว่างพระราชากับมหาชน จะเรียกว่าเป็นฟ้าและดินที่ถูกฝาถูกตัวยิ่งกว่าฟ้าและดินตามธรรมดา ควรเป็นที่สนใจของผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง **จะมีนามว่า พระราชา หรือประธานาธิบดี หรืออะไรก็ล้วนแต่จะเรียก ถ้ามีหน้าที่ปกครองแล้วต้องประกอบไปด้วยทศพิธราชธรรม จึงจะมีผลโดยสมบูรณ์**

หวังว่าท่านผู้ฟังทั้งหลาย จะได้เข้าใจความหมายแห่งทศพิธราชธรรม แล้วพยายามดำเนินตามรอยพระยุคลบาทของสมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภาร อันเป็นที่หวังแห่งเราทั้งหลาย แล้วดำเนินตามให้มีฝามีตัวที่ถูกต้องแก่กันและกัน ยิ่งกว่าฟ้าและดินดังที่กล่าวมาแล้วเถิด แล้วก็จะได้ตั้งอยู่ในความถูกต้องแห่งหน้าที่การงาน ในอุดมคติของความเป็นมนุษย์มีความสุขอยู่ทุกทิพาราตรีกาล เทอญ.

ตามรอยพระยุคลบาทด้วยทศพิธราชธรรม พุทธทาสภิกขุ